

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI

GELENEKSEL YAPI DOKULARINDA YAŞAM KALİTESİNİN
BELİRLENMESİ: KASTAMONU MERKEZ VE ANTALYA
AKSEKİ KARŞILAŞTIRMASI

TUĞBA KABAOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. SEVGİ ÖZTÜRK

OCAK - 2025

KASTAMONU

TEZ ONAYI

Tuğba KABAOĞLU tarafından hazırlanan “GELENEKSEL YAPI DOKULARINDA YAŞAM KALİTESİNİN BELİRLENMESİ: KASTAMONU MERKEZ VE ANTALYA AKSEKİ KARŞILAŞTIRMASI“ adlı tez çalışmasının savunma sınavı 21.01.2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman	Prof. Dr. Sevgi ÖZTÜRK Kastamonu Üniversitesi
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Elif AYAN ÇEVEN Kastamonu Üniversitesi
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Canan CENGİZ Bartın Üniversitesi

Jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş olan bu tez Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunca onanmıştır.

Enstitü Müdürü	Doç. Dr. Selçuk MEMİŞ
----------------	-----------------------	-------

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Tuğba KABAOĞLU

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GELENEKSEL YAPI DOKULARINDA YAŞAM KALİTESİNİN BELİRLENMESİ: KASTAMONU MERKEZ VE ANTALYA AKSEKİ KARŞILAŞTIRMASI

TUĞBA KABAOĞLU

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANA BİLİM DALI
DANIŞMAN: PROF. DR. SEVGİ ÖZTÜRK

Bu çalışma, geleneksel yapı dokularında yaşam kalitesini değerlendirmek ve iki farklı yerleşim alanını karşılaştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki, 8 ana kriter ve 32 alt kriter çerçevesinde incelenmiştir. Ana kriterler arasında tarihi ve kültürel doku, sosyal bağlar ve toplum, konutların kalitesi, kamu hizmetlerine erişim, çevresel sürdürülebilirlik, rekreasyon ve yeşil alanlar, geleneksel mimari ve modern ihtiyaçlar ile turizm etkisi yer almaktadır. Değerlendirme sürecinde, her iki bölge için alt kriterler uzman bir grup tarafından 1 ile 10 arasında puanlanmıştır. Bu puanlar, ağırlıklandırma (önceliklendirme) yöntemiyle analiz edilerek nihai yaşam kalitesi puanları hesaplanmıştır. Sonuçlara göre, Kastamonu Merkez 6,08 puan ile yaşam kalitesi açısından daha iyi bir performans sergilerken, Antalya Akseki 5,21 puan almıştır. Kastamonu Merkez'in yüksek puanı, tarihi ve kültürel dokunun korunması, sosyal bağların güçlü olması ve kamu hizmetlerine erişimdeki avantajlarla ilişkilendirilmiştir. Buna karşılık, Antalya Akseki'nin çevresel sürdürülebilirlik ve rekreasyon olanakları gibi alanlarda daha düşük performans gösterdiği tespit edilmiştir. Her iki bölgede de geleneksel yapıların modern gereksinimlerle uyum sağlaması ve turizmin olumsuz etkilerinin azaltılması gerekliliği öne çıkmaktadır. Ayrıca, sosyal etkileşimlerin desteklenmesi ve doğal çevrenin korunmasına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi önerilmektedir. Araştırma, geleneksel yerleşim alanlarının çok boyutlu bir değerlendirme ile incelenmesinin yaşam kalitesini artırmaya yönelik stratejiler geliştirilmesinde kritik rol oynayabileceğini ortaya koymuştur. Bulgular, yerel halkın ihtiyaçları ile kültürel mirasın korunmasını dengede tutan politikaların geliştirilmesinin önemine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, sürdürülebilir çözümlerle geleneksel yerleşimlerin cazibesinin artırılması hedeflenmelidir.

ANAHTAR KELİMELER:Geleneksel Yapı, Yaşam Kalitesi Belirlenmesi, Kastamonu Merkez, Antalya Akseki

Ocak 2025, 91 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

DETERMINATION OF THE QUALITY OF LIFE IN TRADITIONAL BUILDING TEXTURES: COMPARISON OF KASTAMONU CENTER AND ANTALYA AKSEKİ

TUĞBA KABAOĞLU

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
DEPARTMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE
SUPERVISOR: PROF. DR. SEVGİ ÖZTÜRK

This study was conducted to evaluate the quality of life in traditional urban textures and to compare two distinct settlement areas. Kastamonu Center and Antalya Akseki were analyzed within the framework of 8 main criteria and 32 sub-criteria. The main criteria include historical and cultural texture, social ties and community, housing quality, access to public services, environmental sustainability, recreation and green spaces, traditional architecture and modern needs, and the impact of tourism. During the evaluation process, the sub-criteria for both regions were scored by a group of experts on a scale of 1 to 10. These scores were analyzed using a weighting (prioritization) method, and the final quality of life scores were calculated. According to the results, Kastamonu Center scored 6,08 points, outperforming Antalya Akseki, which scored 5,21 points in terms of quality of life. The higher score of Kastamonu Center is associated with the preservation of its historical and cultural heritage, strong social ties, and better access to public services. On the other hand, Antalya Akseki was found to have lower performance in areas such as environmental sustainability and recreational opportunities. In both regions, the need to harmonize traditional structures with modern requirements and to mitigate the negative impacts of tourism has emerged as a critical concern. Moreover, promoting social interactions and implementing practices aimed at preserving the natural environment are strongly recommended. The study highlights that a multidimensional evaluation of traditional settlements plays a critical role in developing strategies to enhance quality of life. The findings emphasize the importance of policies that balance the needs of local communities with the preservation of cultural heritage. In this regard, it is essential to focus on sustainable solutions to increase the attractiveness of traditional settlements.

KEYWORDS: Traditional Building, Determination Of Quality Of Life, Kastamonu Center, Antalya Akseki

January 2025, 91 Page

TEŞEKKÜR

Lisans ve Yüksek Lisans dönemi boyunca her zaman bilgilerini ve desteğini esirgemeyen, eğitim hayatıma ışık tutan ve beni cesaretlendiren çok kıymetli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Sevgi ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım.

Hem Lisans hem de Yüksek lisans ders dönemleri boyunca emeklerinden dolayı Doç. Dr. Öznur İŞINKARALAR, Dr. Öğr. Üyesi Elif AYAN ÇEVEN ve Kastamonu Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı bölüm hocalarıma teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca her zaman yanımda olan, desteğini biran olsun esirgemeyen tüm zor ve güzel anlarda elimi asla bırakmayan sevgili eşim Emre Can KABAOĞLU'na, bu günlere gelmemde beni en çok destekleyen, teşvik eden canım babam Ahmet DEDELER'e, sevgisi ve şefkatiyle her zaman beni sarıp sarmalayan canım annem Kadriye DEDELER'e, hep yanımda olan bana güç veren ve yol gösteren biricik ablam Zehra ÇAKMAK'a;

Her koşulda yanımda olan, beni destekleyen ve tez dönemi boyunca her türlü yardımda bulunan kıymetli dostlarım Aycan, Elif ve Şeyma'ya teşekkürü borç bilirim.

TUĞBA KABAOĞLU

Kastamonu, 2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER	3
2.1 Kent Kavramı.....	3
2.2 Yaşam Kalitesi Kavramı	5
2.2.1 Yaşam Kalitesi Temelli Yaklaşımlar	7
2.3 Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı.....	9
2.3.1 Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı Gelişim Süreci.....	11
2.3.2 Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi	12
2.4 Geleneksel Yapılar.....	15
2.4.1 Geleneksel Yapıların Tanımı ve Önemi	15
2.4.2 Geleneksel Yapıların Mimari Özellikleri	16
2.4.3 Geleneksel Yapıların Korunması ve Sürdürülebilirliği	16
2.5 Geleneksel Yapı Dokuları ve Önemi	17
2.5.1 Geleneksel Yapı Dokularının Tanımı ve Özellikleri	17
2.5.2 Geleneksel Dokuların Bölgesel Farklılıkları	17
2.5.3 Geleneksel Dokuların Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesi	18
2.5.4 Geleneksel Yapı Dokularının Sürdürülebilir Mimarlık ile İlişkisi	18
2.5.4.1 Fiziksel yapı kriterleri	19
2.5.4.2 Sosyal ve kültürel kriterler	20
2.5.4.3 Çevresel sürdürülebilirlik kriterleri.....	20
2.5.4.4 Yaşam kalitesi kriterleri	21
2.5.4.5 Ekonomik kriterler	21
3. MATERYAL VE YÖNTEM	22
3.1 Materyal	22
3.1.1 Kastamonu Kenti Genel Özellikleri.....	22
3.1.1.1 Kastamonu kenti tarihi özellikleri.....	23
3.1.1.2 Kastamonu çalışma alanı nüfus durumu	26
3.1.1.3 Kastamonu geleneksel yapı özellikleri.....	27
3.1.1.4 Kastamonu merkez İsmailbey mahallesine ilişkin veriler	29
3.1.2 Antalya Akseki Genel Özellikleri.....	34
3.1.2.1 Akseki tarihi özellikleri.....	35
3.1.2.2 Akseki çalışma alanı nüfus bilgileri	36
3.1.2.3 Akseki ilçesi geleneksel yapı özellikleri	37
3.1.2.4 Antalya Akseki Hacıilyas mahallesi örneklem alanı	40
3.1.3 Geleneksel Yapı Dokularında Yaşam Kriterleri.....	47
3.2 Yöntem.....	49

4. BULGULAR	54
4.1 Kastamonu Merkez Uzman Grup Değerlendirme Bulguları	54
4.2 Antalya Akseki Uzman Grup Değerlendirme Bulguları.....	58
4.3 Uzman Grup Değerlendirmesine Yönelik Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki Karşılaştırması	64
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
KAYNAKLAR	80
EKLER	86
EK A. Anket Formu	87
ÖZGEÇMİŐ	91

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Yaşam kalitesinin bileşenleri	7
Şekil 2.2 Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi	9
Şekil 3.1 Kastamonu merkez İsmailbey mahallesi	23
Şekil 3.2 Kastamonu antik dönem haritası	24
Şekil 3.3 Kastamonu merkez nüfus grafiği	26
Şekil 3.4 Kastamonu merkez geleneksel yapıları	28
Şekil 3.5 Kastamonu merkez İsmailbey mahallesinde bulunan örneklem alan	29
Şekil 3.6 Kastamonu merkez alan yapı kullanımı	30
Şekil 3.7 İsmailbey külliyesi ve yol görünüşü	31
Şekil 3.8 Geleneksel Kastamonu evleri	32
Şekil 3.9 Kastamonu merkez alan fotoğrafları	33
Şekil 3.10 Akseki çalışma alanı	34
Şekil 3.11 Antalya antik dönem haritası	36
Şekil 3.12 Akseki nüfus grafiği	36
Şekil 3.13 Akseki geleneksel yapıları	38
Şekil 3.14 Antalya Akseki çalışma alanı güzergahı	40
Şekil 3.15 Antalya akseki alan yapı kullanımı	41
Şekil 3.16 Geleneksel Akseki konağı	42
Şekil 3.17 Akseki düğmeli ev	42
Şekil 3.18 Mustafa Efendi konağı (Boyalı Ev)	43
Şekil 3.19 Antalya Akseki çalışma alanı fotoğrafları	44
Şekil 3.20 Akseki düğmeli evler (2)	45
Şekil 3.21 Medrese camii	46
Şekil 3.22 Akseki düğmeli ev (3)	46
Şekil 3.23 Uzman grup meslek bilgileri	51
Şekil 3.24 Yaşam Kalite Değer Skalası	52
Şekil 3.25 Yöntem akış şeması	53
Şekil 4.1 Kastamonu Merkez yaşam kalitesi skalası	58
Şekil 4.2 Antalya Akseki yaşam kalitesi skalası	64
Şekil 4.3 Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki ana kriter karşılaştırması	65
Şekil 4.4 Tarihi ve kültürel doku alt kriter karşılaştırması	66
Şekil 4.5 Sosyal bağlar ve toplum alt kriter karşılaştırması	66
Şekil 4.6 Konutların kalitesi alt kriter karşılaştırması	67
Şekil 4.7 Kamu hizmetlerine erişim alt kriter karşılaştırması	68
Şekil 4.8 Çevresel sürdürülebilirlik alt kriter karşılaştırması	68
Şekil 4.9 Rekreasyon ve Yeşil Alanlar alt kriter karşılaştırması	69
Şekil 4.10 Geleneksel mimari ve modern denge alt kriter karşılaştırması	70
Şekil 4.11 Turizm etkisi alt kriter karşılaştırması	70
Şekil 4.12 Genel alt kriter karşılaştırması	71

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1 Genel fiziksel formlar	10
Tablo 2.2 OECD Göstergesi	14
Tablo 3.1 Kastamonu İsmailbey mahallesi nüfusu	27
Tablo 3.2 Akseki Hacı İlyas Mahallesi nüfusu	37
Tablo 3.3 Değerlendirme kriterleri	50
Tablo 3.4 Yaşam kalitesi belirlenmesi ağırlıklandırma modeli	52
Tablo 4.1 Kastamonu Merkez uzman grup değerlendirme ve ortalamaları	55
Tablo 4.2 Kastamonu Merkez yaşam kalitesi puanlama tablosu	56
Tablo 4.3 Antalya Akseki uzman grup değerlendirme ve ortalamaları.....	60
Tablo 4.4 Antalya Akseki yaşam kalitesi puanlama tablosu.....	61

1. GİRİŞ

Geleneksel yapılar, kentlerin kimliğini şekillendiren ve tarihsel devamlılığını sağlayan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu yapılar, sadece estetik bir değer sunmakla kalmaz; sosyal etkileşimleri teşvik eder, ekonomik dinamikleri destekler ve çevresel sürdürülebilirliği artırır. Günümüz kentlerinde yaşam kalitesi, bireylerin sosyal, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı ile doğrudan ilişkilidir. Geleneksel yapı dokuları, bu ihtiyaçları karşılamak için sunduğu mekânsal organizasyon ve sosyal alanlar aracılığıyla yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyen unsurlar arasında ön plana çıkmaktadır (Negiz, 2017).

Geleneksel mimari, yerel malzemeler ve iklim koşullarına dayalı bir anlayışla şekillenmiştir. Bu yapılar, doğayla uyumlu bir şekilde inşa edilirken, çevre dostu malzemelerin kullanılması ve yerel kültürel öğelerin entegrasyonu sayesinde hem estetik hem de işlevsel bir değer taşır. Örneğin, yerel iklimin gereksinimlerine uygun olarak tasarlanan geniş avlular, iç mekanların doğal aydınlatmasını ve havalandırmasını sağlar; bu da enerji tüketimini azaltarak sürdürülebilir bir yaşam alanı oluşturur (Kıstır ve Kurtoğlu, 2018).

Toplumların sosyal yapısını destekleyen bu geleneksel yapılar, insanların bir araya gelmesini sağlayan önemli kamusal alanlar yaratır. Meydanlar, sokaklar ve bahçeler gibi mekanlar, bireylerin sosyal etkileşimde bulunmasına olanak tanıırken, kültürel etkinliklerin ve toplumsal faaliyetlerin düzenlenmesine de zemin hazırlar. Böylece, geleneksel yapılar, sadece birer fiziksel mekân olmanın ötesine geçerek, sosyal dayanışmayı ve toplumsal kimliği pekiştiren unsurlar haline gelir (Erdönmez ve Çelik, 2016).

Modernleşme ve hızlı kentleşme süreçleri, geleneksel yapıların korunmasını zorlaştırmakta ve bu yapılar genellikle daha yüksek katlı, homojen yapılarla yer değiştirmektedir. Bu dönüşüm, tarihi ve kültürel değerlerin kaybolmasına, sosyal dokunun zayıflamasına yol açmakta; bireylerin aidiyet duygusunu zedelemektedir. Geleneksel yapıların korunması, sadece geçmişin mirasını yaşatmakla kalmaz; aynı zamanda kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında da önemli bir rol oynamaktadır.

Bu tez çalışması, geleneksel yapı dokularının kentsel yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi hedeflemektedir. İlk bölümde, geleneksel yapının tanımı, tarihsel gelişimi ve toplumsal önemi üzerinde durulmuş; ikinci bölümde ise bu yapıların kentsel yaşam kalitesine sağladığı katkılar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Mekânsal düzenlemeler, sosyal etkileşim alanları ve çevresel sürdürülebilirlik gibi başlıklar altında somut örnekler verilecektir. Sonuç bölümünde, geleneksel yapıların korunması ve yaşatılması konusundaki öneriler ile sürdürülebilir bir kentsel gelişim için atılması gereken adımlar üzerinde durulacaktır. Bu çalışma, hem akademik literatüre katkıda bulunmayı hem de pratik uygulamalara ışık tutmayı amaçlamaktadır.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1 Kent Kavramı

Kent kavramı, neolitik ve paleolitik çağ kültürlerinin birleşimi sonucu ortaya çıkmıştır (Mumford, 2007). Demirer (1999), geçmişte “cite”, “polis”, “medine” ve “kent” gibi terimlerin günümüzde “bourg”, “ville”, “city” ve “urban” kelimeleriyle yer değiştirdiğini belirtmektedir (Topal, 2004). Kavruk (2002), kentlerin ilk ortaya çıkışlarından bu yana büyük bir değişim geçirdiğini ve bu süreçte uygarlıklar üzerinde önemli bir dönüşüm sağladığını ifade eder. Bu dönüşüm, insanın evrimiyle paralel bir etkileşim içinde gelişirken; kentler tarih boyunca kültür ve uygarlıkların doğup geliştiği, varlıklarını sürdürdüğü ve farklı medeniyetleri etkileyen yerleşim merkezleri haline gelmiştir (Pustu, 2006).

İnsanlık tarihi boyunca, avcılık ve toplayıcılık döneminden tarım devrimine geçiş, yerleşik hayata büyük bir dönüşüm sağlamış, 19. yüzyılda gerçekleşen sanayi devrimi ile de şehirleşme süreci hız kazanmıştır. Bu dönemde, kentlere yönelik büyük göçler yaşanmış ve kentler toplumların merkezinde önemli bir rol üstlenmiştir (Ayten vd., 2005). Tarih boyunca insan nüfusunun çoğunluğu kırsal bölgelerde yaşamış olsa da kentler her zaman cazip merkezler olarak öne çıkmıştır. Sanayi devriminden sonra ise kentlere olan ilgi ve talep belirgin bir şekilde artış göstermiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2006).

Kentlerin biçim ve işlevlerinde zamanla önemli değişiklikler meydana gelmiş, kentin anlamı sosyoloji, tarih, coğrafya ve ekoloji gibi çeşitli araştırma alanlarında farklı açılardan ele alınmaya başlanmıştır. Bu durum, kent kavramının çeşitli boyutlarıyla yeniden tanımlanmasına yol açmıştır (Topal, 2004).

Kentin tanımlanmasında, nüfus, idari yapılar, ekonomik faaliyetler ve sosyolojik dinamikler gibi unsurların bir arada düşünülmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Antik dönem filozoflarından Aristoteles, kentleri insanların daha iyi bir yaşam sürmek için toplandıkları yerler olarak tarif ederken, Adam Smith kentin zanaat ve üretim fonksiyonlarına vurgu yapmıştır. İbn-i Haldun ise kentleri sanayi merkezleri olarak

tanımlamış, kentleşmeyi, göçebe ve kırsal topluluklar için en son aşama olarak görmüştür (Topal, 2004).

Kent, belirli özelliklere sahip, kentsel mekânları içeren ve onlarla birlikte yapılandırılan bir yerleşim alanıdır (Krier, 1979). Sencer'in 1979'da belirttiği gibi kentler, karmaşık ve çeşitli toplumsal yapıları barındıran, yoğun nüfuslu yerleşim alanlarıdır (Gökulu, 2010). Kentler sadece bir yerleşim biçimi olarak değil, aynı zamanda kendine özgü kültürü ve yaşam tarzını içeren bir yapıdadır (Bal, 2003). Her köşesinde toplumların yaşanmışlıklarını barındıran kentler, farklı kültürel ve sosyal mozaikleri barındırmasının yanı sıra, eşitlik düşüncesini destekleyerek toplumsal ayrımcılıkları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır (Bookchin, 1999).

1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu'na göre, nüfusu 2000'den az olan yerleşimler köy, nüfusu 2000-20.000 arasında olanlar kasaba, nüfusu 20.000'in üzerinde olan yerleşimler ise kent olarak tanımlanmaktadır (URL-6, 2024). Kıray (1998), kenti tarımsal dışı üretimin gerçekleştirildiği ve hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının sağlandığı, teknolojik gelişmişliğe göre büyüklüğü ve heterojenlik düzeyleri farklılık gösteren yerleşim alanları olarak tanımlamaktadır (Gökulu, 2010; Tekeli, 2011). Bu bağlamda kent, bir eko-topluluk olarak değerlendirilebilir; kalabalık bir nüfusa sahip, bireylerin genellikle yiyecek üretimiyle uğraşmadığı yapısal açıdan büyük yerleşimler "kent" olarak nitelendirilmektedir. (Bookchin, 1999).

Günümüz dünyasında kentlerin tanımlanması, yalnızca kentlerde yaşayan toplam nüfusun oranına dayandırılmamaktadır. Bunun yerine çevre ve insan etkileşimi, toplumun mekânsal ve davranışsal yapıları, bireylerin yaşam koşulları ile kent tanımlamaları yapılmaktadır. Bir şehirde insanlar arasında duyma, görme ve sosyal çevreden bilgi edinme fırsatları, sosyal ilişkileri zenginleştirir (Erdönmez ve Akı, 2005). Kentler, toplumsal gelişimlerin ve siyasal devrimlerin ortaya çıkışında kilit rol oynayarak her zaman yönetim, politika, yargı, ekonomi, kültür, sanat ve din gibi birçok alanda merkez konumunda bulunmuş ve insanlar için uygun yaşam alanları yaratmıştır (Karataş ve Kılıç, 2017).

Bu kentler, toplumsal ve kültürel nitelikleri barındıran, sürekli değişim ve gelişim içinde olan dinamik yapılar olarak karşımıza çıkar (Köseoğlu ve Aydın, 2009). “Sağlıklı Kentler Projesi”nde ifade edildiği üzere, kentler yaşıyan, büyüyen, sürekli değişen ve kendi iç dinamikleriyle varlığını sürdüren karmaşık yapılar olarak tanımlanmaktadır.

2.2 Yaşam Kalitesi Kavramı

Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik ve sosyal değişimlerin bir sonucu olarak, “kentleşme” ve “yapılaşma” sorunlarının tanımlanması önem arz etmektedir. Bu hususta, mevcut ve yeni kentsel alanlarda çevre ve yaşam kalitesi üzerine yoğunlaşmasını sağlayan temel meselelerden biridir (Yıldız, 2007).

Yaşam kalitesi, kökeni Platon ve Aristoteles döneminde refah ya da mutluluk üzerine yapılan tartışmalara kadar uzanan derin bir geçmişe sahiptir. Günümüzde ise yaşam kalitesi, bilimsel ve genel dilde yaygın olarak kullanılan ancak evrensel ve üzerinde uzlaşılmış tek bir tanımı olmayan bir kavramdır. Son yirmi yılda, bu kavram daha sık kullanılmakta ve çeşitli anketlerle öznel ve nesnel göstergeler aracılığıyla yaşam kalitesini değerlendirme çabaları artmıştır (Iezzi, 2006; Öztürk ve Bozdoğan, 2014).

Yaşam kalitesi, bireylerin hayatlarını tüm yönleriyle ele almayı amaçlayan kapsamlı bir kavramdır ve pek çok bilimsel disiplinin yanı sıra toplumsal faaliyetlerin de ilgisini kazanmaktadır. Farklı meslek grupları, kendi alanlarına özgü yaşam kalitesi tanımları geliştirmektedir (Tekeli, 2010).

Genel olarak yaşam kalitesi, insanların biyolojik özelliklerini, yaşam tarzları, ilişkileri ve buldukları koşulların hem nicel hem de nitel özelliklerinin bir bütünü olarak açıklanmaktadır (Şeker, 2010). Zaman zaman toplumun genel refahı ya da vatandaşların mutluluğu şeklinde de ifade edilebilmektedir. Bu konuda bazı görüş ayrılıkları bulunsa da, kavramın zamanla daha da netleştii gözlenmektedir (Veenhoven, 2006).

Yaşam kalitesi, bireyin yaşam sürecinde karşılaştii deneyimlerin, fiziksel ve psikolojik gereksinimlerini ne ölçüde karşıladığıyla ilgilidir (Kerce, 1992). Aynı

zamanda, vatandaşların çeşitli alanlardaki memnuniyet seviyelerini ortaya koymak amacıyla kullanılan bir politik kavramdır. Yaşam kalitesine öncelik veren toplumlarda öne çıkan başlıca konular arasında trafik sorunları, suç oranları, iş olanakları ve parklar ile yeşil alanların varlığı yer almaktadır (Myers, 1988).

Yaşam kalitesi, bireylerin ve toplumların genel yaşam standartlarını; gelir düzeyi, iş koşulları, sağlık durumu, eğitim seviyesi, sosyal hayat ve fiziksel çevre gibi birçok faktörün birleşimiyle tanımlayan bir kavramdır (URL-1, 2024). Kentlerin yaşam kalitesini ise arazi kullanımı, mekânsal düzenlemeler, kentsel yönetim ve hizmetler belirler. Ayrıca bu hizmetlerin kent sakinlerine ne ölçüde ulaşım onları memnun etmesi de önemli bir göstergedir (Türkoğlu ve Koramaz, 2018).

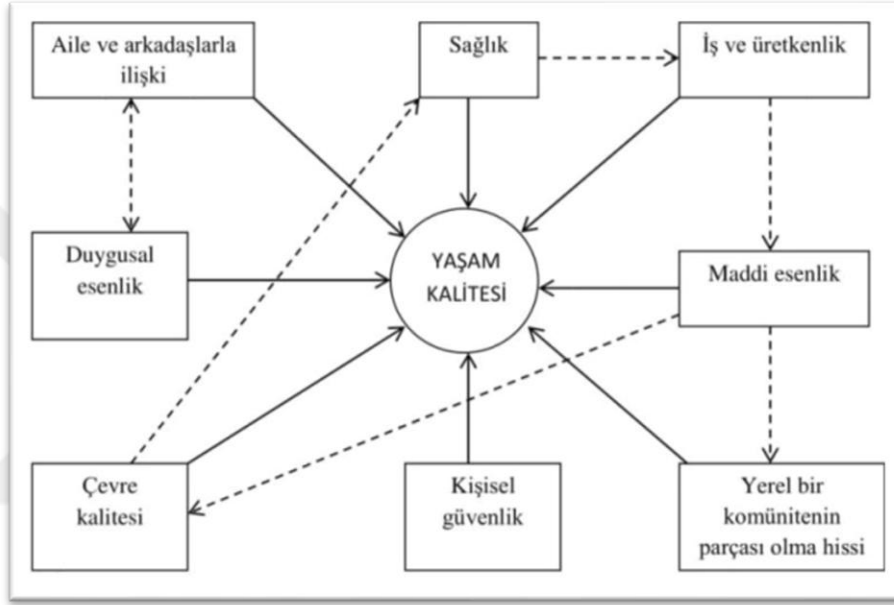
Yaşam kalitesi, insanları doğa ve yapay çevrede etkileyen temel bir faktördür (Perloff, 1969). Cobb'a göre (2000), kavram öncelikle bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilişkilidir. Bir toplumda, bireylerin gereksinimlerinin karşılanma düzeyi arttıkça ve daha fazla kişiye olumlu yaşam deneyimleri sunuldukça, toplumun yaşam kalitesinin de yüksek olduğu düşünülür. Faydacılık bu bağlamda iki şekilde ele alınabilir: Maddi kaynaklar (örneğin, gelir, mülkiyet) ve psikolojik doyum (mutluluk, memnuniyet) (Nimmerfeldt, 2015).

Szalai'ye göre (1980), yaşam kalitesi bir yaşamın ne kadar tatmin edici ve mükemmel olduğunun göstergesidir. Bu kalite, hem bireyin nesnel yaşam koşulları hem de bu koşulları nasıl algıladığı ve değerlendirdiğiyle belirlenir (Van Kamp vd., 2003).

Bir yerleşim alanının yaşanabilirlik özellikleri, insanların o alanda ne kadar memnun ve mutlu bir yaşam sürdüğünü belirler. İnsanlar bu alanlarda yaşar, çalışır ve sosyal etkileşimlerde bulunur, bu da yerleşim yerlerinin yaşam kalitesi açısından önemini ortaya koyar (Vandemark vd., 2002). Yaşam kalitesini ölçmek ve tanımlamak için, toplumsal büyüme ve değişimi en iyi şekilde yönetme hususunda ortak bir anlayış geliştirilmesi gereklidir. Yaşam kalitesini yükseltmek isteyen toplumlar, hangi değerlerin korunması ve geliştirilmesi gerektiğini tespit etmek durumundadır (Shookner, 1998).

Geçmişte “mutluluk” ve “refah” terimleri daha çok ele alırken, günümüzde bunların yerini “yaşam kalitesi” ve “refah” gibi kavramlar almıştır (Veenhoven, 2006). Günümüz yaşam kalitesinin temel unsurları arasında Eğitim, güvenlik, sağlık, kültür, aile yapısı, bireysel gelişim, çalışma koşulları, fiziksel çevre ve doğal ortam öne çıkmaktadır (Öztürk ve Özdemir, 2013).

Aşağıdaki Şekil 2.1’de yaşam kalitesini oluşturan faktörler gösterilmiştir.

Şekil 2.1 Yaşam kalitesinin bileşenleri (Rahman vd., 2005)

Günümüzde yaşam kalitesi kavramı, üç ana perspektiften incelenmektedir. Bu bakış açıları; bireysel tatmin odaklı, insan odaklı ve çevre odaklı olarak tanımlanabilmektedir (Tekeli, 2010). Yaşam kalitesi temelli yaklaşımlar arasında bireyin fiziksel ve zihinsel sağlığını önceleyen bireysel tatmin yaklaşımı, sosyal ilişkiler ve topluluk bağlarını güçlendirmeyi hedefleyen insan odaklı yaklaşım ve çevresel sürdürülebilirlik ile doğal kaynakların korunmasına vurgu yapan çevre odaklı yaklaşım öne çıkmaktadır.

2.2.1 Yaşam Kalitesi Temelli Yaklaşımlar

Kentsel alanlarda yaşam kalitesi vizyonu, şehir sakinlerinin kültürel, sosyal ve psikolojik sağlıklarını etkileyen düşünceleri ve hisleri yansıtır (Mazumdar, 2007).

Nitelikli bireylerin sağlıklı düşünme yeteneği ve sosyal ilişkiler kurma becerisi, çevrelerinde olumlu etkiler yaratır. Bu durum, toplumun genel yapısını da etkileyerek yaşam kalitesine katkıda bulunur. Bu nedenle, bu alanda gerçekleştirilecek araştırmaların hem akademik literatüre hem de toplumsal hayata önemli katkılar sağlayacağı öngörülmektedir (Kula ve Çakar, 2015).

Bununla birlikte, insan psikolojisinde kritik öneme sahip temel ihtiyaçların belirlenmesi de büyük bir önem taşır. Tekeli (2010); tarafından belirtildiği gibi, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer alan beş temel ihtiyacın karşılanmaması, bireyin tam bir iyilik hali içinde olmasını zorlaştırır. Bu beş düzeydeki gereksinim, evrensel bir kavram olarak her yerde kendini gösterir.

Maslow (1970) ihtiyaçlar hiyerarşisini beş temel kategoriye ayırmaktadır:

- Kendini Gerçekleştirme
- Değer Görme ve Saygınlık İhtiyacı
- Aidiyet ve Sevgi İhtiyacı
- Güvenlik İhtiyacı
- Fizyolojik İhtiyaçlar

Bu ihtiyaçların hepsi karşılandığında, bireyler arzu ettikleri hedeflere ulaşarak kendilerini gerçekleştirme fırsatı bulabilirler (Maslow, 1970).

Şekil 2.2'te gösterilen İhtiyaçlar Hiyerarşisi, temel fizyolojik ihtiyaçlarla başlar; bu, yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan hava, su, gıda ve uyku gibi unsurları kapsar. İkinci düzeyde güvenlik ihtiyacı yer alır; bu aşama, bireylerin çevrelerinde bir düzen ve güven ortamı bulduğunda istikrar hissi yaşamasını sağlar. Üçüncü aşama, sevgi ve aidiyet gereksinimlerini içerir; bu aşama da, insanların toplum içerisinde sevilme ve değer görme duygularını besleyerek kendilerini yalnız hissetmemelerini amaçlar. Dördüncü düzeyde ise saygınlık ihtiyacı ortaya çıkar; bir birey, hem kendine duyduğu

saygıyla hem de başkalarından gördüğü saygıyla özgüven kazanır. En üst seviyede kendini gerçekleştirme ihtiyacı bulunur. Maslow (1970); bu gereksinimi insanların yaşamları boyunca gerçekleştirmek istedikleri potansiyellerini hayata geçirmeleri olarak tanımlar. Bu ihtiyacı yeterince karşılayamayan bireyler huzursuzluk hissi yaşayabilir ve stres altında kalabilir (Tekeli, 2010).

Şekil 2.2 Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi (Maslow, 1970)

2.3 Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı

Kent yaşamının kalitesi, insan haklarının kentsel yaşama yansımalarıyla doğrudan bağlantılıdır ve bu bağlamda, kent haklarından duyulan memnuniyet düzeyi, kentsel hizmetlerin herkes için denk ve ulaşılabilir olmasıyla ilişkilendirilir. Kentsel yaşam kalitesini değerlendirmeye yönelik genel yaklaşım, kentsel alanlardaki yapı ve doğal çevre koşullarının yanı sıra toplumun bu koşullara dair memnuniyetlerini analiz etmeye odaklanmaktadır (İnan ve Sönmez, 2019).

Sağlıklı bir kentsel yapı oluşturmak, kentsel yaşam kalitesinin artırılması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu hedef doğrultusunda, kent sakinlerinin ekonomik, kültürel, çevresel, sosyal ve politik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Her bir ihtiyaç, bireylerin hakları olarak kabul edilmeli, uygulanmalı, korunmalı ve

geliştirilmelidir. Yerel yönetimlerin kentsel yaşam kalitesini artırmak için dikkat edilmesi gereken stratejik konular ise şunlardır:

- Kentsel Altyapının Güçlendirilmesi
- Kültürel Altyapının Oluşturulması ve Kültürel Mirasın Korunması
- Sürdürülebilir Kentsel Gelişimin Teşvik Edilmesi
- Kent Güvenliğinin Sağlanması
- Planlama ve İmar Çalışmalarının Yapılması
- Kentin Ekonomik ve Ticari Faaliyetlerinin Geliştirilmesi
- Belediye Yönetiminde Kalite, Etkinlik ve Verimliliğin Artırılması
- Kurumlar Arası İş Birliğinin Sağlanması
- Kentsel Donatı Alanlarının Çeşitlendirilmesi
- Sağlıklı Ulaşım Sistemlerinin Kurulması
- Kent Hukukunun Geliştirilmesi
- Sosyal ve Beşeri Sermayenin Desteklenmesi
- Kentsel Yapı Stokunun Yenilenmesi
- Kentlilik Bilincinin Artırılması

Kentsel yerleşim kalitesi, kentsel alanlarda sürekli yaşayanlar veya bu mekanları geçici olarak kullanan ziyaretçilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılayan her şeyi ifade eder. Bu kavram, çeşitli değişkenlerin incelenmesiyle ortaya çıkan fiziksel özellikleri içerir ve bu özellikler Tablo 2.1’de detaylandırılmıştır.

Tablo 2.1 Genel fiziksel formlar

Yapılar	Genel, Sivil, Yerleşme, Kurumsal, Ticari, Sanayi, Konut
Yapı adaları	Genel Yapı ve Düzen
Yerleşim	Genel Yapı ve Düzen
Özellikli Alanlar	Doğal Kaynaklar, Manzara Noktaları
Bitkilendirme	Genel
Açık Alanlar	Genel, Birincil Alanlar, İkinci ve Üçüncül Alanlar, Yarı Kamu ve Yarı Özel Alanlar
Yaya Yolları	Genel Kaldırımlar, Gezinti Yolları
Caddeler	Genel, Otopark Alanları, Yan Yollar, Ana Caddeler, Konut Yolları, Tali-Dar Yollar

Diener ve Suh (1997), yaşam kalitesinin değerlendirilmesinde üç temel anlayış sunmaktadır. İlk olarak, dinsel, felsefi veya diğer sistemlerden kaynaklanan normatif ideallere dayalı bir tanımlama öne çıkar. Bu anlayış, evrensel değerler ve kültürel normlara dayanır. İkinci olarak, bireylerin tercihleri ve bu tercihlerin karşılanma düzeyi dikkate alınır; bu bağlamda, yaşam kalitesi bireylerin isteklerini gerçekleştirme derecesiyle ölçülür. Üçüncü olarak, bireylerin kişisel deneyimleri temel alınır ve bu anlayış, bireyin subjektif memnuniyetine ve mutluluğuna odaklanır. Bu üç temel unsur, yaşam kalitesinin sosyal göstergeler, ekonomik indeksler ve bireylerin genel iyilik halleri gibi faktörlerle bağlantılı olduğunu göstermektedir (Dissert ve Deller, 2016).

Yaşam kalitesi, kentsel çevresel, sosyal imkanlar ve ticari hizmetler gibi somut boyutlarının yanı sıra, yeni yerleşim sakinlerinin standartları ve kentsel altyapıya ilişkin araştırma ve pazarlama taleplerini de kapsayan karmaşık bir kavramdır (Soltys, 2013).

2.3.1 Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı Gelişim Süreci

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, Avrupa şehirlerinin yeniden inşası için 1949 yılında Avrupa Konseyi oluşturulmuştur. Ülkemizin de dahil olduğu bu uluslararası kuruluş, savaş sonrası dönemde adalet ve eşitlik prensiplerine dayalı bir sosyal, ekonomik ve kültürel gelişim anlayışını Avrupa genelinde yaymayı hedeflemektedir.

2008 yılında, Avrupa Kentsel Şartı, bir “Manifesto” olarak kabul edilerek ortak bir kentsel bilinci teşvik etme yönünde önemli bir adım atılmıştır. İlk kez 1992 yılında yayımlanan Avrupa Kentsel Şartı, kentsel yenileme, ekonomik büyüme, teknolojik dönüşüm, göç, işsizlik ve istihdam gibi güncel sorunların yanı sıra ekolojik denge, cinsiyet eşitliği ve kent hakları gibi konulara da odaklanarak güncellenmiştir. Bu kapsamlı yenilikler, 27-29 Haziran 2008 tarihlerinde Strasbourg'da yapılan bir toplantıda onaylanmış ve kamuoyuna duyurulmuştur (URL-5, 2024).

1965 yılında, merkezi New York'da bulunan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) kurulmuştur. Program, yoksulluğun sona erdirilmesi ve toplumsal eşitsizliklerin azaltılması amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, ülkelerin

sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için çeşitli konularda destek sunmayı hedeflemektedir (URL-6, 2024). UNDP, hükümetler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası şirketlerle işbirliği yaparak, kalkınma alanında ekonomik ve sosyal projeler geliştirmekte ve ülkelerin kendilerine özgü kalkınma modelleri oluşturmasına katkıda bulunmaktadır. Türkiye’de de 1965 yılında kurulan UNDP Ankara Ofisi, yoksulluğun azaltılması, demokratik yönetim, çevre ve sürdürülebilir kalkınma konularında projeler geliştirmektedir (URL-3, 2024).

Bu gelişmelerin ardından, 1976 yılında Vancouver, Kanada’da düzenlenen Habitat I Konferansı, hükümetlerin dünyada meydana gelen hızlı kentleşmenin etkilerini ve sürdürülebilir yerleşim alanlarına olan ihtiyacı fark etmeleri üzerine gerçekleştirildi. O dönemde, tarihin en büyük kırdan kente göç hareketi yaşanmış ve bu durum kentsel nüfus artışını hızlandırmıştır (URL-2, 2024).

1986 yılında, Avrupa’da seçilen 11 şehirle birlikte Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi, “Herkes için sağlık” sloganıyla Sağlıklı Kentler Projesi’ni başlatmıştır. Bu proje, kısa süre içinde kıtanın 30 ülkesinde ulusal ağlar oluşturarak 1400’den fazla şehir ve kasabaya ulaşmıştır. “Herkes için sağlık” hareketi, zamanla Avustralya, Kanada ve ABD’deki bazı şehirlerde de etkisini göstermiş ve küresel bir nitelik kazanmıştır. Bu hareketin temel amaçları ise şunlardır:

- Kentlerin sağlıklı, temiz ve güvenli yaşam alanları haline getirilerek, vatandaşların mutlu bir yaşam sürdürebilmeleri için uygun koşullar sağlamak,
- Sağlık, çevre ve ulaşım gibi alanlarda ortak projeler geliştirerek, din, dil, ırk, kültür, sınıf ve düşünce ayrımına bakmaksızın eşit ve kaliteli bir yaşam alanı sunmak olmaktadır (URL-4, 2024).

2.3.2 Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi

Kentsel yaşam kalitesinin değerlendirilmesi, ancak belirli göstergeler üzerinden gerçekleştirilen çalışmalarla anlam kazanabilir. Bu bağlamda, kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi, hem nesnel hem de öznel göstergelerin dikkate alınmasıyla mümkün hale gelir. Yaşam memnuniyeti, bireylerin yaşamlarını hissettikleri

duyguların ötesinde, hayatı genel bir çerçevede nasıl değerlendirdiklerini ölçmeyi amaçlar (URL-7, 2024).

Kamusal alanlar, insanların ihtiyaçlarına, davranışlarına ve mekânlarla olan etkileşimlerine göre tasarlandığı için, bu alanların değerlendirilmesi, yaşanabilirlik ve kalite kriterlerinin belirlenmesi açısından son derece önemlidir (Kahraman, 2014).

Kentsel yaşam kalitesinin ölçülmesi amacıyla çeşitli kuruluşlar tarafından geliştirilmiş gösterge setleri bulunmaktadır. Bunlar arasında OECD, İstanbul Kalite Araştırması, Evcil 2017 araştırmaları, Shookner 1998'in oluşturduğu göstergeler, Massam 2002 ile Hancock ve arkadaşları 1999'un belirlediği ölçütler, Murdie ve diğerlerinin geliştirdiği göstergeler ile Eurostat'ın çevrimiçi yayınları yer almaktadır.

OECD (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) 38 ülkeyi kapsayan bir yapıya sahiptir. Bu organizasyon, insan refahını ölçmek için toplamda 24 gösterge belirlemiştir. Bu göstergeler, insan yaşamında önemli rol oynayan 11 konu başlığı altında sıralanmaktadır. OECD tarafından yapılan araştırmada, bireylerden yaşam memnuniyetlerini 0-10 arası bir ölçekle değerlendirmeleri istenmiş ve ortalama sonuç 6,5 puan olarak ortaya çıkmıştır.

Özellikle Yunanistan, Macaristan, Portekiz ve Türkiye gibi ülkeler, ortalama 5,5 puan ile düşük yaşam memnuniyeti seviyesine sahipken, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsviçre gibi ülkelerde bu puanlar 7,5'a kadar çıkmaktadır. Türkiye, yaşam memnuniyeti açısından 38 ülke arasında 34. sırada yer almaktadır (URL-7, 2024). OECD'nin kullandığı gösterge seti, Tablo 2.2'de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 2.2 OECD Göstergesi (URL-3, 2024)

No	OECD – GÖSTERGE	
1	İş Yaşam Dengesi	Çok uzun çalışma saati
2	Yaşam Memnuniyeti	Yaşam memnuniyeti
3	Toplum	Toplumsal bağların kalitesi
4	Sağlık	Yaşam beklentisi Sağlık beyanı
5	Sivil Katılım	Düzenlemeler için katılım Seçmen katılımı
6	Çevre	Hava kirliliği Su kalitesi
7	Güvenlik	Suç oranı Güvende hissetme
8	Eğitim	Eğitime katılım Öğrenci becerileri Bir Önceki Yıl
9	Gelir	Hane geliri Mali durum
10	Konut	Temel donanımlar Konut giderleri Kişi başına düşen oda
11	İstihdam	İş piyasasına güvensizlik İstihdam oranı Uzun dönem işsizlik Kişisel gelir

Bireylerin refah düzeyini anlamak ve değerlendirmek için çeşitli göstergeler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu göstergelerin toplanması ve geliştirilmesi, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerdeki uluslararası kuruluşlar tarafından büyük bir ilgi ve heyecanla sürdürülmektedir. Bu süreçte kullanılan kavramlar ve yöntemler, uluslararası düzeyde uygulama bulmaktadır. Geliştirilen göstergeler, genellikle objektif ve subjektif olarak iki ana kategoriye ayrılmaktadır (Andrews, 1974).

Nesnel göstergeler, yaşam kalitesi için gerekli olan ve ölçülebilir somut koşulları ifade eder. Diğer yandan, öznel göstergeler ise bireylerin kendi duygularına ve

değerlendirmelerine dayanmaktadır. İlginç bir şekilde, aynı nesnel koşullara sahip topluluklarda bile, öznel yaşam kalitesi değerlendirmeleri oldukça farklı sonuçlar verebilmektedir (Tekeli, 2010).

Objektif ve sübjektif yaşam kalitesi ölçütlerinin göreceli önemi üzerine yapılan tartışmalar, bu göstergelerin ve yaşam kalitesi kavramının yeniden ele alınmasına neden olmuştur (Pacione, 2016). Bu tartışmalar, bireylerin yaşam kalitesini ölçme süreçlerinde nesnel ve öznel göstergelerin nasıl dengelenmesi gerektiği konusunda yeni bir perspektif sunmuştur.

2.4 Geleneksel Yapılar

Geleneksel yapılar, bir toplumun kültürel, sosyolojik ve tarihi kimliğinin somutlaşmış örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılar, sadece estetik veya mimari formlar olarak değerlendirilemez; aynı zamanda, geçmişle bugünü ve doğa ile insan arasındaki ilişkileri yansıtan bir dizi işlevsel ve sembolik anlamlar içermektedir (Rapoport, 1969).

Geleneksel mimari, yerel malzeme ve işçilikle birleşerek bölgesel iklim koşullarına, kültürel alışkanlıklara ve yaşam tarzlarına uygun yapılar üretmektedir (Oliver, 2003).

2.4.1 Geleneksel Yapıların Tanımı ve Önemi

Geleneksel yapılar, yerel toplumların ihtiyaçlarına, kültürlerine ve çevre koşullarına uygun olarak gelişmiş mimari formlar olarak tanımlanabilir. Bu yapıların inşa süreçleri ve teknikleri, genellikle kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi birikimi ve zanaat ustalığı ile şekillenmiştir (AlSayyad, 2014). Örneğin, Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türklerin, taş yapı formlarında çadır kültürünün izlerini sürdürdükleri görülmektedir. Bu tür yapılar, yerel malzemelerin kullanımı ve çevresel faktörlerle uyum içinde geliştirilmiş mimari çözümleri içerir.

Geleneksel yapılar, toplulukların yaşam tarzlarına dair ipuçları verir. Örneğin, Anadolu'daki geleneksel konut yapıları, aile yapısı ve mahremiyet anlayışının fiziksel bir yansımasıdır (Küçükerman, 1973). İslam mimarisinin etkileriyle şekillenen bu yapılar, aynı zamanda toplumsal düzen ve dini inançlarla doğrudan ilişkilidir.

Geleneksel evlerde avlu sistemi, hem iklim koşullarına uygunluk sağlar hem de sosyal yaşamın merkezinde yer almaktadır (Bozdoğan, 2002).

2.4.2 Geleneksel Yapıların Mimari Özellikleri

Geleneksel mimari, iklimsel ve coğrafi koşullarla doğrudan ilişkilidir. Örneğin, Anadolu'nun sıcak ve kurak bölgelerinde kerpiç, taş gibi yerel malzemeler kullanılarak, sıcaklık farklarını dengeleyen kalın duvarlar inşa edilmiştir (Eruzun, 1994). Bu tür mimari, hem yerel malzeme kullanımını optimize eder hem de enerji verimliliği sağlayarak doğal iklimlendirme yöntemlerine olanak tanır.

Bölgeden bölgeye farklılık gösteren geleneksel yapılar, yerel kültürlerin etkisiyle biçimlenmiştir. Osmanlı mimarisinde görülen ahşap evler, özellikle Batı Karadeniz ve Marmara bölgelerinde yaygındır. Bu evler, dayanıklılığı sağlamak adına taş zemin üzerine ahşap karkas sistemle inşa edilmiştir (Eyüpgiller, 2015). Bu tür yapıların en önemli özelliği, doğayla uyumlu olmaları ve minimal enerji tüketimleriyle sürdürülebilir bir yaşam biçimi sunmalarıdır (Howard, 2003).

2.4.3 Geleneksel Yapıların Korunması ve Sürdürülebilirliği

Geleneksel yapıların korunması, modern kentleşmenin tehdidi altındaki önemli konulardan biridir. Bu yapıların, kültürel miras olarak gelecek nesillere aktarılması için, restorasyon ve yeniden işlevlendirme teknikleri üzerine yapılan bilimsel çalışmalar oldukça önemlidir (Feilden, 2003). Restorasyon sürecinde kullanılan malzemeler ve teknikler, geleneksel yapının orijinal dokusuna uygun olmalıdır. Ayrıca, modern kentlerde bu yapıların yaşam kalitesi standartlarına uyum sağlaması için sürdürülebilir çözümler geliştirilmelidir.

Son yıllarda, sürdürülebilir mimarlık anlayışı, geleneksel yapıların korunmasıyla birleşerek yeni bir boyut kazanmıştır. Bu anlayış, yerel malzemelerin kullanımını, doğal enerji kaynaklarından yararlanmayı ve geleneksel yapı tekniklerini modern teknolojilerle birleştirerek çevreye duyarlı binalar oluşturmayı hedefler (Wells, 2007). Özellikle, iklim değişikliği ve enerji verimliliği gibi küresel sorunlarla mücadelede, geleneksel yapıların sürdürülebilir mimari modelleri sunduğu görüşü yaygınlaşmıştır.

2.5 Geleneksel Yapı Dokuları ve Önemi

Geleneksel yapı dokuları, bir coğrafyanın kültürel, sosyolojik ve doğal özelliklerini yansıtan en somut örneklerdir. Yapı dokuları, toplumsal yaşamın şekillenmesine doğrudan etki eden mekân organizasyonu, malzeme kullanımı ve inşaat tekniklerinin birleşimiyle oluşur. Bu yapı dokuları, tarihin belirli bir döneminde kullanılan yerel malzeme ve inşaat yöntemleriyle kendine özgü kimlikler kazanmışlardır (Oliver, 2003). Geleneksel dokuların korunması, yalnızca estetik bir değer taşımanın ötesinde, geçmişten günümüze ulaşan bilgi ve deneyimlerin sürekliliğini de sağlar (Rapoport, 1969).

2.5.1 Geleneksel Yapı Dokularının Tanımı ve Özellikleri

Geleneksel yapı dokuları, belirli bir yerleşim alanında, benzer niteliklere sahip yapıların toplu olarak bir araya gelmesi sonucu oluşan fiziksel çevreyi ifade eder. Bu dokular, genellikle yerel malzemeler kullanılarak inşa edilen binaların ve sokak düzenlemelerinin yarattığı bütünlüklü bir görüntüye sahiptir (Küçükerman, 1973). Geleneksel dokular, coğrafi bölgenin iklimi, malzeme kaynakları ve toplumsal yaşam tarzları ile şekillenir. Örneğin, Anadolu'da kerpiç, taş ve ahşap gibi doğal malzemeler sıklıkla kullanılmıştır. Bu yapı malzemeleri, hem doğal kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakta hem de yapının çevresiyle uyumlu olmasına olanak tanımaktadır (Eruzun, 1994).

2.5.2 Geleneksel Dokuların Bölgesel Farklılıkları

Her bölgenin kendine özgü coğrafi, kültürel ve iklimsel koşulları, geleneksel yapı dokularında farklılıklara yol açmıştır. Anadolu'nun farklı bölgelerinde bu çeşitliliği açıkça görmek mümkündür. Örneğin, Karadeniz bölgesinde yoğun yağış ve ormanlık alanların varlığı, ahşap yapıların yaygınlaşmasına neden olmuştur (Bozdoğan, 2002). Ahşap malzeme hem kolay erişilebilir hem de iklim koşullarına dayanıklı olduğu için tercih edilmiştir. Diğer yandan, İç Anadolu'da kerpiç ve taş yapıların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bu malzemeler, bölgenin kurak ve sıcak iklim koşullarına uygun olarak, iç mekânlarda serinliği sağlamaktadır (Eyüpgiller, 2015).

Bölgesel farklılıklar sadece malzeme kullanımıyla sınırlı kalmaz, aynı zamanda yapıların yerleşim düzenlerinde de görülür. Ege ve Akdeniz bölgelerinde, avlulu yapıların yaygın olduğu dikkati çeker. Bu yapılar, sıcak iklimlerde iç mekanların doğal havalandırılmasını sağlar ve aynı zamanda toplumsal yaşamın merkezini oluşturur (Howard, 2003).

2.5.3 Geleneksel Dokuların Korunması ve Yeniden İşlevlendirilmesi

Geleneksel yapı dokularının korunması, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından son derece önemlidir. Modernleşme ve kentleşme süreçleri, geleneksel dokuları tehdit etmekte, pek çok yerleşim alanında bu dokuların bozulmasına yol açmaktadır. Bu noktada, geleneksel yapıların restorasyonu ve yeniden işlevlendirilmesi önemli bir çözüm olarak karşımıza çıkar (Feilden, 2003). Geleneksel yapıların modern yaşam koşullarına uyum sağlayacak şekilde restore edilmesi, hem bu yapıların korunmasını hem de kentsel yaşamın gerekliliklerine yanıt vermelerini sağlar.

Son yıllarda, geleneksel yapıların sürdürülebilir mimari anlayışı ile korunması ve yeniden işlevlendirilmesi üzerine yapılan çalışmalar artmıştır. Geleneksel yapı dokularının doğal malzeme kullanımı ve enerji verimliliği sağlaması, sürdürülebilir mimari çözümler için ilham kaynağı olmuştur (Wells, 2007). Bu yapılar, düşük enerji tüketimi ve yerel malzeme kullanımı sayesinde çevreye daha az zarar vermekte, aynı zamanda sosyal ve kültürel açıdan da değer taşımaktadır.

2.5.4 Geleneksel Yapı Dokularının Sürdürülebilir Mimarlık ile İlişkisi

Geleneksel yapı dokuları, doğal malzeme kullanımı, enerji tasarrufu sağlayan mimari çözümleri ve yerel iklim koşullarına uyumlu tasarım anlayışları ile sürdürülebilir mimarlığın temel ilkeleriyle örtüşmektedir. Özellikle iklim değişikliği ve enerji tasarrufu gerekliliklerinin arttığı günümüzde, geleneksel yapıların yeniden gündeme gelmesi, bu yapılar üzerinden modern mimari için önemli dersler çıkartılabileceğini göstermektedir (Wells, 2007).

Geleneksel dokular, sadece yapısal anlamda değil, aynı zamanda sosyal anlamda da sürdürülebilirliğin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, geleneksel

yapıların korunması ve yeniden işlevlendirilmesi, sadece fiziksel bir mirasın değil, aynı zamanda sosyal bağların korunmasına da hizmet etmektedir (AlSayyad, 2014).

Geleneksel yapı dokuları ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi için bazı kriterler belirlemek, bu yapıları hem fiziksel hem de sosyal açıdan analiz etmek için önemlidir. Bu kriterler, yapıların fiziksel özelliklerinden toplumsal katkılarına kadar geniş bir yelpazede ele alınabilir. Aşağıda, bu değerlendirmenin yapılabilmesi için oluşturulabilecek ana kriterler yer almaktadır:

2.5.4.1 Fiziksel yapı kriterleri

- **Malzeme Kullanımı:** Geleneksel yapıların inşa edildiği malzemeler, yerel kaynaklardan elde edilen doğal malzemeler (kerpiç, taş, ahşap vb.) olmalıdır. Yerel malzeme kullanımı, hem çevresel sürdürülebilirlik açısından hem de yapının bölgenin iklim ve coğrafi koşullarına uyum sağlaması bakımından önem taşır.
- **İklimle Uyum:** Geleneksel yapıların iklim koşullarına uygun şekilde tasarlanması, enerji verimliliğini artıran özelliklere sahip olması gerekir. Yapının doğal havalandırma, ısınma ve soğutma özelliklerinin değerlendirilmesi bu açıdan önemlidir. Örneğin, Karadeniz bölgesindeki ahşap yapılar yağışlı iklime, İç Anadolu'daki kerpiç yapılar sıcak ve kurak iklime uygun olmalıdır.
- **Tasarım ve Planlama:** Yapının tasarımı, geleneksel mimarinin karakteristik öğelerini içermelidir. Avlu, geniş saçaklar, taş duvarlar gibi özellikler hem yapının işlevselliğini artırır hem de kültürel devamlılık sağlar.
- **Yerleşim Düzeni:** Geleneksel yapıların mahalle veya köy içindeki konumu ve diğer yapılarla olan ilişkisi önemlidir. Sosyal alanların düzenlenmesi, kamusal ve özel alanların net şekilde ayrılması bu kapsamda incelenebilir.

2.5.4.2 Sosyal ve kültürel kriterler

- **Toplumsal Yaşama Katkı:** Geleneksel yapıların, toplumsal yaşamın bir parçası olarak komşuluk ilişkilerini, sosyal dayanışmayı ve ortak alanları güçlendirici etkileri olmalıdır. Avlu, meydan ve sokak gibi kamusal alanların yapılarla entegrasyonu, sosyal ilişkilerin desteklenmesinde önemli rol oynamaktadır.
- **Kültürel Devamlılık:** Geleneksel yapılar, bir bölgenin kültürel kimliğini yansıtır. Bu nedenle, yapıların korunması ve kullanılmaya devam edilmesi, bölgenin kültürel sürekliliğini sağlaması açısından önem taşımaktadır. Yerel el sanatları, geleneksel mimari teknikler gibi öğelerle bütüncül bir şekilde korunmalıdır.
- **Fonksiyonel Çeşitlilik:** Geleneksel yapıların, konut ticaret, ibadet ve sosyal amaçlarla kullanılabilirliği, yerleşim alanlarının çok işlevliliğini gösterir. Yapının sadece bir konut değil, aynı zamanda üretim, ticaret veya diğer sosyal faaliyetler için de alternatif özelliği önem arz etmektedir.

2.5.4.3 Çevresel sürdürülebilirlik kriterleri

- **Doğal Kaynak Kullanımı:** Yapıların yerel doğal kaynaklardan elde edilen malzemelerle inşa edilmesi, hem yapı maliyetini düşürür hem de çevresel etkiyi azaltır. Bu kriter, aynı zamanda yapıların karbon ayak izini değerlendirmek için de önemlidir.
- **Enerji Verimliliği:** Geleneksel yapıların enerji tüketimi düşük olmaktadır. Yapının doğal havalandırma, güneşten faydalanma ve enerji tasarrufu sağlayan özelliklere sahip olup olmadığı değerlendirilmesi önemlidir.
- **Çevresel Etki:** Yapıların çevresel etkisi düşük olmaktadır. İnşaat sürecinden başlayarak kullanılan malzemeler, yapı inşa edildikten sonra doğaya zarar vermemeli ve çevreyle uyumlu olmalıdır. Atık yönetimi, su ve enerji kullanımı gibi konular bu kapsamda incelenir.

2.5.4.4 Yaşam kalitesi kriterleri

- Sağlık ve Güvenlik: Geleneksel yapıların iç mekan düzenlemelerinin sağlık ve güvenlik açısından uygun olup olmadığı, bu yapıları kullanacak olan bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkiler. Özellikle doğal ışık ve havalandırma, yapının genel sağlığı koruma potansiyelini gösterir. Yangın, deprem gibi doğal afetlere karşı yapının güvenlik seviyesi de önemli bir kriterdir.
- Konfor ve Kullanışlılık: Geleneksel yapıların konfor seviyeleri, kullanıcıların yaşam kalitesini etkileyen önemli unsurlardandır. Isı yalıtımı, iç mekânların ergonomisi, işlevsellik, kullanılabilirlik gibi özelliklerin, geleneksel dokular içinde nasıl çözüldüğü değerlendirilebilir.
- Toplumla İlişki: Yapının topluluk içinde sosyal ilişkileri nasıl desteklediği ve ortak yaşam alanlarına nasıl entegre olduğu, hem sosyal hem de psikolojik olarak insanların yaşam kalitesini etkileyen unsurlardandır. Kamusal alanlar, yeşil alanlar ve sosyal etkileşim noktaları gibi unsurlar, topluluk yaşamını destekler.

2.5.4.5 Ekonomik kriterler

- Maliyet ve Erişilebilirlik: Geleneksel yapıların ekonomik açıdan erişilebilir olup olmaması, yöre halkı için önemli bir yaşam kalitesi göstergesidir. Yapıların hem inşaat hem de bakım maliyetlerinin düşük olması, yerel ekonomiye olan katkıyı artırır.
- İstihdam Olanakları: Geleneksel yapıların korunması ve yeniden işlevlendirilmesi, yerel iş gücünü destekleyen bir etki yaratmalıdır. Geleneksel yapı tekniklerinin sürdürülmesi, yerel ustaların ve zanaatkarların iş bulma olasılıklarını artırır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, tez çalışmasının ana materyali olan Kastamonu Merkez İsmailbey Mahallesi ile Antalya ili Akseki ilçesi Hacıilyas Mahallesi örneklem alanları detaylı bir şekilde incelenmiş ve çalışma yöntemi detaylı olarak ortaya konmuştur.

3.1 Materyal

Tez çalışmasında ana materyal olarak seçilen Kastamonu Merkez İsmailbey Mahallesi ve Antalya ili Akseki ilçesi Hacıilyas Mahallelerinin özellikleri, tarih, nüfus, geleneksel yapı durumu irdelenmiştir.

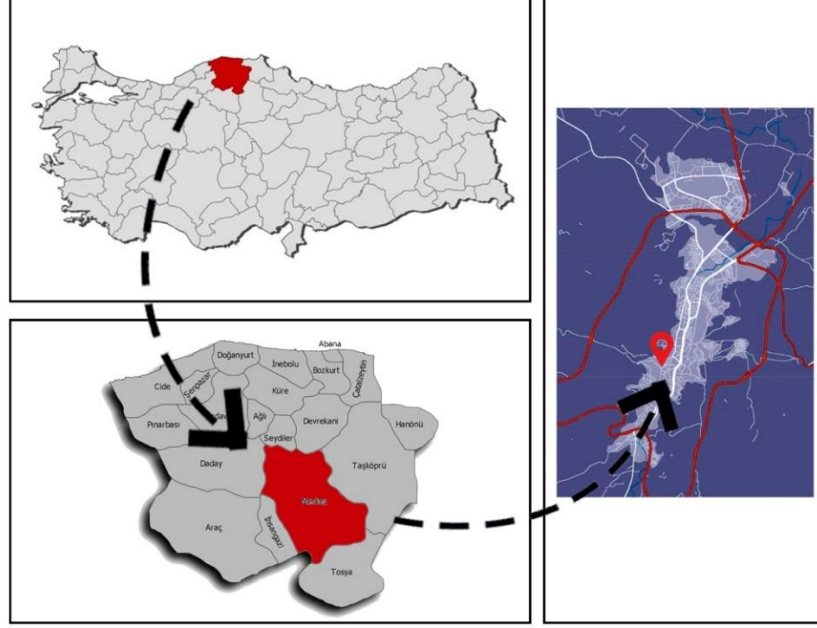
3.1.1 Kastamonu Kenti Genel Özellikleri

Kastamonu, Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz bölümünde yer alan ve hem doğal hem de kültürel zenginlikleriyle dikkat çeken bir ildir. Yaklaşık 13.108 km²'lik yüzölçümüyle de bölgenin en büyük illerinden biridir. Tarihi, ekonomik, coğrafi özellikleriyle kendine özgü bir kimlik sunar.

Kastamonu il topraklarının %74,6'sı dağlık alanlarla, %21,6'sı platolarla ve yalnızca %3,8'i ovalarla kaplıdır. Kuzeyde Karadeniz kıyılarına 140 kilometrelik bir sahil şeridi uzanmaktadır. Coğrafi yapısı, ilin hem iklimine hem de ekonomik faaliyetlerine yön vermektedir (İbret, 2018). Kastamonu, doğusunda Sinop, güneyinde Çankırı, kuzeybatısında Bartın, kuzeyde Karadeniz, batısında Karabük ve güneydoğusunda Çorum illeriyle komşudur (Öztürk ve Özdemir, 2013).

İl, coğrafi olarak kuzey ve güney bölgelerinde farklı topoğrafik özellikler sergilemektedir. Kuzeyde Küre Dağları, güneyde ise Ilgaz Dağları bulunur. Şehri boydan boya geçen Karaçomak Vadisi, doğuda Taşköprü ilçesine kadar alçalarak ilerler. Kentin kuzey-güney yönlerindeki yüksek ve engebeli araziler, Karadeniz ile güneydeki Anadolu bölgesi arasındaki ulaşımın zorlaşmasına neden olmaktadır (İbret, 2018).

Örnekleme alan olarak seçilen Kastamonu Merkez, İsmailbey Mahallesi Aşağı İmaret Sokak üzerinde yer almaktadır. Alanın konumu Şekil 3.1’de verilmiştir. Çalışma alanı kentin geleneksel dokusunu yansıtan ve eski Kastamonu izlerini taşıyan bir nokta olarak belirlenmiştir.

Şekil 3.1 Kastamonu merkez İsmailbey mahallesi

3.1.1.1 Kastamonu kenti tarihi özellikleri

Kastamonu, Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan, zengin tarihi ve kültürel mirasıyla dikkat çeken bir ildir. Antik çağlardan günümüze kadar pek çok medeniyetin izlerini taşıyan şehir, coğrafi konumu nedeniyle tarihsel olarak büyük bir öneme sahip olmuştur. Kastamonu'nun tarihi, bölgedeki arkeolojik kazılar ve yerleşimlerin ortaya koyduğu bulgularla şekillenmiştir.

Kastamonu'nun tarihî geçmişi, MÖ 3000'lere kadar uzandığı tahmin edilen yerleşimlere dayanmaktadır. Bölgede yapılan arkeolojik kazılar, Kastamonu'nun erken yerleşim alanlarından biri olduğunu göstermektedir. Antik dönemde Kastamonu'nun çevresi, Hititler, Frigler, Lidyalılar ve Persler gibi büyük uygarlıklar tarafından kullanılmıştır. Bu dönemlere ait kalıntılar, şehrin tarihî derinliğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, Kastamonu'nun yer aldığı coğrafya, bu uygarlıkların kültürel ve ticari etkileşimde bulunduğu önemli bir bölge olmuştur (Öztürk vd, 2013) (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Kastamonu antik dönem haritası

Roma İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu'nun egemenliği altında da Kastamonu önemli bir şehir haline gelmiştir. Roma döneminde, Kastamonu bölgesi, Karadeniz'e yakınlığı sayesinde hem askeri hem de ticaret yollarının kesişim noktalarından biri olmuştur. Roma'nın ardından Bizans İmparatorluğu döneminde, Kastamonu'nun çevresi, hem askeri üs olarak kullanılmış hem de yerleşimlerin merkezi olmuştur. Bizans dönemi yapıları, Kastamonu'nun askeri önemini ve dönemin kültürel yapısını yansıtan kalıntılar bırakmıştır. Bu dönemde, bölgeye yapılan surlar ve askeri yapılar, şehrin stratejik önemini vurgulamaktadır (İbret, 2018).

11. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya gelen Selçuklu Türkleri, Kastamonu'yu topraklarına katmış ve burada pek çok cami, medrese ve köprü inşa ettirerek şehri dönemin kültürel merkezlerinden biri haline getirmiştir. Selçuklu döneminin ardından, 13. yüzyılda Anadolu'da kurulan beyliklerden biri olan Candaroğulları Beyliği, Kastamonu'yu başkent yapmış ve şehri ekonomik ve kültürel olarak daha da geliştirmiştir. Bu dönemde inşa edilen yapılar, Kastamonu'nun Selçuklu ve Beylikler dönemi mirasını günümüze taşımaktadır. Şehre kazandırılan bu yapılar, hem fonksiyonel hem de sanatsal açıdan büyük öneme sahiptir (Başaran, 2015).

Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyetine girmesiyle birlikte, Kastamonu, Karadeniz'in önemli ticaret merkezlerinden biri olmuştur. 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarında yer alan Kastamonu, bu dönemde büyük bir kültürel canlılık yaşamıştır. Osmanlı döneminde, Kastamonu'da camiler, hanlar, hamamlar ve çeşmeler inşa edilerek şehre büyük bir kültürel zenginlik katılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan bu tarihi yapılar, şehrin hem mimari mirasını hem de kültürel geçmişini günümüze taşımaktadır. Aynı zamanda, Kastamonu, Osmanlı döneminde önemli şahsiyetlere, özellikle de Şeyhülislam Ebu's-Suud Efendi gibi figürlere ev sahipliği yapmıştır (Öztürk ve Özdemir, 2013).

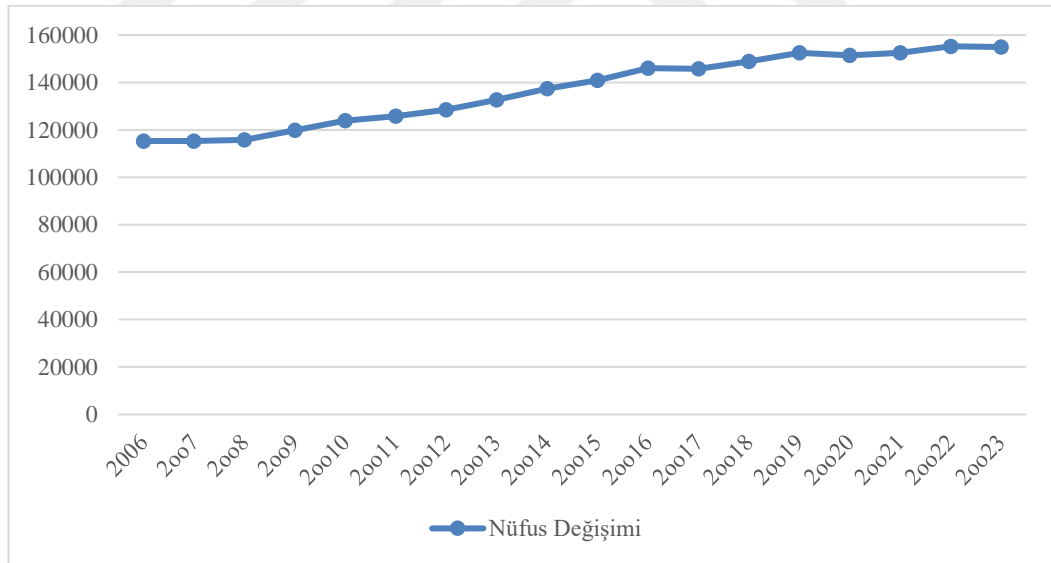
Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte, Kastamonu'da hızlı bir modernleşme süreci başlamıştır. 1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra, Kastamonu'da ekonomik, kültürel ve altyapı alanlarında büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu dönemde, şehrin tarihi dokusu da korunarak, geleneksel yapılar ile modern yaşam bir arada var olmuştur. Kastamonu'nun köklü geçmişi, Cumhuriyet dönemi reformları ile birlikte, şehrin hem kültürel hem de fiziksel yapısının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Aynı zamanda şehirdeki tarihi yapılar, günümüz restorasyon çalışmalarına da ilham vermekte ve bu mirası gelecek nesillere aktarmak amacıyla korunmaktadır (İbret, 2018).

Bugün Kastamonu, hem tarihî mirası hem de doğal güzellikleriyle önemli bir kültürel merkez olma özelliğini sürdürmektedir. Şehirdeki kaleler, camiler, hanlar, köprüler ve diğer tarihi yapılar, Kastamonu'nun geçmişten günümüze kadar gelen zengin kültürel mirasını ortaya koymaktadır. Kastamonu, zengin tarihi ve kültürel mirasıyla dikkat çeken bir ilimizdir. İlde toplam 5 kentsel sit alanı bulunmakta olup, bu alanlar geleneksel Türk mimarisinin özgün örneklerini barındıran sivil mimari yapılar, dini ve kültürel yapılar, idari ve askeri yapılar gibi çeşitli tescilli kültür varlıklarını içermektedir. Kastamonu'da toplam 2.151 tescilli kültür varlığı bulunmaktadır. Bunların 1.270'i sivil mimari örneği, 220'si dini yapı, 187'si kültürel yapı, 113'ü endüstriyel ve ticari yapı, 21'i idari yapı, 18'i askeri yapı, 44'ü mezarlık, 40'ı anıt ağaç, 37'si ise kalıntı, anıt ve abide olarak tescillenmiştir. Bu zengin miras, Kastamonu'nun tarihi dokusunu koruma ve gelecek nesillere aktarma konusundaki kararlılığını göstermektedir. Kastamonu'nun geleneksel el sanatları, mutfağı ve

folkloru, yerel halkın kültürel kimliğini yansıtan önemli unsurlar olarak şehirde yaşamaktadır. Ayrıca, Kastamonu'nun coğrafi konumu, turizm açısından da şehri cazip bir destinasyon hâline getirmektedir. Hem yerel halk hem de dışarıdan gelen ziyaretçiler, Kastamonu'nun tarihî ve kültürel mirasını keşfetmekte büyük bir ilgi göstermektedir (Başaran, 2015).

3.1.1.2 Kastamonu çalışma alanı nüfus durumu

Kastamonu, 2023 yılı itibarıyla toplam 127.491 kişilik bir nüfusa sahiptir. Bu nüfusun %48'ini erkekler, %52'sini kadınlar oluşturmaktadır. Kastamonu, özellikle yaş ortalaması bakımından dikkat çekmektedir; ilin ortalama yaşı 42,4 olup Türkiye ortalamasının üzerinde bir değere sahiptir. Bu durum ilin yaşlanma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Cinsiyet bazında bakıldığında erkeklerin ortalama yaşı 41,3; kadınların ise 43,5'tir. Kastamonu bu değerlerle, ortalama yaşı en yüksek üçüncü il konumundadır (Şekil.3.3).

Şekil 3.3 Kastamonu merkez nüfus grafiği

Alanın bulunduğu İsmailbey mahallesi nüfus bilgisi Tablo 3.1'de verilmiştir. Mahalle nüfusunu 3.292 kişi oluştururken bu sayının yarısından fazlasını erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 3.1 Kastamonu İsmailbey mahallesi nüfusu

Mahalle Adı	Toplam Nüfus	Kadın	Erkek
İsmailbey	3.292	1.559	1733

3.1.1.3 Kastamonu geleneksel yapı özellikleri

Kastamonu'daki geleneksel yapılar, bölgenin iklimine uygun olarak tasarlanmış, ahşap ve taş malzemelerinin yoğun bir şekilde kullanıldığı yapılardır. Karadeniz ikliminin etkisiyle, bu yapılar dayanıklı ve çevresel koşullara karşı dirençli olmaktadır. Kastamonu'nun dağlık ve ormanlık alanlarında bolca bulunan ahşap, hem yapısal dayanıklılığı artıran hem de iklimle uyum sağlayan bir malzeme olarak tercih edilmiştir.

Kastamonu'daki geleneksel yapıların inşasında en yaygın kullanılan malzemeler, ahşap ve taştır. Ahşap, özellikle üst yapı elemanlarında, çatılarda, kirişlerde ve dış cephelerde kullanılırken, taş ise evlerin temellerinde ve dış duvarlarında tercih edilmiştir. Ahşap, yerel ormanlardan elde edilen malzemelerle yapılırken, taş ise bölgedeki doğal kayalardan temin edilmektedir. Ayrıca, çevre dostu malzemelerden biri olan kerpiç, bazı yapılar için tercih edilen bir diğer yapı malzemesidir (Uluç, 2015).

Kastamonu'nun geleneksel ev planları, genellikle çok odalı ve avlulu düzen olarak inşa edilmiştir. Avlulu yapılar, hem sosyal yaşamın odak noktası olarak işlev görür hem de dış etkenlere karşı koruma sağlar. Geleneksel Türk evlerinde olduğu gibi, haremlik ve selamlık bölümleri gibi sosyal alanları ayıran düzenlemeler bulunur. İç mekanlar, özellikle mutfak, oturma odası ve depo alanları gibi pratik kullanım alanlarına sahip olacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, bu evler genellikle toprak zeminli olup, doğal malzemelerle inşa edilmektedir (Yılmaz, 2017).

Geleneksel Kastamonu yapılarında kalın duvarlar, hem kışın ısıyı içeride tutma hem de yazın sıcaklığın içeri girmesini engelleme amacıyla kullanılır. Ahşap, evlerin iç kısmında yalıtım sağlayan bir işlev görür ve bu sayede kışın soğuk, yazın ise sıcak havadan korunur. Ayrıca, bu evlerde sıklıkla sarnıçlar ve su depolama sistemleri

bulunur, bu da bölgenin su kaynaklarını verimli kullanma stratejilerinden biridir (Özdemir, 2016).

Kastamonu'nun geleneksel mimarisinde çatı yapıları büyük bir öneme sahiptir. Çatılar, çok eğimli ve kırma çatı tipinde olup, bu özellik, yağmur ve karın hızla tahliye edilmesini sağlar. Çatı yapıları, yerel malzemelerle inşa edilir ve çoğunlukla kiremit veya taş ile kaplanmıştır (Süleymanoğlu, 2015). Kastamonu'ya ait geleneksel yapı örnekleri Şekil 3.4'de verilmiştir.

Şekil 3.4 Kastamonu merkez geleneksel yapıları

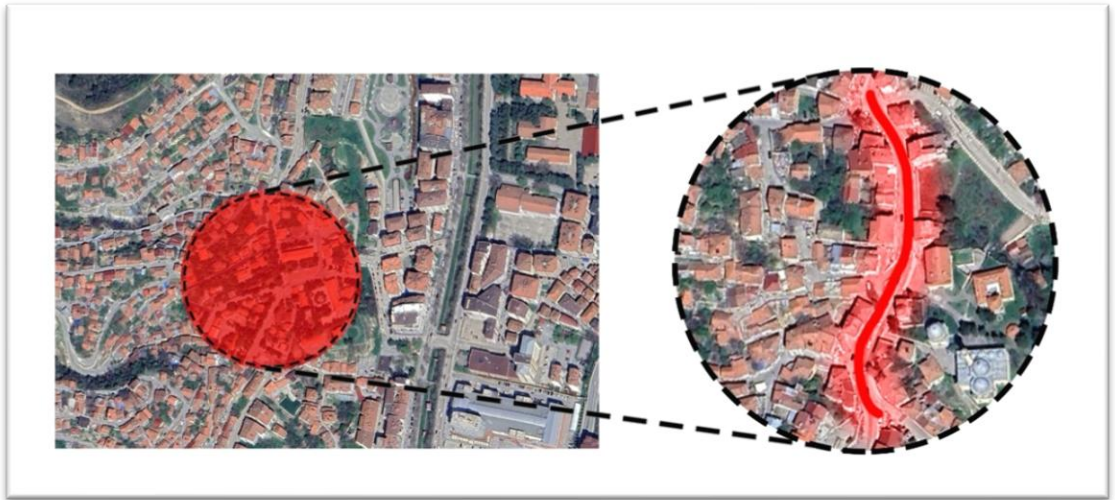
Kastamonu'daki geleneksel yapılar, aynı zamanda bölgenin tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerine göre şekillenmiştir. Evlerin yanlarında, özellikle büyük ailelerin yaşadığı yerlerde, ahır ve depo gibi ek birimler bulunur. Bu yapılar, köy halkının hayvancılıkla uğraşması ve tarım ürünlerini depolaması için kullanılmıştır.

Evlerin tasarımında, aynı zamanda ailenin sosyal yapısını ve kültürel geleneklerini yansıtan düzenlemelere de yer verilmektedir (Kurt, 2019).

Günümüzde, Kastamonu'daki geleneksel yapılar, modernleşme süreciyle karşı karşıya kalmaktadır. Ancak, bu yapılar korunmakta ve restore edilmektedir. Kastamonu Belediyesi, geleneksel mimarinin korunması için çeşitli projeler ve restorasyon çalışmaları yürütmektedir. Bu çalışmalar, hem tarihi dokunun yaşatılmasını hem de çağdaş ihtiyaçlarla uyumlu hale getirilmesini amaçlamaktadır (Kastamonu Belediyesi, 2020).

3.1.1.4 Kastamonu merkez İsmailbey mahallesine ilişkin veriler

Kastamonu Merkez İsmailbey Mahallesi Aşağı İmaret Sokak üzerinde bulunan çalışma alanı, barındırmış olduğu tarihsellik, şehir merkezine yakınlığı, içerisinde bulundurduğu geleneksel yapı dokuları sayesinde araştırma için oldukça uygun bir alan olarak belirlenmiştir. Mahalle üzerinde toplamda 13 adet geleneksel yapı bulunmakta ve bu yapılardan 3 tanesi restore edilmiştir. Mahallenin en önemli noktalarından biri mahalleye adını veren İsmailbey Camii ve Külliyesi yer almaktadır. Şekil 3.5'de belirlenen alan, uydu görüntüsü üzerinden gösterilmiş ve alana ait çekilmiş olan 40 adet fotoğraftan, alanın geleneksel dokusunu en iyi temsil eden toplam 12 adet fotoğraf uzman grubun değerlendirmesine sunmak için seçilmiştir.

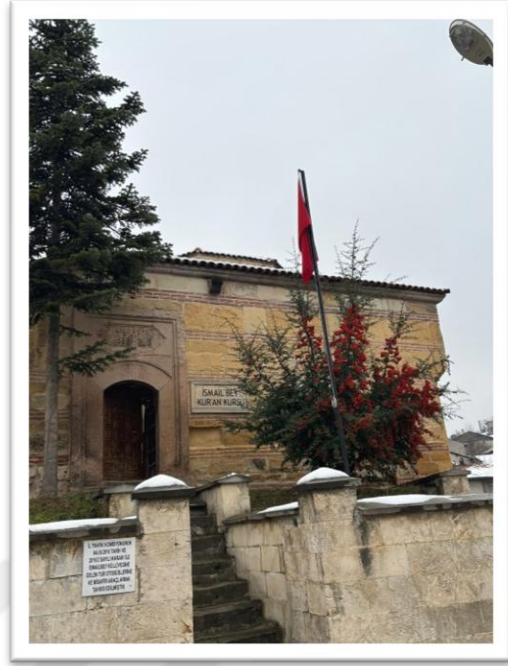
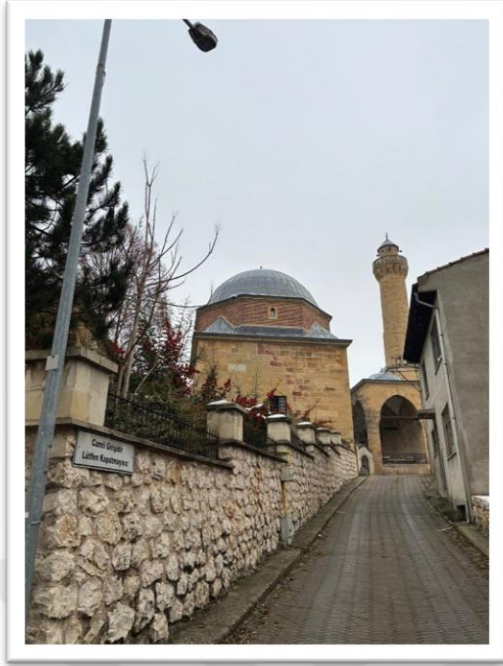

Şekil 3.5 Kastamonu merkez İsmailbey mahallesinde bulunan örneklem alan

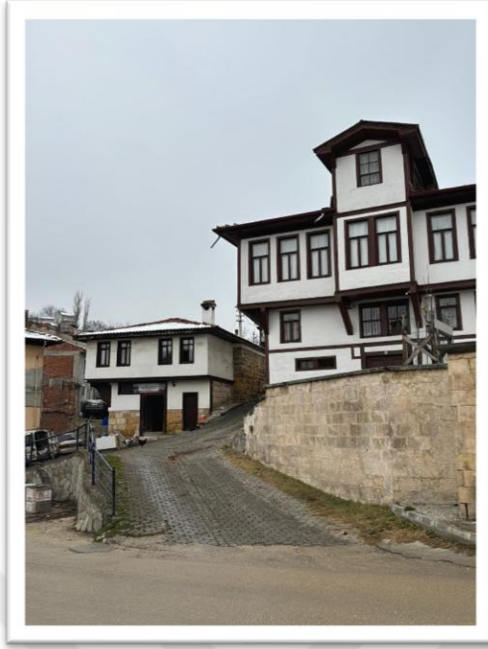
Kastamonu Merkez için seçilmiş olan alanla ilişkin yapı kullanım durumları haritalandırılarak belirlenmiştir. Örneklem alana ait geleneksel yapılar, ticari yapılar, dini yapılar ve normal konutlar yer almaktadır (Şekil 3.6)

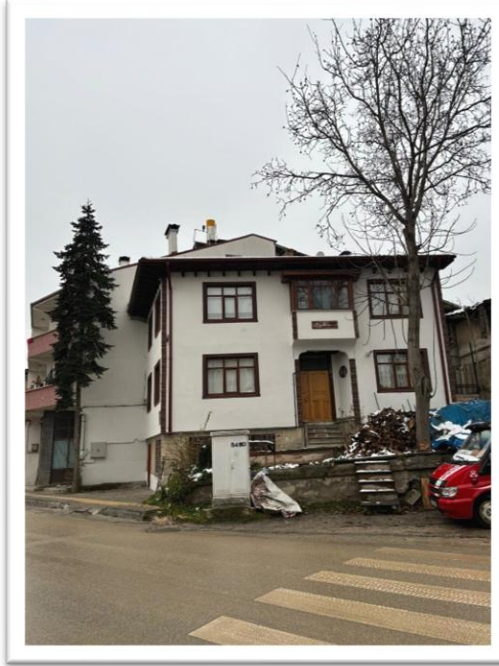
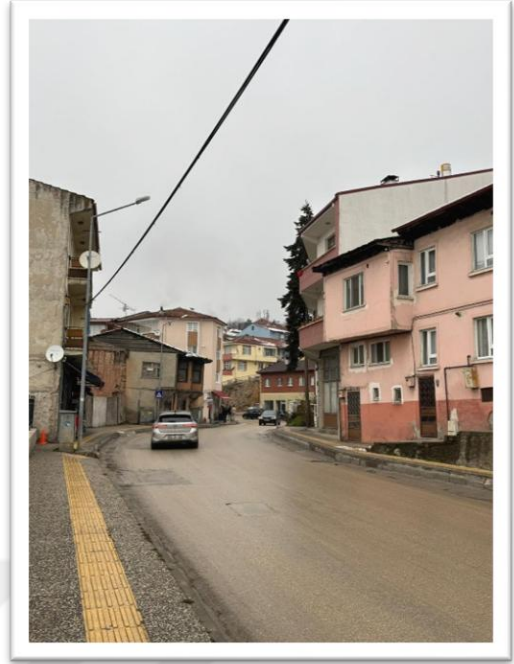
Şekil 3.6 Kastamonu merkez alan yapı kullanımı

Şekil 3.7 İsmailbey külliyesi ve yol görünüş

Şekil 3.8 Geleneksel Kastamonu evleri

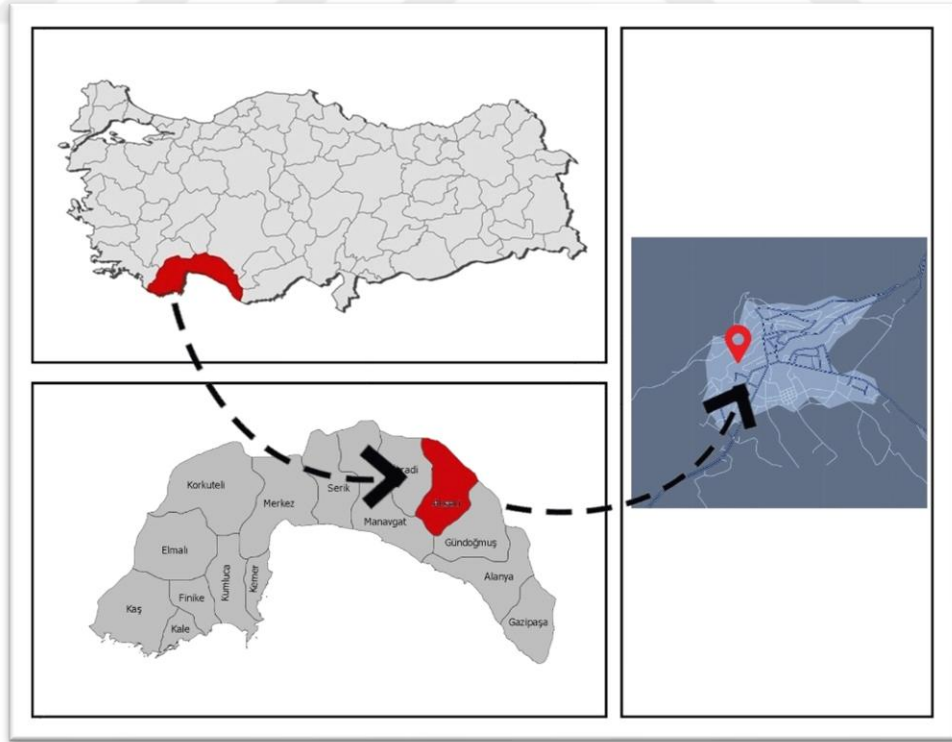
Şekil 3.9 Kastamonu merkez alan fotoğrafları

3.1.2 Antalya Akseki Genel Özellikleri

Antalya iline bağlı Akseki ilçesi, Toros Dağları'nın güneydoğusunda, Alanya'nın batısında ve Antalya il merkezine yaklaşık 100 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. 1.617 km²'lik yüzölçümüyle Antalya'nın en büyük ilçelerinden biri olan Akseki, karasal iklimin hakim olduğu bir bölgedir ve kışları soğuk, yazları ise sıcak geçer (Antalya İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, 2024).

Orman ürünleri ve taş ocakçılığı da ilçenin ekonomik faaliyetleri arasında yer alır. Akseki, tarihi ve kültürel zenginlikleriyle dikkat çeker; özellikle çevresindeki Selge Antik Kenti gibi kalıntılar, Roma ve Bizans dönemlerine ait izler taşır (Akseki Kültür ve Turizm Derneği, 2023).

Örneklem alan Antalya ili Akseki ilçesi Hacıilyas Mahallesi Menderes Caddesi üzerinde yer almaktadır. Alanın konumu Şekil 3.10'da verilmiştir. Çalışma alanı bulunduğu konumun geleneksel izlerini taşımaktadır.

Şekil 3.10 Akseki çalışma alanı

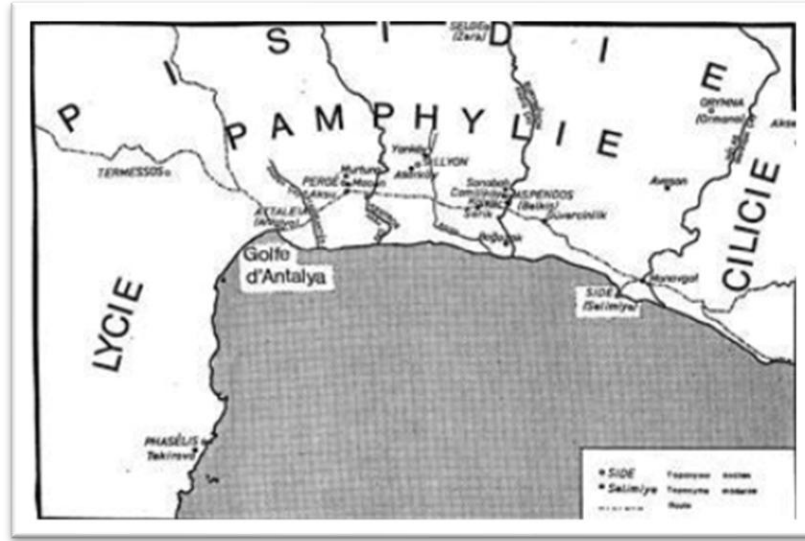
3.1.2.1 Akseki tarihi özellikleri

Akseki-İbradı bölgesindeki çeşitli kalıntılar, bölgenin tarihinin Antik Çağ'a kadar uzandığını ortaya koymaktadır. Bu alan, Toros Dağları boyunca, Akdeniz'e paralel uzanan ve İkonium (Konya) ile Korakesion (Alanya) arasındaki antik ticaret yolunun kesişim noktasında yer alır (Kavas ve Çelik 2012).

Ayrıca, bölge, Antik Melas (Manavgat) Irmağı'nın kaynağının bulunduğu dağlık alan olarak da tanımlanmaktadır. Eski Yunan ve Roma dönemlerine ait yerleşim kalıntıları, bu bölgede önemli yerleşimlerin varlığına işaret etmektedir.

Bugünkü Akseki-İbradı sınırları, Antik Çağ'da Küçük Asya'nın üç önemli bölgesinin kesişiminde yer alıyor: Kuzeyde Psidia, doğuda Kilikya ve güneyde Pamfilya. Bu bölgeler, Akseki-İbradı havzası etrafında yer almaktadır (Ramsay, 1962).

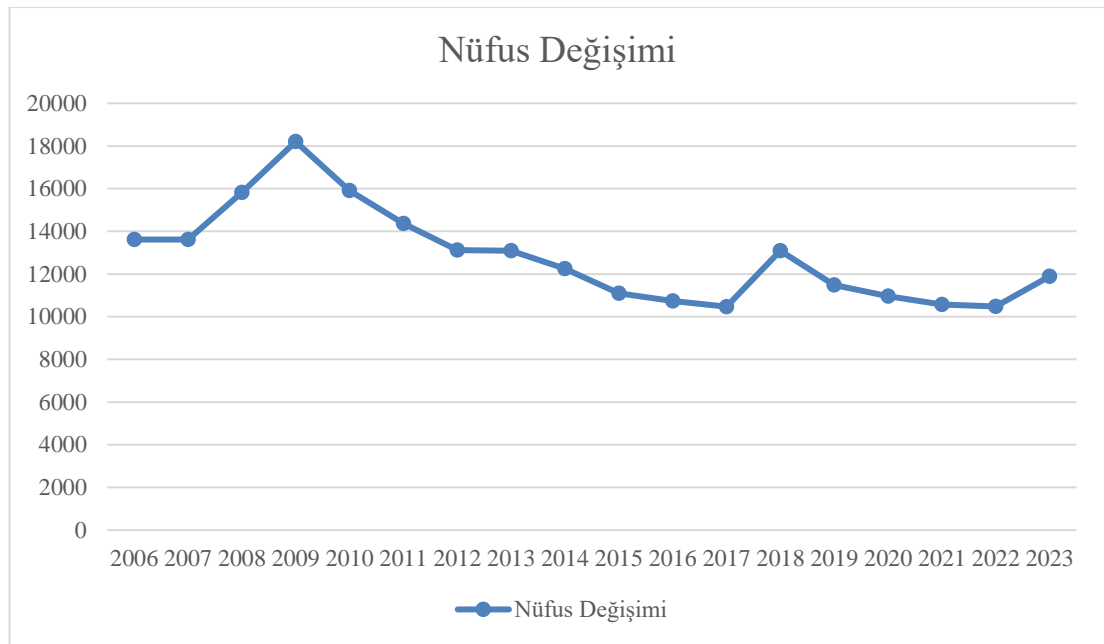
Bölgede yer alan antik yerleşim alanlarından Etenna, Kotenna ve Erymna en önemli yerleşimlerdir. Bu yerleşimler, Antik Melas Vadisi'ne yakın bir konumda bulunur. Pisidya ve Pisidyalılar M.Ö. 5. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. M.Ö. 329 yılında Büyük İskender'in egemenliğine giren bölge, M.Ö. 323-312 yılları arasında İran yönetimine dahil olmuştur. Ardından Bergama ve Kapadokya Krallıkları'nın denetiminde kalmıştır. Roma Dönemi'nde Kilikya eyaletinin bir parçası olan bölge, sonrasında Bizans İmparatorluğu'na katılmıştır (Hadimli, 2008). Bizanslılar tarafından Alanya'ya bağlanan Akseki ve çevresi bir süre Kıbrıs'ın kontrolüne geçmiş ve bu sebeple Mısır yönetiminde de bulunmuştur (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 Antalya antik dönem haritası (Brixhe, 1976)

3.1.2.2 Akseki çalışma alanı nüfus bilgileri

Akseki, 2023 yılı itibarıyla toplam 11.896 kişilik bir nüfusa sahiptir. Bu nüfusun %51'ini erkekler, %49'unu kadınlar oluşturmaktadır. Yıllar içerisinde nüfus değişiminde artış ve düşüşler mevcuttur. Bu durum ilin yaşlanma eğiliminde olduğunu göstermektedir (Şekil.3.12).

Şekil 3.12 Akseki nüfus grafiği

Alanın bulunduğu Hacıilyas mahallesi nüfus bilgisi Tablo3.2’de verilmiştir. Nüfus bilgisi incelendiğinde mahalle çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 3.2 Akseki Hacı İlyas Mahallesi nüfusu

Mahalle Adı	Toplam Nüfus	Kadın	Erkek
Hacıilyas	455	225	230

3.1.2.3 Akseki ilçesi geleneksel yapı özellikleri

Akseki, Antalya ilinin dağlık alanlarında yer alan ve geleneksel mimarisıyla öne çıkan bir ilçedir. Bölge, Akdeniz ikliminin etkisi altında olmakla birlikte, dağlık yapısı nedeniyle karasal iklim özelliklerini de barındırmaktadır.

Bu kapsamda yapılar, çoğunlukla yörenin ekolojik koşullarına uygun malzemeler kullanılarak ve doğayla uyumlu biçimde inşa edilmiştir. Akseki evlerinde taş ve kerpiç gibi yerel malzemeler yoğun şekilde kullanılmış, bu malzemeler bölgenin tarihsel geçmişiyle bütünleşmiştir (Erdem, 2019). Taş, sağlamlığı ile dikkat çekerken, kerpiç, özellikle sıcak iklim şartlarında iç mekan sıcaklığını dengeleyebilmek için tercih edilmiştir. Ayrıca, bölgenin ormanlık alanlarından temin edilen ahşap malzeme, bu yapıları destekleyen bir diğer önemli bileşendir.

Akseki’nin geleneksel mimarisinde, kullanılan malzemelerin hem işlevsel hem de estetik bir rolü bulunmaktadır. Ahşap, genellikle yapının çeşitli bölümlerinde, özellikle çatılarda, kirişlerde ve iç mekanlarda kullanılmıştır. Bölgedeki taş ocaklarından elde edilen taş (kireç taşı) ise, evlerin temellerinde ve dış duvarlarında sıklıkla yer alır (Güven, 2016).

Bu taş yapılar, dayanıklılıkları ile zorlu hava koşullarına karşı koruma sağlamakla birlikte, görsel açıdan da çevreyle uyum içindedir. Kerpiç ise, özellikle enerji verimliliği sağlayan bir malzeme olarak dikkat çeker. Kışın içerideki ısıyı muhafaza ederken, yazın da aşırı sıcaklıkları dengeleyerek yaşam alanlarının konforunu artırır (Günay, 2020). Antalya Akseki ilçesine ait geleneksel yapı özelliklerine ait görseller eklenmiştir (Şekil 3.13).

Şekil 3.13 Akseki geleneksel yapıları

Düğmeli evler, adını karakteristik mimari tasarımından alır. Sedir katran ağacından hazırlanan ahşaplar, birbirine kenetlenerek iskelet oluşturur ve yapılar, harç ya da çimento kullanılmaksızın taşlarla örülür. Ahşap iskeletin dışarıda kalan uç kısımları düğme görünümüne sahip olduğu için bu evlere “düğmeli” ya da yerel halkın deyimiyle “pişduvan” denmiştir. Akseki ve çevresindeki köylerde rastlanan bu yapılar, Osmanlı mimarisinin kendine has dokusunu yansıtır. Geleneksel Akseki evleri genellikle iki katlı olup taş duvarlarla çevrilidir. Görünürde taşıyıcı unsur taş duvar gibi dursa da, yapının yükünü taşıyan temel eleman ahşap iskelettir. Taş duvarların arasında yer alan ve dikey olarak yerleştirilen kısa ahşap parçalar, bölge halkı

tarafından “düğme” olarak adlandırılır. Bu ahşap parçalar için ise dayanıklı bir ağaç türü olan andız ağacı kullanılır.

Akseki evlerinin planları, bölgenin karasal iklimine uygun şekilde düzenlenmiştir. Evlerde genellikle çok odalı ve avlulu yapılar hâkimdir. Avlular, sosyal yaşamın merkezi olmasının yanı sıra, dış etkenlerden korunmayı sağlayan bir alan sunmaktadır.

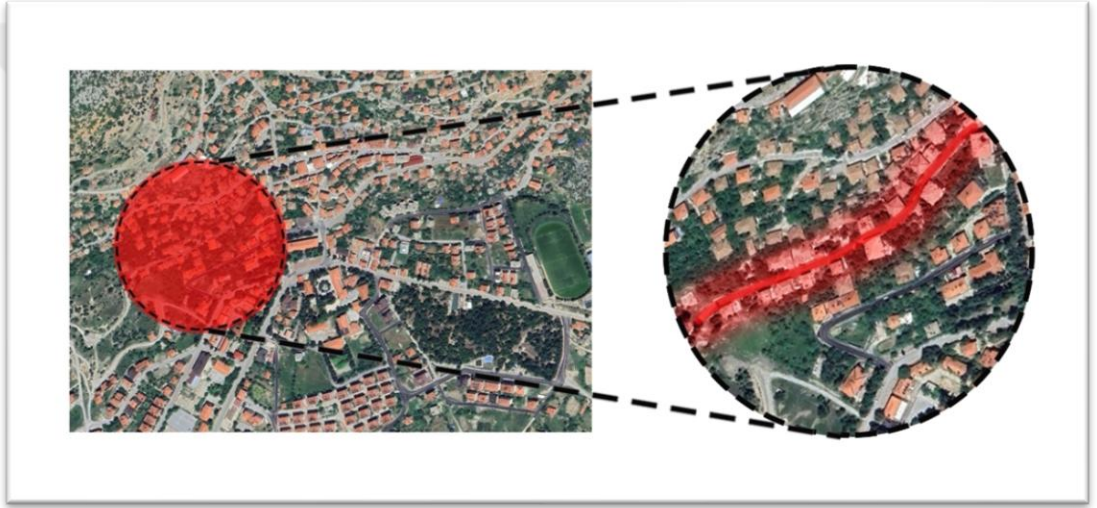
Bu evlerde, zemin çoğunlukla toprak olup, iç mekanlar işlevsel şekilde tasarlanmıştır. Geleneksel Akseki evlerinin düzeni, ailenin günlük yaşamını en verimli şekilde sürdürebilmesi amacıyla pragmatik bir yaklaşımla şekillenmiştir. Ayrıca, su depolama amacıyla yapılan sarnıçlar, bölgenin su kaynaklarına olan bağımlılığını ve iklim koşullarına uygun çözümler geliştirilmesini yansıtan önemli bir özelliktir (Öztürk, 2021).

Akseki'nin geleneksel yapıları, yalnızca iklimsel faktörlere değil, aynı zamanda toplumsal yapıya ve kültürel değerlere de dayanmaktadır. Akseki evlerinde, aile üyelerinin sosyal rollerini belirleyen bir düzen bulunmaktadır; harem ve selamlık gibi bölümler, evdeki cinsiyet ayrımını yansıtan önemli mekânlardır. Bu yapı, toplumda kadın ve erkeklerin ayrı sosyal alanlarda yaşamasını sağlar (Ural, 2018). Ayrıca, bölgedeki yapılar, tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlere uygun şekilde tasarlanmıştır. Evlerde bulunan ahır ve depo gibi ek yapılar, bölgenin ekonomik yapısını ve günlük yaşamını doğrudan etkileyen işlevler taşımaktadır (Günay, 2020).

Son yıllarda, Akseki'deki geleneksel yapılar modernleşme süreçleri ile karşı karşıya kalmıştır. Ancak, bazı köylerde ve korunması gereken bölgelerde geleneksel mimarinin korunması için çeşitli projeler yürütülmektedir. Bu projeler, Akseki'nin kültürel mirasının yaşatılmasına ve modern ihtiyaçlarla entegrasyonun sağlanmasına yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Akseki Belediyesi, geleneksel yapıları korumak amacıyla farklı restorasyon projeleri ve koruma planları hazırlamaktadır (Akseki Belediyesi, 2024).

3.1.2.4 Antalya Akseki Hacıilyas mahallesi örneklem alanı

Antalya Akseki Hacıilyas Mahallesi Menderes Caddesi üzerinde bulunan çalışma alanı, barındırmış olduğu geleneksel dokular, kendine has bir kimliğe sahip olması, genel sokak yapısı olarak Kastamonu Merkez çalışma alanına benzer olarak düşünüldüğünden araştırma için ikinci bir örneklem alan olarak belirlenmiştir. Şekil 3.14’de belirlenen alan, uydu görüntüsü üzerinden gösterilmiş ve alana ait çekilmiş olan 40 adet fotoğraftan, alanın geleneksel dokusunu en iyi temsil eden toplam 12 ad fotoğraf uzman grubun değerlendirmesine sunmak için seçilmiştir.

Şekil 3.14 Antalya Akseki çalışma alanı güzergah

Antalya Akseki için seçilmiş olan alanla ilişkin yapı kullanım durumları haritalandırılarak belirlenmiştir. Örneklem alanda geleneksel yapılar, ticari yapılar, dini yapılar ve normal konutlar yer almaktadır (Şekil 3.15).

Şekil 3.15 Antalya akseki alan yapı kullanımı

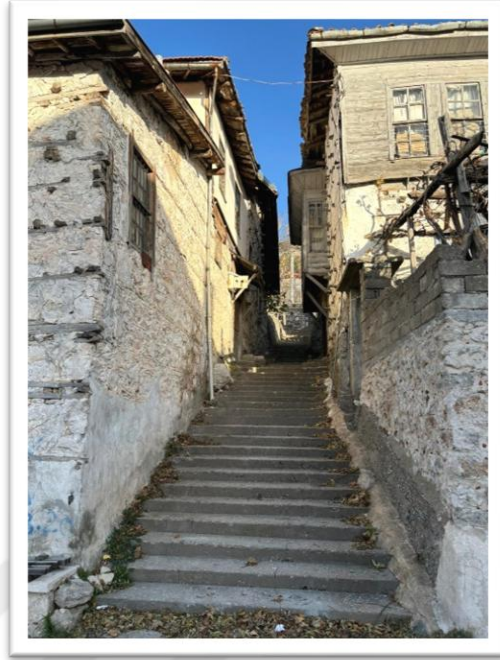
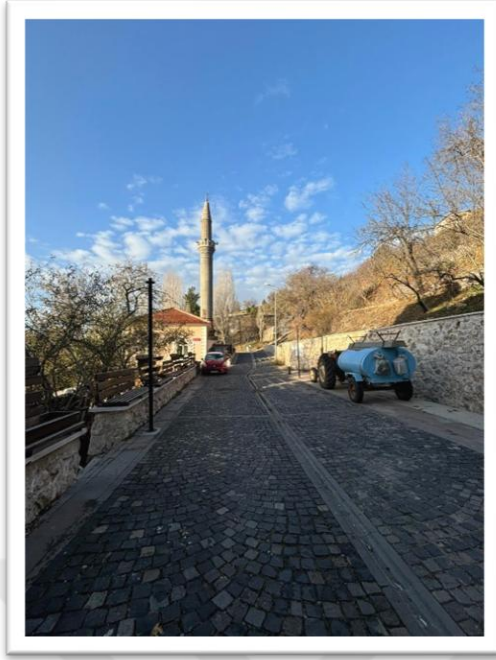
Şekil 3.16 Geleneksel Akseki konağı

Şekil 3.17 Akseki düğmeli ev

Şekil 3.18 Mustafa Efendi konağı (Boyalı Ev)

Şekil 3.19 Antalya Akseki çalışma alanı fotoğrafları

Şekil 3.20 Akseki düğmeli evler (2)

Şekil 3.21 Medrese camii

Şekil 3.22 Akseki düğmeli ev (3)

3.1.3 Geleneksel Yapı Dokularında Yaşam Kriterleri

Geleneksel yapıların korunması ve sürdürülebilir bir geleceğe taşınması, sadece geçmişin değerlerini yaşatmayı değil, aynı zamanda bu alanları modern yaşam koşullarına uygun hale getirmeyi de gerektirir. Bu süreçte, toplumsal, çevresel ve kültürel boyutları kapsayan bütüncül bir yaklaşım benimsenmektedir. Böyle bir yaklaşım, tarihsel birikimi, sosyal ilişkileri ve doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde ele alırken, mahallelerin kimliklerini koruyarak çağdaş ihtiyaçlara cevap verebilmesini hedeflemektedir.

Tarihi ve kültürel doku, geleneksel mahallelerin en temel unsurlarından biridir. Sokak düzeni, mimari yapılar ve tarihsel bağlam, toplumların kültürel hafızasını yansıtır. Bu dokunun korunması, yalnızca fiziksel unsurların yaşatılmasını değil, aynı zamanda kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını ifade eder. Tescilli yapılar, anıtsal eserler ve geleneksel sokak dokusu gibi unsurlar, kimlik kaybının önlenmesinde kritik bir rol oynar. Bu alanların restorasyonu, zamanın yıpratıcı etkilerine karşı direncin artırılmasını sağlarken, koruma politikaları kültürel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde korunmasını mümkün kılmaktadır.

Sosyal bağlar ve toplum, geleneksel mahallelerin dinamik yapısını oluşturan önemli faktörlerdir. Komşuluk ilişkileri, dayanışma kültürü ve sosyal etkileşimler, bu mahallelerde yaşayan bireylerin aidiyet duygusunu güçlendirir. Geleneksel yapılarda komşuluk, mekânsal bir yakınlığın ötesinde, güçlü bir sosyal ağ anlamına gelir. Mahalle etkinlikleri, geleneksel bayramlar ve yerel halkın katılımını teşvik eden programlar, bu sosyal bağların sürekliliğine katkı sağlar. Aynı zamanda, sosyal yapının korunması mahallelerin sürdürülebilirliğinde kilit bir rol oynamaktadır.

Bireylerin günlük yaşamlarını sürdürebilmeleri için mahallelerin fiziksel koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Geleneksel konutların fiziksel durumu, bakım ve onarım olanakları gibi unsurlar, hem yaşayanların yaşam kalitesini hem de dokunun korunabilirliğini doğrudan etkilemektedir.

Geleneksel mahallelerin korunmasında çevresel sürdürülebilirlik önemli bir boyuttur. Enerji verimliliği, su yönetimi ve atık yönetimi gibi çevre dostu uygulamaların bu

dokulara entegre edilmesi, ekolojik ayak izini azaltmayı amaçlamaktadır. Güneş panelleri, yağmur suyu toplama sistemleri ve yeşil çatılar gibi yenilikçi uygulamalar, geleneksel mahallelerin çevre sorunlarına karşı dayanıklılığını artırabilir. Ayrıca, doğal alanların korunması ve biyolojik çeşitliliğin desteklenmesi, mahallelerin ekolojik değerini yükseltmektedir.

Geleneksel mimarinin korunması, bölgenin estetik ve kültürel kimliğini korumada kritik bir öneme sahiptir. Ancak bu, modern ihtiyaçlarla çelişmemelidir. Yeni yapılaşma süreçleri, geleneksel mimari ile uyumlu bir şekilde planlanmalı ve bu bölgelerin tarihsel estetik değerlerini desteklemelidir. İnternet altyapısı, modern ısıtma sistemleri gibi çağdaş gereksinimlerin karşılanması, mahallelerin yaşam kalitesini artırırken, tarihi dokunun korunmasını da mümkün kılar.

Geleneksel mahallelerde yaşam kalitesinin artırılmasında rekreasyon ve yeşil alanların varlığı kritik bir öneme sahiptir. Parklar, meydanlar, spor sahaları ve kamusal yeşil alanlar, bireylerin sosyal etkileşimlerini artırırken, dinlenme ve spor yapma olanakları sunar. Özellikle, geleneksel dokuda bu alanların sürekliliği ve erişilebilirliği sağlanmalıdır. Bahçeler, eski ağaçlar ve tarihi peyzaj unsurları, mahallelerin yaşanabilirliğini artıran önemli unsurlar arasında yer alır.

Turizm, geleneksel mahallelerde ekonomik kalkınmayı desteklerken, kültürel mirasın ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtılmasına olanak tanır. Ancak, turizmin mahalle sakinlerinin yaşam kalitesine olumsuz etkiler yaratmaması ve bu alanların ticarileşerek özünden uzaklaşmaması kritik bir gerekliliktir. Yerel halk ile turistler arasındaki dengenin korunması, sürdürülebilir bir turizm anlayışını temel almalıdır. Bu bağlamda, turizm politikaları mahallelerin kültürel ve sosyal dokusunu güçlendirecek şekilde planlanmaktadır.

Geleneksel yapı dokularında yaşam kalitesini değerlendirmek için kullanılan Ağırlıklandırma (Weighted Scoring) yöntemi, her kriterin yaşam kalitesine olan etkisini farklı seviyelerde dikkate almayı sağlar. Bu yöntem, tüm kriterlerin eşit derecede etkili olmadığını varsayar. Özellikle geleneksel mahallelerde, bazı kriterler diğerlerine kıyasla daha öncelikli olabilir. Örneğin, tarihi ve kültürel dokunun

korunması ya da sosyal bağların güçlülüğü, bu alanlarda yaşam kalitesinin temel unsurları arasında yer alır. Bu nedenle, kriterlerin önem derecelerine göre ağırlıklandırılması gereklidir. Ağırlıklandırma süreci, uzman bir grup tarafından gerçekleştirilmiş ve her bir kriterin yaşam kalitesine olan göreceli etkisi, yüzdelik değerler olarak belirlenmiştir. Bu süreçte uzmanlar, kriterlerin önceliklerini bilgi ve deneyimlerine dayanarak analiz etmiş ve bu öncelikler nihai değerlendirme puanlarına yansıtılmıştır.

Ağırlıklandırma yöntemi, yaşam kalitesinin analizinde dengeli bir değerlendirme süreci sunmasının yanı sıra, iyileştirme çalışmaları için öncelikli alanları belirlemede de rehberlik etmektedir. Örneğin, bir mahallede çevresel sürdürülebilirlik puanı düşükse, bu alanda yapılacak iyileştirme çalışmalarına odaklanılabilir. Benzer şekilde, sosyal bağların zayıf olduğu bir bölgede toplumsal dayanışmayı artıracak projeler önceliklendirilebilir. Ağırlıklandırma yöntemi, yalnızca mevcut durumu analiz etmekle kalmayıp, gelecek stratejilerinin oluşturulmasına katkıda bulunarak yaşam kalitesini artırmaya yönelik çok boyutlu bir çerçeve sunmaktadır.

Her kriter için uzmanların verdiği puanlar, 1 ile 10 arasında olacak şekilde değerlendirilmiş ve puanların aritmetik ortalaması alınmıştır. Alınan bu ortalama puan, belirlenen ağırlık oranı ile çarpılarak ağırlıklı puan değeri elde edilmiştir. Elde edilen ağırlıklı puanlar, yaşam kalitesini belirlemek için toplanarak genel bir değerlendirme puanı oluşturulmuştur.

Ağırlıklandırılmış puanlar üzerinden bir toplam yaşam kalitesi puanı hesaplamak için her kriterin ağırlıklı puanı toplanmıştır. Elden edilen toplam puan sonucu yaşam kalitesinin değeri belirlenecektir.

3.2 Yöntem

Çalışmada, geleneksel yapı dokularında yaşam kalitesini ölçmek, farklı özelliklere sahip iki alan arasında karşılaştırmalı bir analiz yapmak ve bu analizler ışığında anlamlı sonuçlara ulaşmak amacıyla 4 aşamadan oluşan sistematik bir yöntem izlenmiştir.

Öncelikle ilk aşamada alan özellik ve tanımlama geleneksel yapı dokularının fiziksel, kültürel ve sosyal özelliklerini dikkate alarak karşılaştırılabilir iki alan belirlenmiştir. Seçim sürecinde alandaki yapıların koruma durumu, tarihi özellikleri, nüfus durumu, geleneksel yapılar ve arazi kullanımı gibi kriterler analiz edilmiştir.

Yaşam Kalitesi Kriterlerinin Belirlenmesi: Alanların yaşam kalitesi açısından değerlendirilebilmesi için kriterler literatür taraması, yerel özellikler ve uzman görüşleri ışığında yapılandırılmıştır. Bu kriterler, yaşam kalitesinin ölçümünü çok boyutlu bir yaklaşımla ele almak üzere seçilmiştir.

Bu çalışma kapsamında toplamda 8 ana kriter ve bu kriterlere bağlı 32 alt kriter belirlenmiştir (Tablo 3.3).

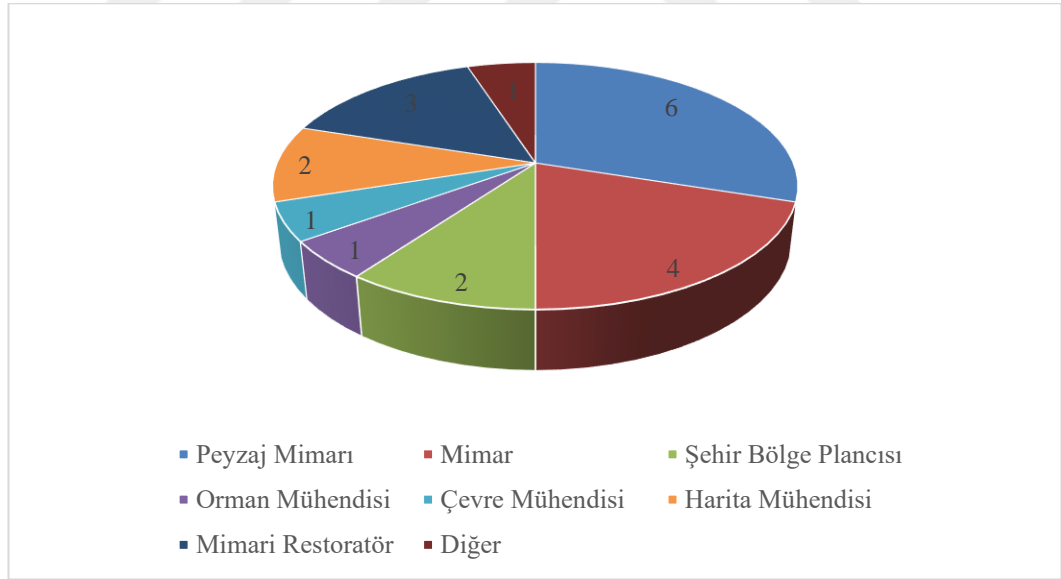
Tablo 3.3 Değerlendirme kriterleri

Ana Kriterler	Alt Kriterler	Kriter No
Tarihi ve Kültürel Doku	Tescilli yapıların fiziksel durumu, restorasyon ihtiyacı	K1
	Yeni yapılaşmanın tarihi sokak düzeyinde uyumu	K2
	Geleneksel yapıların korunması	K3
	Bölge halkının kültürel belleği	K4
Sosyal Bağlar ve Toplum	Mahalledeki sosyal etkileşim sıklığı ve niteliği	K5
	Mahalledeki yaş grupları, etnik çeşitlilik	K6
	Bayramlar veya yerel kutlamaların düzenlenmesi	K7
	Yerel halkın mahallede kalma eğilimi	K8
Konutların Kalitesi	Geleneksel konutların enerji verimliliği düzeyi	K9
	Konutların modern yaşama adapte edilebilmesi	K10
	Konutların deprem, yangın gibi afetlere karşı dayanıklılığı	K11
	Bakım ve Onarım Olanakları	K12
Kamu Hizmetlerine Erişim	Okulların sayısı, kalitesi ve ulaşılabilirliği.	K13
	Hastane, aile sağlığı merkezi mahalleye yakınlığı	K14
	Su, elektrik, internet gibi temel altyapının durumu	K15
	Kamu hizmetlerinin engelli bireyler için uygunluğu.	K16
Çevresel Sürdürülebilirlik	Geri dönüşüm kutularının varlığı, atık toplama sistemleri	K17
	Güneş panelleri, rüzgâr türbinleri gibi enerji kaynaklarının kullanımı	K18
	Mahalle kirliliği düzeyi	K19
	Biyoçeşitlilik, kuşlar veya bitki türlerinin varlığı	K20

Tablo 3.3'ün devamı

Ana Kriterler	Alt Kriterler	Kriter No
Geleneksel Mimari ile Modern Denge	Yeni binaların geleneksel mimariyle uyumlu tasarımı	K21
	Geleneksel yapılarda internet, modern ısıtma sistemleri	K22
	Yerel halkın modern yapılaşmaya karşı tutumu	K23
	Cephe tasarımlarının geleneksel mimariyle olan ilişkisi	K24
	Parkların mahalledeki erişilebilirlik oranı	K25
Rekreasyon ve Yeşil Alanlar	Meydanlar, amfiler veya spor sahalarının varlığı	K26
	Bahçeler, eski ağaçlar gibi unsurların sürekliliği	K27
	Oyun parkları, gençlik merkezleri veya eğitim alanları	K28
	Turizm gelirlerinin yerel esnaf üzerindeki etkisi	K29
Turizmin etkisi	Yerel halk ve turistler arasındaki etkileşim ve uyum	K30
	Bölgeyi ziyaret eden kişi sayısının yönetilebilirliği	K31
	Turizmin mahalledeki geleneksel değerlere olumsuz etkileri	K32

Uzman Görüşlerinin Alınması: Çalışmaya dahil edilen uzman gruplar, yapı dokularının değerlendirilmesinde bilimsel bir bakış açısı sağlamak amacıyla dikkatle seçilmiştir. Şekil 3.23'de belirlenen uzman grup meslekleri ve sayıları yer almaktadır.

Şekil 3.23 Uzman grup meslek bilgileri

Uzmanlardan, belirlenen kriterler doğrultusunda alanları sistematik olarak puanlamaları istenmiştir. Tablo 3.4'de kriterlerin ağırlıklı puanları yer almaktadır.

Tablo 3.4 Yaşam kalitesi belirlenmesi ağırlıklandırma modeli

Kriter	Ağırlık (%)
Tarihi ve Kültürel Doku	25
Sosyal Bağlar ve Toplum	15
Konutların Kalitesi	15
Kamu Hizmetlerine Erişim	10
Çevresel Sürdürülebilirlik	10
Rekreasyon ve Yeşil Alanlar	10
Gelneksel Mimari ve Modern İhtiyaçlar	10
Turizm Etkisi	5
Toplam ağırlık değeri	%100

Verilerin Analizi: Toplanan veriler, kriter ağırlıklarının hesaplanması ve alanlar arasındaki yaşam kalitesi farklarının tespiti için uygun bir yöntemle analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan ağırlıklandırma yöntemi, kriterler arasındaki göreceli önem farklarını ortaya koymak amacıyla uygulanmıştır. Şekil 3.23’de yaşam kalitesi değer skalası yer almaktadır.

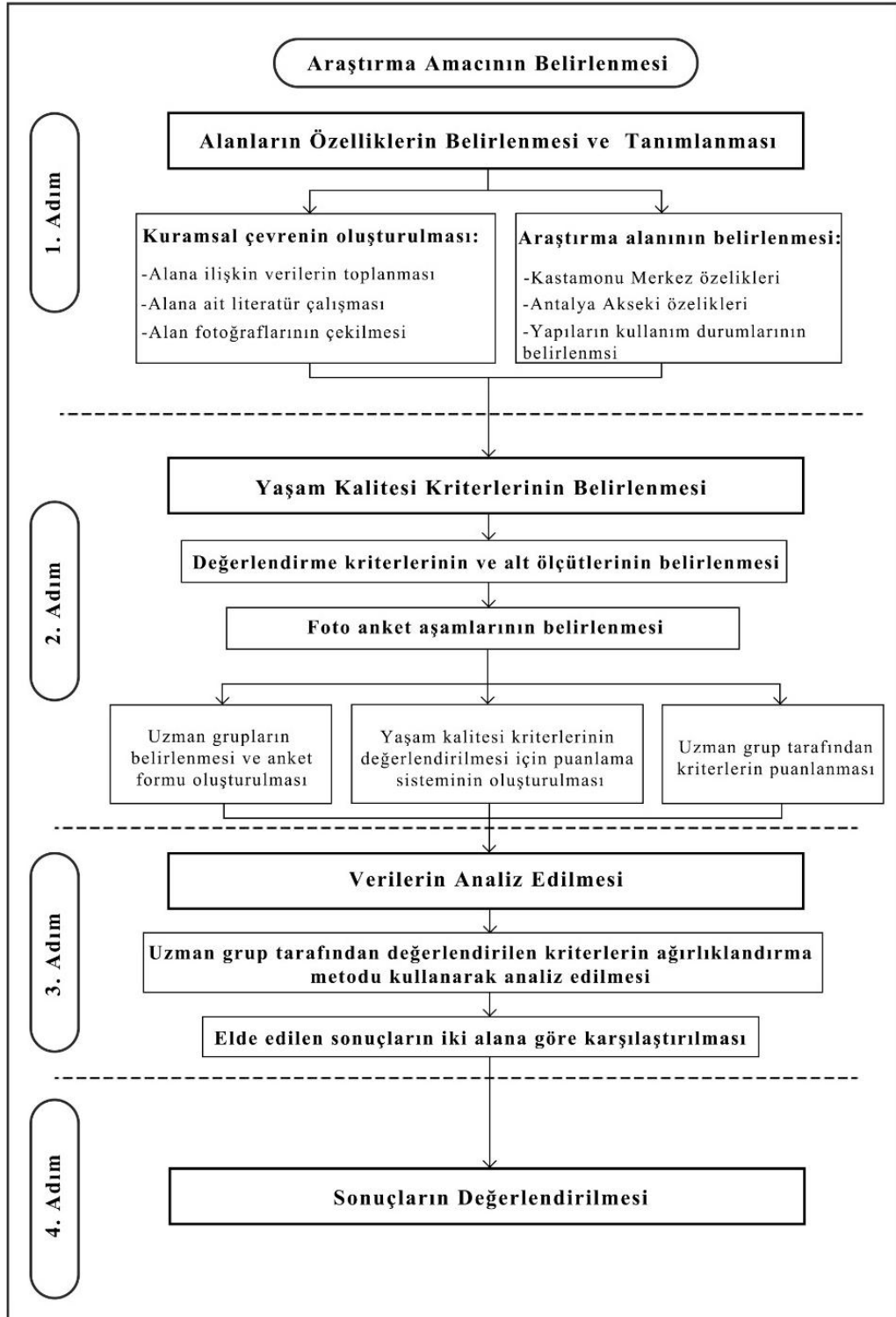

Şekil 3.24 Yaşam Kalite Değer Skalası

Sonuçların Değerlendirilmesi: Analiz sonuçları, alanların güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarmış, yaşam kalitesi açısından hangi faktörlerin öne çıktığını göstermiştir. Bu sonuçlar, gelecekteki iyileştirme çalışmalarına yönelik önerilerin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır.

Araştırmanın yöntemi, bilimsel doğruluk ve geçerlilik ilkelerine uygun şekilde yapılandırılmış olup, çalışmanın her aşaması özenle planlanmıştır. Sonuç olarak beş temel aşamadan oluşmaktadır.

Her bir aşama, çalışmanın genel amacını destekleyecek şekilde tasarlanmış ve detaylandırılmıştır. Şekil 3.25’de yöntem akış şeması yer almaktadır.

Şekil 3.25 Yöntem akış şeması

4. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde alana ait verilerin, belirlenen yaşam kalitesi kriterlerine göre değerlendirilmesi sonucu elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1 Kastamonu Merkez Uzman Grup Değerlendirme Bulguları

Çalışmanın bu kısmında Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki için Geleneksel yapı dokularının yaşam kalitesi bakımından değerlendirilmesi için farklı meslek gruplarına sahip toplamda 20 kişiden oluşan değerlendirme sonuçları aşağıda verilmiştir.

Katılımcılardan, çalışma alanında belirlenen iki farklı alan fotoğrafları ve alan özellikleri üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. İki çalışma alanında, 10 fotoğraf içermekte olup, değerlendirme bu görseller üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Anket formu, sekiz ana kriter ve 32 alt kriter temelinde hazırlanmıştır. Katılımcılar, bu parametreleri 1(en düşük) – 10 (en yüksek) olacak şekilde değerlendirilmiştir. Tüm parametrelerin ağırlık katsayısı farklı olup % olarak tabloda gösterilmiştir. Alt parametrelerin değerlendirmeleri, çarpan değer olan kriter ağırlık değeri ile birlikte hesaplanmıştır.

Her bir alanın değerlendirme sonuçları, parametrelerin puan değerlerine göre analiz edilmiştir. Altı ana kriterlerin puanları, hem kendi içlerinde hem de genel ortalamaları üzerinden Excel üzerinden hesaplanmıştır. Katılımcıların Kastamonu Merkez değerlendirme sonuçları ise Tablo 4.1 ve Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.1 Kastamonu Merkez uzman grup değerlendirmesi ve ortalamaları

Kastamonu Merkez	Kriter No	U1	U2	U3	U4	U5	U6	U7	U8	U9	U10	U11	U12	U13	U14	U15	U16	U17	U18	U19	U20	ORTALAMA PUAN
Tarihi ve Kültürel Doku	K1	4	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	8	8	9	6,45
	K2	2	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	6	3,90
	K3	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	5,85
	K4	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	6,00
Sosyal Bağlar ve Toplum	K5	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	6	6	4,15
	K6	5	5	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	6,75
	K7	5	5	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	6,70
	K8	6	6	6	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	7,65
Konutların Kalitesi	K9	5	5	5	5	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	6,65
	K10	4	4	5	5	5	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	6,20
	K11	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	4,10
Kamu Hizmetlerine Erişim	K12	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	7	7	7	8	8	8	5,75
	K13	7	7	7	7	8	8	8	8	8	9	9	9	9	9	9	9	9	10	10	10	8,80
	K14	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	9	9	9	9	10	10	10	10	10	9,10
	K15	5	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	7,40
	K16	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	8	8	6,60
Çevresel Sürdürülebilirlik	K17	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	3,40
	K18	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	5	5	5	3,30
	K19	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	8	8	8	8	6,70
	K20	3	3	3	3	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	4,60
Geleneksel Mimari ile Modern Denge	K21	1	1	1	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	7	3,70
	K22	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	6,60
	K23	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	6,40
	K24	1	1	1	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	7	3,60
Restorasyon ve Yeşil Alan	K25	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	10	10	8,40
	K26	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	9	9	9	10	7,70
	K27	2	2	3	3	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	7	4,50
	K28	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	8	8	8	8	8	9	6,80
Turizm Etkisi	K29	4	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	9	5,90
	K30	4	4	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	8	9	10	6,80
	K32	4	4	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	7	8	9	9	6,40
	K32	1	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	5	5	5	5	5	5	8	3,90

Tablo 4.2 Kastamonu Merkez yaşam kalitesi puanlama tablosu

Kriter	Ağırlık (%)	Ortalama Puan	Ağırlıklı Puan
Tarihi ve Kültürel Doku	%25	5,6	1,40
Sosyal Bağlar ve Toplum	%15	6,3	0,95
Konutların Kalitesi	%15	5,7	1
Kamu Hizmetlerine Erişim	%10	8	0,80
Çevresel Sürdürülebilirlik	%10	4,5	0,45
Rekreasyon ve Yeşil Alanlar	%10	5,1	0,51
Geleneksel Mimari ve Modern İhtiyaçlar	%10	6,8	0,68
Turizm Etkisi	%5	5,8	0,29
Toplam Ağırlık Değeri	%100	Toplam Puan	6,08

Tarihi ve kültürel doku, sonuç puanına %25 oranında ağırlık katsayısı dolayısıyla çalışmada en önemli kriterlerden biri olmuştur. Ortalama olarak “5,6 puan” almış olan bu başlık, tescilli yapıların fiziksel durumu ve restorasyon ihtiyacı gibi belirleyici unsurlarla şekillenir. Tarihi sokak düzeyindeki uyum eksiklikleri ve geleneksel yapıların korunması, iyileştirilmesi gereken yönler arasında yer almaktadır. Yeni yapılaşmanın mevcut tarihi doku ile uyumlu hale getirilmesi ve tescilli yapıların korunmasına yönelik daha fazla yatırım yapılması önerilmektedir. Bu şekilde, bölgenin kültürel değerleri daha uzun süre korunabilir ve yaşatılabilir.

Sosyal bağlar ve toplum kriteri, sonuç puanına %15 oranında ağırlık katsayısı sağlamış ve ortalama “6,3 puan” almıştır. Mahalledeki sosyal etkileşim sıklığı ve niteliği olumlu bir tablo sunarken, bölge halkının mahallede kalma eğilimi de dikkat çekicidir. Ancak, bayramlar ve yerel kutlamaların daha düzenli bir şekilde organize edilmesi, kültürel belleğin güçlendirilmesini sağlamaktadır. Yerel halkın, sosyal etkileşimlerini artıracak ve kültürel etkinlikleri zenginleştirecek etkinlikler düzenlenmesi önerilmektedir. Bu adımlar, bölge sakinlerinin aidiyet duygusunu pekiştirebilir ve toplumsal birlikteliği güçlendirebilir.

Konutların kalitesinin ağırlık katsayısı %15 oranındadır. Bu kriter, ortalama “5,7 puan” almıştır. Geleneksel konutların enerji verimliliği ve afet dayanıklılığı alanlarında eksiklikler bulunmaktadır. Konutların modern yaşama adaptasyonu ise

özellikle internet ve ısıtma sistemleri gibi unsurlar açısından geliştirilmesi gereken yönler olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel konutların enerji verimliliği ve dayanıklılığı artırılmalı, konutların modern yaşama uygun hale getirilmesi için yatırımlar yapılmalıdır. Bu sayede hem yaşam kalitesi artırılabilir hem de bölge sakinlerinin konforu iyileştirilebilir.

Kamu hizmetlerine erişim, sonuç puanına %10 oranında katkı sağlamış ve ortalama “8,0 puan” ile çalışmada en yüksek değerlendirme alan kriter olmuştur. Eğitim, sağlık ve temel altyapı hizmetlerinin genel erişilebilirliği oldukça olumlu bir görünüm sergilerken, kamu hizmetlerinin özel bireyler için daha erişilebilir hale getirilmesi önemlidir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin niteliği ve erişim kolaylığı, bölgede yaşam kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir sorun olduğu tespit edilmiştir. Özel bireylerin bu hizmetlere daha kolay ulaşabilmesi için düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Çevresel sürdürülebilirlik kriterinin ağırlık derecesi %10’dur. Bu kriter ortalama “4,5 puan” almıştır. Geri dönüşüm kutuları ve atık toplama sistemleri olumlu bir katkı sağlarken, yenilenebilir enerji kaynaklarının sınırlı kullanımı bu düşük puanın temel nedenleri arasında olabileceği düşünülmektedir. Çevresel sürdürülebilirliği artırmak için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını genişletilmek ve çevreye duyarlı uygulamalara önem verilmediği görülmektedir. Yerinde atık ayrımı ile ilgili çalışmaların artırılması ve halkın bunu benimsemesi önem arz etmektedir.

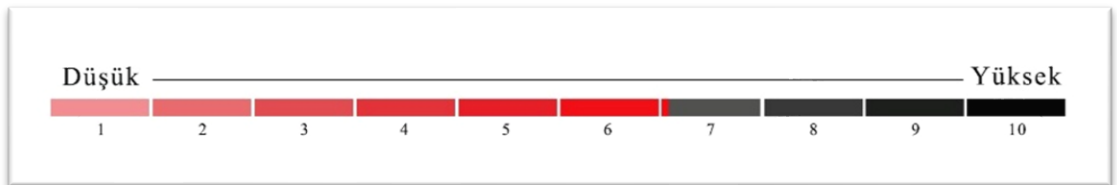
Rekreasyon ve yeşil alanlar %10 ağırlık katsayısına sahip ve ortalama “5,1 puan” almıştır. Parklar, çocuk oyun alanları, spor alanları, meydanlar ve bahçeler gibi rekreasyon alanlarının artırılması, mevcut alanların korunması ve bakımının yapılması gerekmektedir. Ayrıca, gençlik merkezleri ve oyun alanlarının sayısının artırılması da mahallede yaşam kalitesini yükseltecek unsurlardandır. Bu tür alanların sayısının artırılması, bölge sakinlerinin sosyal ve fiziksel aktivitelere daha kolay erişimini sağlayabilir. Böylece, hem bireylerin hem de toplumun genel olarak yaşam kalitesi yükseltilebilir.

Geleneksel mimari ve modern ihtiyaçlar kriteri, sonuç puanına %10 ağırlık katsayısını oluşturan bu başlık, ortalama “6,8 puan” aldığı görülmektedir. Yeni binaların

geleneksel mimariyle uyumu büyük ölçüde sağlanmış olmakla birlikte, cephe tasarımlarının zaman zaman modern unsurların etkisinde kaldığı tespit edilmiştir. Geleneksel yapıların modern ihtiyaçlara uyumlu hale getirilmesi için daha fazla yatırım yapılması önerilmektedir. Bu, hem bölgenin kültürel kimliğini koruyabilir hem de sakinlerin yaşam standardını artırabilir.

Turizm etkisi, sonuç puanına %5 oranında katkıda bulunmuş ve ortalama “5,8 puan” almıştır. Turizm gelirlerinin yerel esnaf üzerindeki olumlu etkileri gözlemlenirken, turist yoğunluğunun geleneksel değerlere zarar verme riski dikkat çekmiştir. Turistlerle yerel halk arasındaki etkileşim genel olarak uyumlu olsa da, turizm faaliyetlerinin daha iyi yönetilmesi gerekmektedir. Yerel halk ile turistler arasında daha uyumlu etkileşimi sağlamak ve geleneksel değerlere zarar vermemek adına turizm faaliyetlerinin düzenlenmesi ve yönetimi konusunda hassasiyet gösterilmelidir.

Bu sonuçlar, orta-yüksek bir yaşam kalitesine işaret ederken, alanın bazı kriterlerde güçlü yönleri sahip olduğu, bazı kriterlerde ise iyileştirme gerekliliği bulunduğunu ortaya koymaktadır. Oluşan yaşam kalitesi puanı Şekil 4.2’de yaşam kalitesi skalası üzerinde gösterilmiştir.

Şekil 4.1 Kastamonu Merkez yaşam kalitesi skalası

4.2 Antalya Akseki Uzman Grup Değerlendirme Bulguları

Çalışma kapsamında, tüm katılımcılar en az lisans derecesine sahip ve alanlarında uzman kişilerden oluşmaktadır. Katılımcılardan, çalışma alanında belirlenen iki farklı alan fotoğrafları ve alan özellikleri üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. İki çalışma alanında, 10 fotoğraf içermekte olup, değerlendirme bu görseller üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Anket formu, sekiz ana kriter ve 32 alt kriter temelinde hazırlanmıştır. Katılımcılar, bu parametreleri 1 (en düşük) – 10 (en yüksek) olacak şekilde değerlendirilmiştir. Tüm parametrelerin ağırlık katsayısı farklı olup % olarak tabloda gösterilmiştir. Alt parametrelerin değerlendirmeleri, çarpan değer olan kriter ağırlık değeri ile birlikte hesaplanmıştır.

Her bir alanın değerlendirme sonuçları, parametrelerin puan değerlerine göre analiz edilmiştir. Altı ana kriterlerin puanları, hem kendi içlerinde hem de genel ortalamaları üzerinden Excel üzerinden hesaplanmıştır. Katılımcıların Antalya Akseki değerlendirme sonuçları ise Tablo 4.3 ve Tablo 4.4’de sunulmuştur.

Tablo 4.3 Antalya Akseki uzman grup değerlendirmesi ve ortalamaları

Antalya Akseki	Kriter No	U1	U2	U3	U4	U5	U6	U7	U8	U9	U10	U11	U12	U13	U14	U15	U16	U17	U18	U19	U20	ORTALAMA PUAN	
Tarihi ve Kültürel Doku	K1	4	4	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	6,25
	K2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4,25
	K3	2	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4,25
	K4	3	3	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	5,50
	K5	3	3	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	3,90
Sosyal Bağlar ve Toplum	K6	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	7	7,70
	K7	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	3,75
	K8	1	1	2	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	3,85
	K9	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5,25
	K10	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	7	7	7	5,25
Konutların Kalitesi	K11	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	5,25
	K12	2	2	2	3	3	3	4	4	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	4,30
	K13	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	9	6,80
	K14	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	10	10	10	9,25
	K15	2	3	3	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	4,60
Kamu Hizmetlerine Erişim	K16	4	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	8	8	8	8	6,60
	K17	1	2	2	2	3	3	4	4	4	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	4,10
	K18	1	2	3	3	4	4	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	4,30
	K19	2	2	3	3	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	4,20
	K20	5	5	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	6,80
Geleneksel Mimari ile Modern Denge	K21	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3,80
	K22	1	1	2	2	2	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3,20
	K23	2	3	3	3	3	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	4,50
	K24	1	1	2	2	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3,20
Restorasyon ve Yeşil Alan	K25	4	4	4	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	5,50
	K26	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	6,50
	K27	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	9	9	7,20
	K28	3	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	5,40
Turizm Etkisi	K29	6	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	10	8,30
	K30	6	6	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	9	8,10
	K32	7	7	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	9	9	9	9	10	8,50
	K32	1	2	2	2	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	9	3,90

Tablo 4.4 Antalya Akseki yaşam kalitesi puanlama tablosu

Kriter	Ağırlık (%)	Ortalama Puan	Ağırlıklı Puan
Tarihi ve Kültürel Doku	%25	5	1,25
Sosyal Bağlar ve Toplum	%15	4,8	0,72
Konutların Kalitesi	%15	5	0,75
Kamu Hizmetlerine Erişim	%10	6,8	0,68
Çevresel Sürdürülebilirlik	%10	4,6	0,46
Rekreasyon ve Yeşil Alanlar	%10	3,7	0,37
Geleneksel Mimari ve Modern İhtiyaçlar	%10	6,2	0,62
Turizm Etkisi	%5	7,2	0,36
Toplam Ağırlık Değeri	%100	Toplam Puan	5,21

Tarihi ve kültürel doku, sonuç puanına %25 oranında katkı sağlayarak en önemli kriterlerden biri olarak öne çıkmıştır. Ortalama olarak “5 puan” ile değerlendirilen bu başlık, tescilli yapıların fiziksel durumu ve restorasyon ihtiyacı gibi unsurları içerir. Tarihi dokunun korunmasında kritik rol oynayan bu faktörler, yeni yapılaşmanın tarihi sokaklarla uyumu ve geleneksel yapıların korunması gibi alanlarda iyileştirilmesi gereken noktaları işaret etmektedir.

Tescilli yapıların fiziksel durumu ve restorasyon gereksinimleri, bu alandaki en önemli önceliklerdir. Yeni yapılaşmanın mevcut tarihi doku ile uyumu, bölgedeki kültürel mirasın korunmasına yönelik önemli bir ölçüt olarak değerlendirilmektedir. Geleneksel yapıların korunması ve restorasyonu, bölgenin kültürel kimliğinin yaşatılabilmesi için hayati öneme sahiptir. Yeni inşaatların tarihi sokaklar ve dokuyla uyumlu hale getirilmesi, bölgenin estetik ve kültürel değerlerini sürdürülebilir kılabilir.

Sosyal bağlar ve toplum kriteri, sonuç puanına %15 katkı sağlayarak ortalama “4,8 puan” almıştır. Mahalledeki sosyal etkileşim sıklığı ve niteliği olumsuz bir tablo çizmektedir. Bölge halkının mahallede kalma eğilimi düşük olup, bayramlar ve yerel kutlamaların düzenli bir şekilde organize edilmemesi, kültürel belleğin güçlendirilmesine katkı sağlamamaktadır.

Sosyal etkileşim ve kültürel etkinliklerin artırılması, bölge sakinlerinin aidiyet duygusunu pekiştirebilir ve toplumsal dayanışmayı güçlendirebilir. Bayramlar ve yerel kutlamaların daha sık ve düzenli bir şekilde organize edilmesi, bölgenin kültürel belleğini güçlendirebilir ve yerel halkın aidiyet duygusunu artırabilir. Ayrıca, mahalledeki sosyal bağların güçlendirilmesi için çeşitli etkinliklerin ve programların düzenlenmesi önerilmektedir.

Konutların kalitesi kriteri, sonuç puanına %15 oranında katkıda bulunan bu kriter, ortalama “5 puan” almıştır. Geleneksel konutların enerji verimliliği ve afet dayanıklılığı alanlarında eksik olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, konutların modern yaşama adaptasyonu, özellikle internet ve ısıtma sistemleri gibi unsurlar açısından geliştirilmesi ve yeni çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Geleneksel konutların enerji verimliliği ve dayanıklılığı artırılmalı, modern yaşama uyum sağlayacak yenilikçi çözümler geliştirilmeli ve bu konutlar çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda iyileştirilmelidir. Konutların modern yaşama uyumlu hale getirilmesi için teknoloji ve altyapı yatırımlarının artırılması, enerji verimliliği tedbirlerinin alınması ve afetlere dayanıklı konutların inşasının teşvik edilmesi önemlidir.

Bu başlık, sonuç puanına %10 oranında katkı sağlamış ve ortalama “6,8 puan” ile çalışmada yüksek puanlar arasında yer almaktadır. Sağlık hizmetlerinin genel erişilebilirliği olumlu bir görünüm sergilerken, kamu hizmetlerinin engelli bireyler için daha erişilebilir hale getirilmesi, okul sayısı ve kamu alanlarının sınırlı olması bu kategori için ortalama puanı aşağıya çekmektedir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin niteliği ve erişim kolaylığı, bölgede yaşam kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Ancak, engelli bireylerin bu hizmetlere erişimindeki sınırlamalar, genel erişim kolaylığına olumsuz etki etmektedir. Kamu hizmetlerinin engelli bireyler için daha erişilebilir hale getirilmesi, bölgedeki yaşam kalitesini yükseltebilir. Ayrıca, okul sayısının artırılması ve kamu alanlarının genişletilmesi, bu alandaki sorunların çözümüne katkı sağlayabilir.

Çevresel sürdürülebilirlik kriteri, sonuç puanına %10 katkı sağlayarak ortalama “4,6 puan” almıştır. Geri dönüşüm kutuları ve atık toplama sistemleri yetersiz olup, güneş panelleri ve rüzgar türbinleri gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının sınırlı kullanımı bu düşük puanın temel nedenleri arasında yer almıştır.

Çevresel sürdürülebilirliği artırmak için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının genişletilmesi ve çevreye duyarlı uygulamaların desteklenmesi gerekmektedir. Bölgedeki atık yönetimi sisteminin iyileştirilmesi, geri dönüşüm kutularının artırılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılması, bölgenin çevresel sürdürülebilirliğine katkı sağlayabilir. Bu adımlar, bölgenin doğal kaynaklarının korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı yapabilir.

Rekreasyon ve yeşil alanlar, sonuç puanına %10 oranında katkıda bulunmuş ve ortalama “3,7 puan” alarak en düşük puanı alan kriter olmuştur. Parklar, meydanlar ve bahçeler gibi rekreasyon alanlarının artırılması ve mevcut alanların korunması gerekmektedir. Ayrıca, gençlik merkezleri ve oyun alanlarının sayısının artırılması da mahallede yaşam kalitesini yükseltecek unsurlardandır. Rekreasyon ve yeşil alanların sayısının artırılması, bölge sakinlerinin sosyal ve fiziksel aktivitelere daha kolay erişimini sağlayabilir. Bu tür alanların çoğaltılması, bölgedeki yaşam kalitesini artırabilir ve bireylerin sosyal, kültürel ve fiziksel gelişimlerine katkı yapabilir.

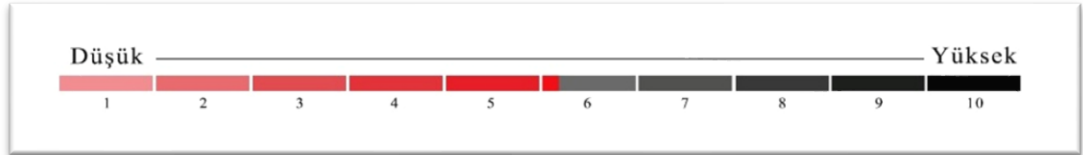
Geleneksel mimari ve modern ihtiyaçlar kriteri, sonuç puanına %10 oranında katkı sağlayan bu başlık, ortalama “6,2 puan” ile değerlendirilmiştir. Yeni binaların geleneksel mimariyle uyumu ortalama ölçüde sağlanmış olmakla birlikte, cephe tasarımlarının zaman zaman modern unsurların etkisinde kaldığı tespit edilmiştir. Geleneksel yapıların modern ihtiyaçlara uyumlu hale getirilmesi için daha fazla yatırım yapılması önerilmektedir.

Geleneksel yapılar ile modern yaşam ihtiyaçlarının uyumlu hale getirilmesi, bölgenin estetik değerlerini koruyabilir ve bölge sakinlerinin yaşam standardını artırabilir. Cephe tasarımlarının geleneksel mimariyi yansıtacak şekilde yeniden düzenlenmesi ve modern gereksinimlere uygun hale getirilmesi, bölgedeki kültürel mirası koruyabilir ve sürdürülebilir bir yaşam tarzını destekleyebilir.

Turizm etkisi, sonuç puanına %5 oranında katkıda bulunmuş ve ortalama “7,2 puan” olarak en yüksek değere sahip kriter olmuştur. Turizm gelirlerinin yerel esnaf üzerindeki olumlu etkileri gözlemlenmiştir. Ancak turist yoğunluğunun geleneksel değerlere zarar verme riski, bölgedeki turizm yönetiminin önemli bir bileşeni haline gelmiştir.

Turistlerle yerel halk arasındaki etkileşim genel olarak uyumlu olsa da, turizm faaliyetlerinin daha iyi yönetilmesi gerekmektedir. Turizmin bölge üzerinde olumsuz etkilerinin minimize edilmesi ve turistlerle yerel halk arasındaki etkileşimin uyumlu bir şekilde sürdürülmesi için turizm yönetiminin etkin bir şekilde uygulanması önerilmektedir. Turizm gelirlerinin yerel ekonomiye daha fazla katkı yapabilmesi için yerel esnafın desteklenmesi ve turistlerle etkileşimin düzenlenmesi önemlidir.

Bu sonuçlar, orta bir yaşam kalitesine işaret ederken, alanın bazı kriterlerde güçlü yönleri sahip olduğu, bazı kriterlerde ise iyileştirme gerekliliği bulunduğunu ortaya koymaktadır. Oluşan yaşam kalitesi puanı Şekil 4.3’de yaşam kalitesi skalası üzerinde gösterilmiştir.

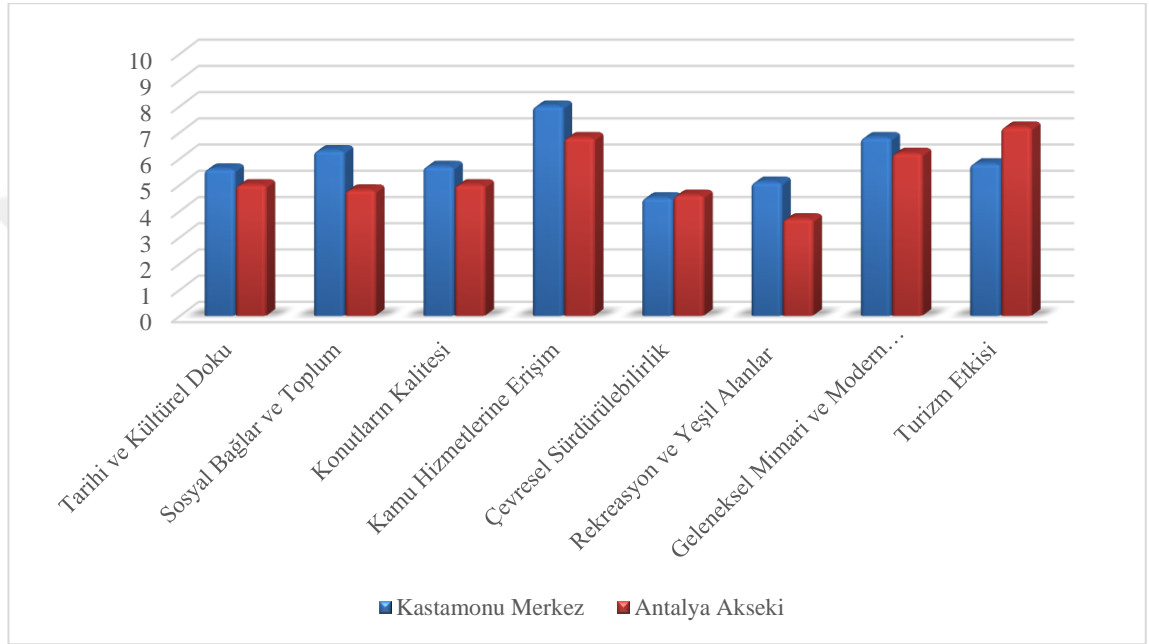

Şekil 4.2 Antalya Akseki yaşam kalitesi skalası

4.3 Uzman Grup Değerlendirmesine Yönelik Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki Karşılaştırması

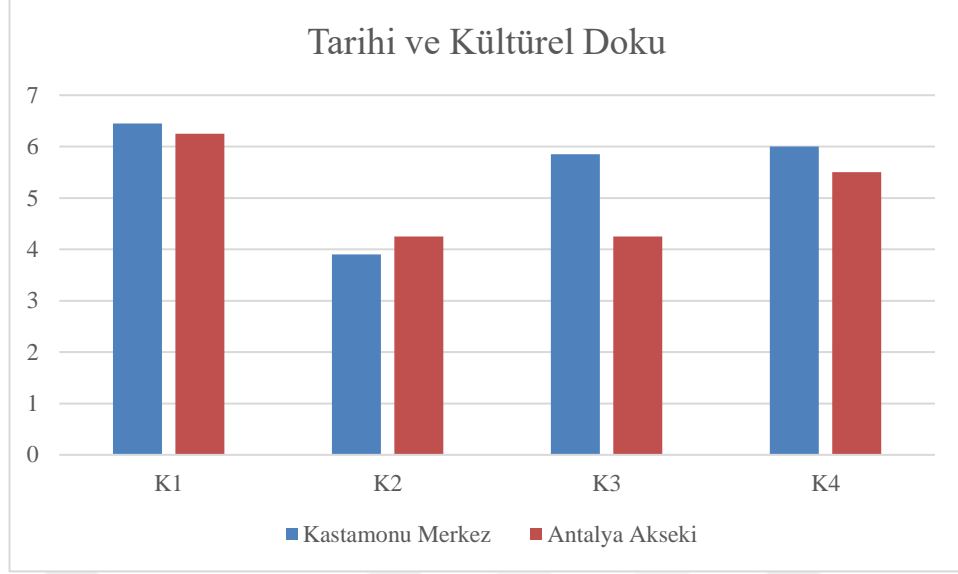
Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki’deki geleneksel yapı dokularında yaşam kalitesinin değerlendirilmesi için uzman gruplar tarafından yapılan analiz sonuçlarının karşılaştırması 8 ana kriter üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Yapılan analizlerde, kriterlerin Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki üzerindeki yapılan çalışma ile bu iki alanın güçlü ve zayıf yönleri detaylı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle her bir kriterin puanlaması, bölgelerin geleneksel yapı dokuları üzerindeki olumlu ve olumsuz yansımalarını belirlemek açısından önem arz etmektedir. Uzman

değerlendirme sonuçlarının ortalama değerleri grafiksel olarak sunulmuş olup, bu grafik aracılığıyla iki bölge arasındaki farklılıklar ve benzerlikler görsel olarak ortaya konmuştur. Bu grafik, her iki bölgenin yaşam kalitesine ilişkin hangi kriterlerde öne çıktığını ve hangi alanlarda iyileştirmeye ihtiyaç duyduğunu anlamak için temel bir araç olarak kullanılmıştır. Elde edilen uzman değerlendirme sonuçları ortalama değerleri Şekil 4.4’de grafik üzerinde karşılaştırılmıştır.

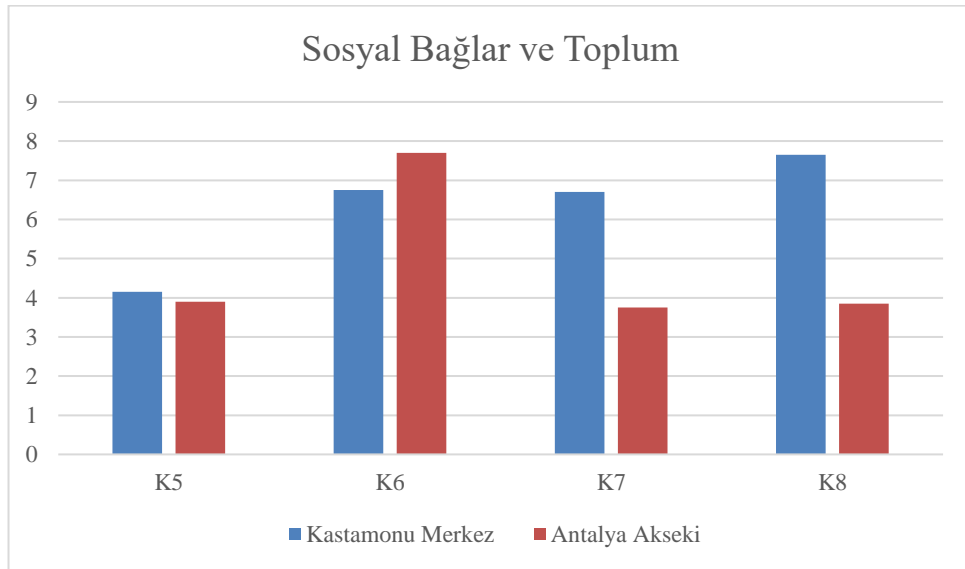
Şekil 4.3 Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki ana kriter karşılaştırması

Kastamonu Merkez, tarihi ve kültürel dokunun korunması açısından 5,6 puan alarak Antalya Akseki’ye (5,0) kıyasla biraz daha olumlu bir değerlendirme sunmuştur (Şekil 4.5). Bu durum, Kastamonu Merkez’deki tescilli yapıların fiziksel durumu ve restorasyon ihtiyacının nispeten daha iyi karşılandığını, korunma çalışmalarının nispeten daha fazla olduğunu gösterebilir. Ancak Akseki’nin bu konuda geride kalmasının sebebi, yeni yapılaşmanın tarihi sokak düzeniyle uyumlu olmaması ya da geleneksel yapıların korunmasına yönelik eksikliklerden kaynaklanabilir. Kastamonu Merkez, kültürel belleğin korunması açısından çok az farkla yüksek olsa da ortalama bir puana sahip olduğu için her iki alanın bu konuda koruma açısından gelişmesi gerekmektedir.

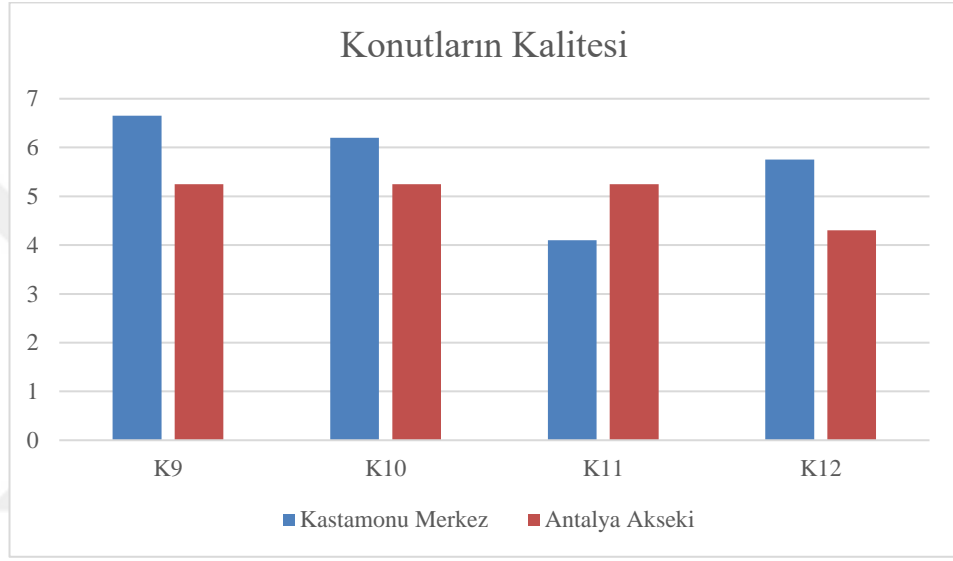
Şekil 4.4 Tarihi ve kültürel doku alt kriter karşılaştırması

Kastamonu Merkez, sosyal bağlar ve toplum başlığında 6,3 puan alarak Antalya Akseki'ye (4,8 puan) göre belirgin bir üstünlük sergilemiştir (Şekil 4.6). Bu fark, birinci alandaki mahalle sakinlerinin birbirleriyle daha sık etkileşimde bulunduğunu ve komşuluk ilişkilerinin daha yoğun olduğunu gösterebilir. Akseki'deki daha düşük puan ise, mahalledeki etkileşim alanlarının ve yoğunluk bakımından kısıtlı olmasından veya yerel halkın mahallede kalma eğilimlerinin düşük olmasından kaynaklanabilir. Bayramlar ve yerel kutlamaların düzenlenme sıklığının az olması da toplumsal dayanışmanın zayıflığını göstermektedir.

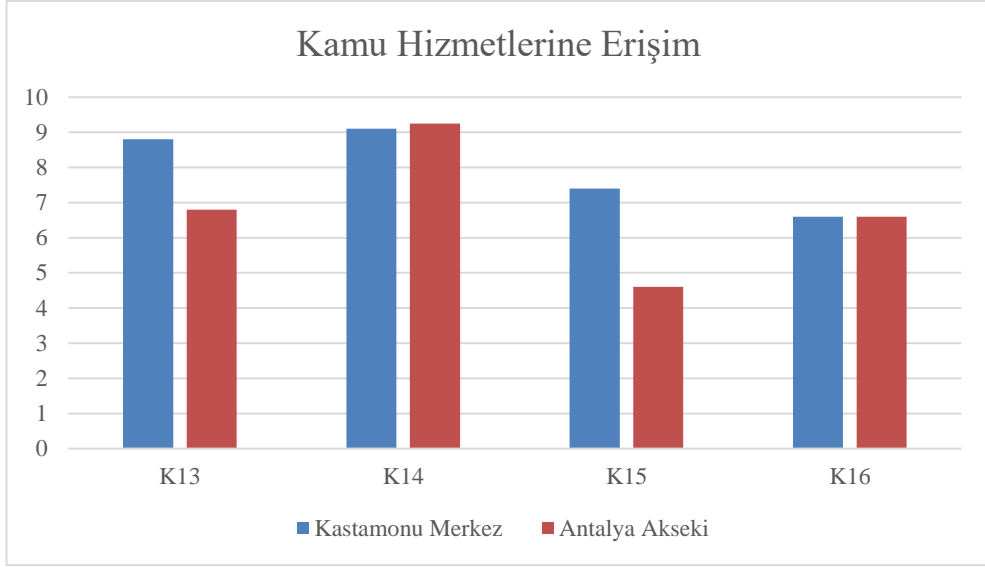
Şekil 4.5 Sosyal bağlar ve toplum alt kriter karşılaştırması

Konutların kalitesi, Kastamonu Merkez 5,7 puan alırken, Antalya Akseki 5,0 puanla bir miktar geride kalmıştır (Şekil 4.7). Birinci alan, geleneksel konutların modern yaşam koşullarına daha iyi adapte edilmesi ile dikkat çeker. Bu durum, enerji verimliliği düzeyi, afet dayanıklılığı ve bakım olanakları gibi alt kriterlerde öne çıkabileceği düşünülmektedir. Akseki'deki daha düşük puan, deprem ve yangın gibi risklere karşı dayanıklılık seviyesinin düşük olabileceği veya konutların modernleşme olanaklarının sınırlı kaldığını gösterebilir.

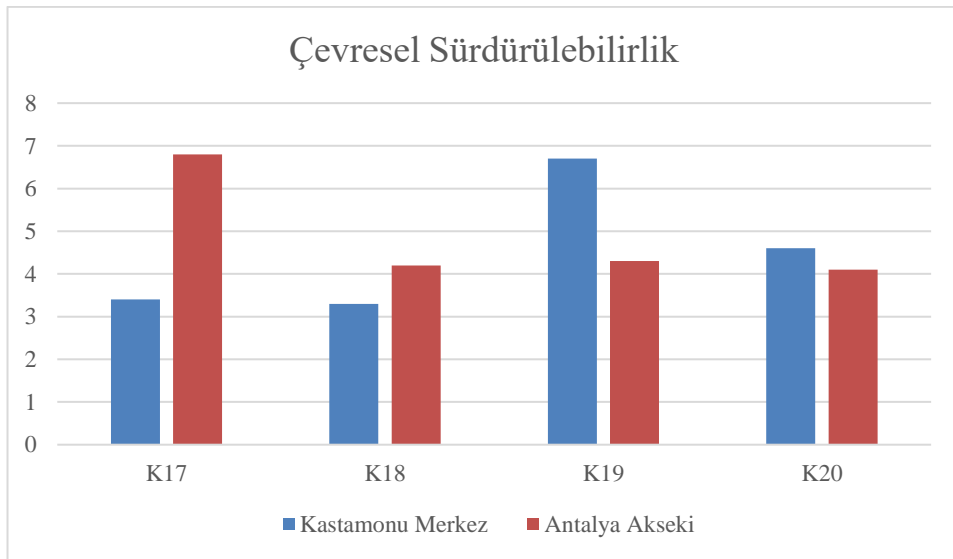
Şekil 4.6 Konutların kalitesi alt kriter karşılaştırması

Kamu hizmetlerine erişim açısından Kastamonu Merkez 8,0 puan alarak oldukça yüksek bir değer sunarken, Antalya Akseki 6,8 puanda kalmıştır (Şekil 4.8). Birinci alan, hastane, okul ve diğer temel kamu hizmetlerine erişim kolaylığının daha iyi olduğunu gösterebilir. Özellikle altyapı hizmetlerinin (su, elektrik, internet gibi) güçlü olması ve engelli bireyler için uygun düzenlemelerin yapılmış olması bu yüksek değerlendirmeyi destekleyen faktörlerdir. Akseki'deki daha düşük puan, bu tür hizmetlerin erişilebilirliğinin sınırlı olduğunu veya altyapı hizmetlerinde eksiklikler yaşandığını düşündürülebilir.

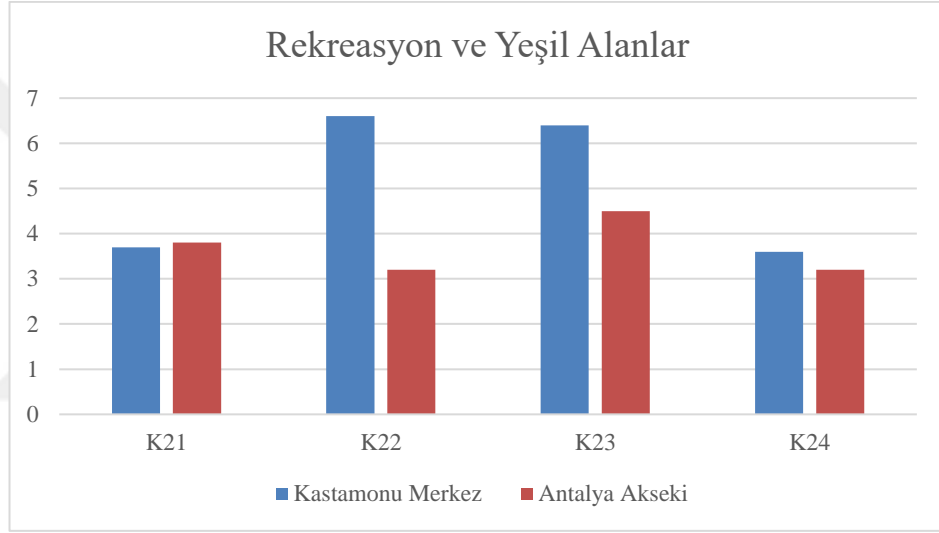
Şekil 4.7 Kamu hizmetlerine erişim alt kriter karşılaştırması

Çevresel sürdürülebilirlik başlığında, iki alan arasında oldukça yakın puanlar elde edilmiştir: Kastamonu Merkez 4,5; Antalya Akseki ise 4,6 puan almıştır (Şekil 4.9). Her iki alan da düşük puanlar almıştır, bu çevresel sürdürülebilirlik konusundaki eksiklikleri işaret etmektedir. Geri dönüşüm sistemlerinin yetersiz olması, yenilenebilir enerji kaynaklarının sınırlı kullanımı ve mahallelerdeki kirlilik oranlarının yüksek olması bu düşük değerlendirmelerin başlıca sebepleri olabilir. Akseki, bu alanda bir miktar öne çıkmış olabilir, biyoçeşitlilik veya yeşil enerji kullanımı gibi bazı spesifik alanlarda birinci alana kıyasla daha olumlu uygulamalara sahip olabilir.

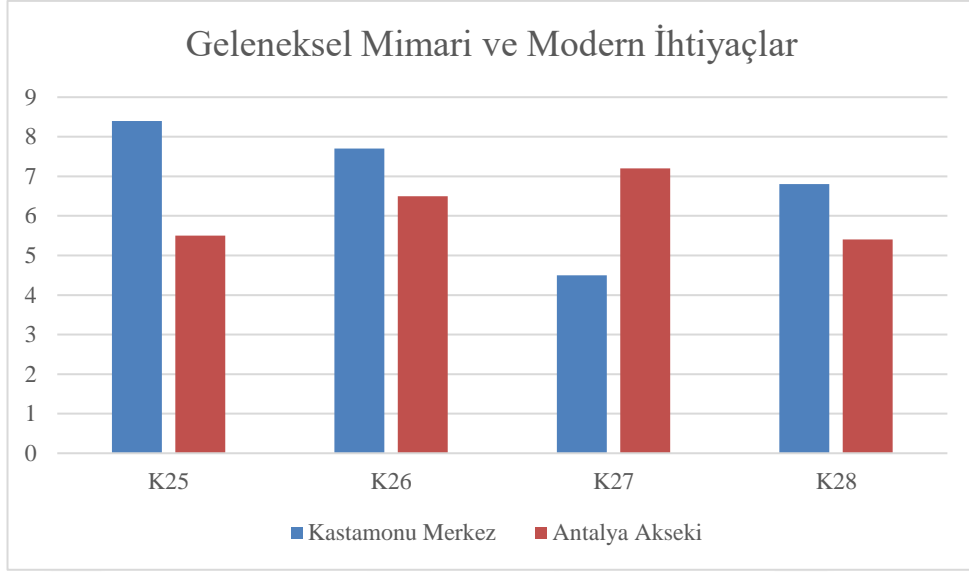
Şekil 4.8 Çevresel sürdürülebilirlik alt kriter karşılaştırması

Rekreasyon ve yeşil alanlar Kastamonu Merkez 5,1 puan alırken, Antalya Akseki 3,7 puanda kalmıştır (Şekil 4.10). Birinci alanın daha yüksek puanı, parkların erişilebilirliği, meydanlar veya spor sahalarının varlığı gibi unsurların daha iyi değerlendirildiğini gösterir. Kastamonu Merkez alan içerisinde bulunan İsmailbey Camii'nin geniş yeşil alana sahip olması bunun yanı sıra eski ağaçlar, bahçeler ve oyun alanları gibi çevresel unsurların sürekliliği de bu yüksek puanı destekleyebilir. Akseki'deki düşük puan, rekreasyon alanlarının eksikliğinden veya bu alanlara erişim imkanlarının sınırlılığından kaynaklanabilir. Ayrıca, oyun parkları, gençlik merkezleri veya eğitim alanlarının yetersizliği de bu farkı açıklayabilir.

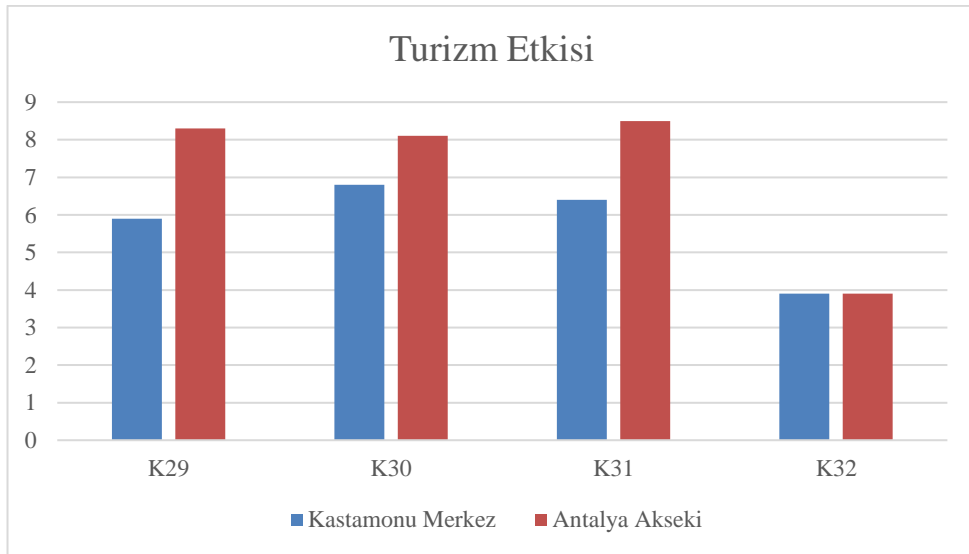
Şekil 4.9 Rekreasyon ve Yeşil Alanlar alt kriter karşılaştırması

Geleneksel mimari ile modern ihtiyaçların uyumu konusunda Kastamonu Merkez, 6,8 puan alırken, Antalya Akseki 6,2 puan almıştır (Şekil 4.11) Birinci alan, geleneksel yapıların modern teknolojilerle daha iyi entegre edildiğini ve bu entegrasyonun yerel halk tarafından olumlu karşılandığını gösterir. Özellikle internet altyapısı, modern ısıtma sistemleri veya yeni binaların geleneksel mimariyle uyumlu tasarımı gibi konular bu yüksek puanı destekleyen faktörlerdir. Akseki'deki daha düşük puan, bu entegrasyonun yetersiz olduğunu veya yeni yapılaşmanın geleneksel dokuyu olumsuz etkilediğini gösterebilir. Ayrıca, yerel halkın modern yapılaşmaya karşı olumsuz bir tutum sergilemesi de bu farkın sebeplerinden biri olabilir.

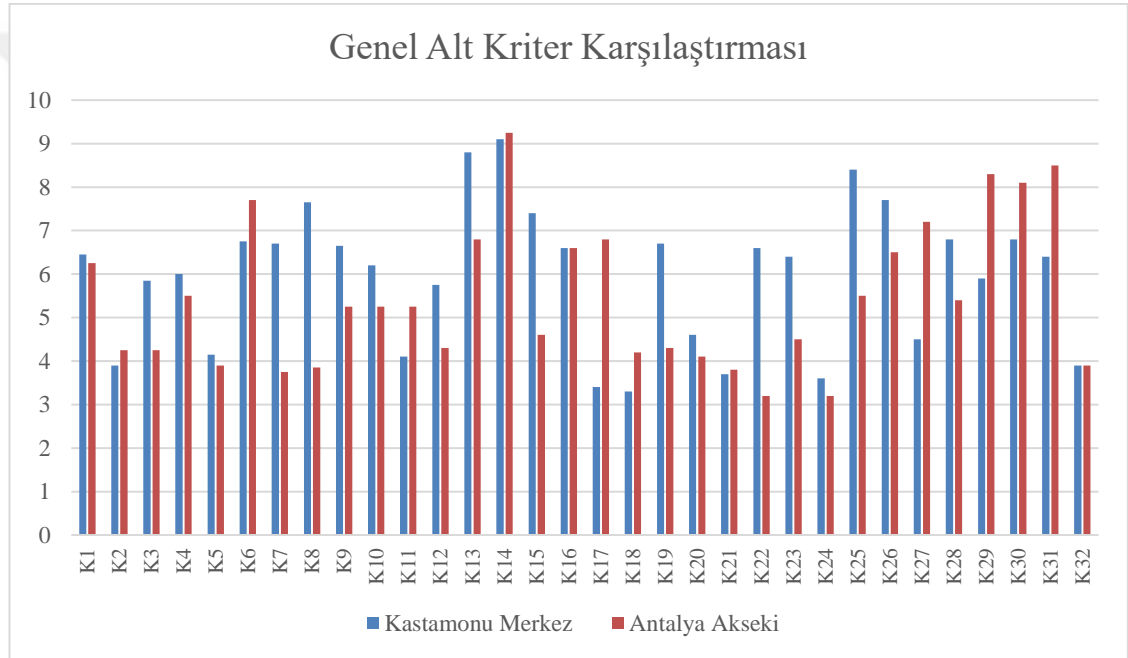
Şekil 4.10 Geleneksel mimari ve modern denge alt kriter karşılaştırması

Turizmin etkisi başlığında Antalya Akseki, 7,2 puanla Kastamonu Merkez'in 5,8 puanlık değerlendirmesini geride bırakmıştır (Şekil 4.12). Akseki'deki yüksek puan, turizm gelirlerinin yerel esnafa olumlu etkilerini ve turistlerle yerel halk arasındaki etkileşimlerin uyumlu olduğunu gösterebilir. Turizmin mahalledeki geleneksel değerlere daha az zarar verdiği veya turizm yönetiminin daha etkili olduğu da bu yüksek puanı açıklayabilir. Kastamonu Merkez'deki daha düşük puan, turist yoğunluğunun mahallede yarattığı baskıdan veya geleneksel değerlere olan olumsuz etkilerden kaynaklanabilir. Turizmden elde edilen gelirlerin adil bir şekilde dağıtılmaması da bu farkın sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Şekil 4.11 Turizm etkisi alt kriter karşılaştırması

Ana kriterlere göre değerlendirmenin yanı sıra, bazı alt kriterlerde genel sonuç daha düşük olmasına rağmen, alt kriterlerde daha yüksek puan alan kriterler mevcuttur. Antalya Akseki için ana kriterlerde, Kastamonu Merkez'e kıyasla daha düşük ancak alt kriterlerde K2; K6; K11; K14 ve K27 alt kriterlerinde daha yüksek puan almıştır. Kastamonu Merkez ise genel değerlendirmede daha düşük ortalamaya sahip olmasına rağmen, K19 alt kriterinde daha yüksek puan almıştır. Bu durum, alt kriterlerdeki farklılıkların, genel kriter değerlendirmelerindeki puan farklarını etkileyen unsurlar olabileceğini göstermektedir. Şekil 4.12'de detaylı olacak şekilde grafikte gösterilmiştir.

Şekil 4.12 Genel alt kriter karşılaştırması

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleneksel yapı dokuları, buldukları çevrenin kimliğini ve tarihsel sürekliliğini temsil etmektedir. Ancak, bu alanlardaki fiziksel bozulma, yeni yapılaşmanın uyumsuzluğu ve kültürel belleğin kaybolma riski yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu sorunların üstesinden gelmek için tescilli yapıların restorasyonu, geleneksel mimarinin korunması ve kültürel mirasın topluma kazandırılması gerekmektedir.

Geleneksel dokular, güçlü sosyal bağların geliştiği mahalleler olarak öne çıkmaktadır. Ancak modernleşme ve göç gibi faktörler, sosyal bağların zayıflamasına ve mahallelerdeki toplumsal dayanışmanın azalmasına neden olabilmektedir. Sosyal yaşamın desteklenmesi için komşuluk ilişkilerini teşvik eden alan düzenlemeleri ve kültürel etkinliklerin artırılması büyük önem taşımaktadır (Putnam, 2000).

Geleneksel konutlar, estetik açıdan değerli olsalar da enerji verimliliği, afet dayanıklılığı ve modern konfor açısından eksiklikler gösterebilmektedir. Bu bağlamda, geleneksel mimarinin modern ihtiyaçlarla uyumlu hale getirilmesi ve yapıların dayanıklılığının artırılması yaşam kalitesini iyileştirebilir (Rapoport, 1969).

Çevresel sürdürülebilirlik ve yeşil alanların varlığı, yaşam kalitesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak geleneksel dokularda, geri dönüşüm sistemlerinin eksikliği, kirlilik ve yeşil alan yetersizliği gibi sorunlar öne çıkmaktadır. Çevre dostu politikaların uygulanması ve yeşil alanların artırılması, bu alanlarda sürdürülebilir bir yaşamı destekleyecektir (Beatley, 2011).

Turizmin geleneksel alanlara ekonomik katkıları önemli olmakla birlikte, aşırı turizm baskısı, yerel halkın yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir turizm politikalarının benimsenmesi, yerel halkın refahını koruyacak ve geleneksel değerlerin sürekliliğini sağlayacaktır (Butler, 1980).

Bu tez çalışmasının son bölümünde, araştırma sürecinde elde edilen bulgular detaylı bir şekilde ele alınarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerinden hareketle, geleneksel

yapı dokularındaki yaşam kalitesini etkileyen unsurlar üzerinde durulmuş ve bu unsurlara yönelik kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, hem araştırmanın temel amacını destekler nitelikte hem de çalışma kapsamında ele alınan kriterlerin önemini vurgulayıcı bir çerçeve sunmaktadır.

Bu bağlamda, bulgular ışığında mevcut durumun daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve bu alanlara yönelik iyileştirme çalışmaları için yol gösterici olabilecek öneriler geliştirilmiştir. Çalışmanın bu bölümü, araştırmanın sonuçlarının somutlaştırılması ve gelecekteki çalışmalar için bir referans noktası oluşturulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma, Kastamonu merkez ve Antalya Akseki bölgelerinde geleneksel yapı dokularında yaşam kalitesini ayrıntılı bir şekilde değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Her iki bölge, tarihsel ve kültürel miras, sosyal bağlar, çevresel sürdürülebilirlik, modern yaşam ihtiyaçları gibi çeşitli kriterler üzerinden analiz edilmiştir.

Kastamonu merkez, tarihsel ve kültürel doku ile sosyal bağlar açısından güçlü bir profil sergilemektedir. Tescilli yapıların fiziksel durumu, restorasyon ihtiyacı ve bölgenin kültürel belleği gibi kriterlerde yüksek puanlar almıştır. Bu durum, Kastamonu'nun zengin tarihi ve kültürel mirasını koruma çabalarını yansıtmaktadır. Mahallede yaş gruplarının çeşitliliği ve yerel halkın kültürel etkinliklere olan katılımı, sosyal bağlar ve toplum kriterlerinde yüksek puanlar elde edilmiştir. Özellikle bayramlar ve yerel kutlamaların düzenlenmesi, toplumsal etkileşimi artırarak bölgenin geleneksel değerlerinin yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır.

Ancak, Kastamonu merkezde çevresel sürdürülebilirlik ve modern yaşam ihtiyaçları açısından bazı eksiklikler mevcuttur. Konutların enerji verimliliği, afetlere dayanıklılığı ve bakım olanakları gibi kriterlerde iyileştirme gereksinimleri bulunmaktadır. Özellikle modern yapılaşmanın geleneksel doku ile uyumu ve bu yapıların afetlere karşı dayanıklılığı, bölgede yaşam kalitesini artırmak adına önemli bir gündem maddesi olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, kamu hizmetlerinin engelliler için uygunluğu ve geri dönüşüm kutuları gibi çevresel sürdürülebilirlik kriterlerinde

de eksiklikler bulunmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi, Kastamonu'nun geleneksel dokusunu modern ihtiyaçlarla uyumlu hale getirmeye yönelik stratejilerin geliştirilmesini gerektirmektedir.

Mahalledeki sosyal bağları güçlendirmek amacıyla düzenlenecek kültürel etkinlikler ve yerel halkın eğitim seviyesinin yükseltilmesi, toplumsal birlikteliği pekiştirecek ve geleneksel değerlerin korunmasını sağlayacaktır. Ayrıca, afet yönetimi ve krize hazırlık konularında bilgilendirme çalışmaları yapılmalı ve kamu farkındalığı artırılmalıdır. Kastamonu'nun modern yaşam standartlarını yükseltmek için enerji verimliliği programları, deprem dayanıklılığı iyileştirme çalışmaları ve geri dönüşüm sistemlerinin etkinleştirilmesi büyük bir öncelik taşımaktadır.

Antalya Akseki ise, çevresel sürdürülebilirlik ve rekreasyon alanları açısından yüksek puanlar almış bir profildir. Bölgenin doğal güzellikleri, biyoçeşitliliği ve enerji kaynakları, çevresel sürdürülebilirlik kriterlerinde başarılı sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır. Güneş panelleri, rüzgâr türbinleri gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, mahalledeki enerji verimliliğini artırarak çevresel ayak izini küçültmeye yönelik olumlu adımlar olarak öne çıkmaktadır.

Akseki'deki parkların ve yeşil alanların erişilebilirliği, mahallenin rekreasyon olanakları açısından zayıf yönlerini yansıtmaktadır. Bu durum, bölgenin doğal ve kültürel değerlerini koruma çabalarını desteklemektedir. Ancak, Antalya Akseki'de tarihsel ve kültürel doku ile sosyal bağlar konusunda daha fazla iyileştirme gerekmektedir. Geleneksel yapıların korunması, yerel halkın kültürel belleği ve mahalledeki sosyal etkileşim sıklığı gibi kriterlerde eksiklikler mevcuttur. Özellikle yeni yapılaşmanın geleneksel doku ile uyumu ve yerel halkın modern yapılaşmaya karşı tutumu gibi kriterlerde daha fazla çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Genel yaşam kalitesi değerlendirmelerinde Kastamonu merkez, 6,08 puan ile orta düzeyde bir yaşam kalitesi sergilerken, Antalya Akseki 5,21 puan ile biraz daha düşük bir yaşam kalitesi sunmuştur. Kastamonu'nun tarihi ve kültürel doku ile sosyal bağlar açısından güçlü yönleri, çevresel sürdürülebilirlik ve modern ihtiyaçlarla entegrasyon gereksinimlerini vurgulamaktadır. Antalya Akseki ise çevresel sürdürülebilirlik ve

rekreasyon alanlarında başarılı bir profil sergilemekte ancak, tarihsel ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik daha fazla çaba gerekmektedir. Her iki bölge de, yaşam kalitesini artırmak için farklı zorluklarla karşı karşıyadır ve bu zorlukların üstesinden gelmek için çeşitli iyileştirme stratejileri geliştirilmelidir. Bu çalışma, bölgelerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik potansiyel iyileştirme alanlarını ve öncelikli müdahaleleri belirlemeye yönelik önemli veriler sunmaktadır.

Kastamonu merkez ve Antalya Akseki bölgelerinde, geleneksel yapıların korunması ve modern yaşam standartları ile entegrasyonunu sağlamak, sosyal bağları güçlendirmek ve çevresel sürdürülebilirliği artırmak adına özel politikaların geliştirilmesi büyük bir öncelik taşınmalıdır. Bu doğrultuda, bölgesel yönetimler ve yerel halk arasında iş birliği sağlanarak, ortak bir vizyon doğrultusunda hareket edilmelidir. Kamuoyunun bilinçlendirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma anlayışının benimsenmesi, bu süreçte başarılı olunabilmesi için kritik adımlar olacaktır.

Bu bilgiler doğrultusunda Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki için geleneksel yapı dokularında yaşam kalitesinin belirlenebilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Bunlar;

Kastamonu Merkez için yaşam kalitesini artırmak için öneriler:

- **Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji:** Kastamonu merkezde konutların enerji verimliliği artırılmalı, güneş panelleri, rüzgâr türbinleri gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı teşvik edilmelidir. Yenilenebilir enerji çözümleri, bölgenin çevresel ayak izini azaltmak ve enerji maliyetlerini düşürmek için önemlidir. Ayrıca, kamu binalarında enerji tasarrufu sağlamak için ısı yalıtımı ve modern aydınlatma sistemleri kullanılabilir.
- **Afetlere Dayanıklılık:** Yeni yapıların ve mevcut yapıların deprem, sel ve yangın gibi afetlere dayanıklılığı artırılmalıdır. Bu, hem yaşam kalitesini hem de bölgenin güvenliğini önemli ölçüde artıracaktır. Güçlendirme ve yenileme çalışmalarına ek olarak, yapılaşma için uygun bölgelerin belirlenmesi ve bu bölgelerde yapılaşmanın sınırlandırılması gerekmektedir.

- Su ve Altyapı İyileştirmeleri: Mahalledeki su ve altyapı sistemlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Özellikle engellilere uygun kamu hizmetleri ve erişilebilirlik sağlayacak şekilde düzenlemeler yapılmalı, su temini ve atık su yönetimi sistemleri modernize edilmelidir. Ayrıca, bölgedeki su kaynaklarının korunması ve tasarruflu kullanımı teşvik edilmelidir.
- Geri Dönüşüm ve Atık Yönetimi: Geri dönüşüm kutuları ve atık toplama sistemlerinin yaygınlaştırılması, çevresel sürdürülebilirlik için kritik öneme sahiptir. Yerel halkın geri dönüşüm bilincini artırmak amacıyla eğitim programları düzenlenmeli, atık yönetimi konusunda farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca, plastik atıkların ve çevre kirliliğinin önlenmesi için yerel yasalar sıkılaştırılmalıdır.
- Tescilli Yapıların Fiziksel Durumu ve Korunması: Kastamonu merkezdeki tescilli yapıların fiziksel durumları iyileştirilmelidir. Restorasyon çalışmaları, geleneksel yapı malzemeleri ve tekniklerle yapılmalı, bölgenin tarihi ve kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Bu süreçte, yerel ustaların ve mimarların katkısı sağlanmalı, yerel halkın bilinçlendirilmesine yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.
- Yeni Yapılaşmanın Geleneksel Doku ile Uyumunu: Yeni yapıların geleneksel mimari stiline uygun olarak inşa edilmesi teşvik edilmelidir. Mahalledeki sokaklar ve caddeler, geleneksel taş döşemeler ve mimari tarzlarla uyumlu hale getirilmelidir. Yeni yapılarda, geleneksel öğelerin yanı sıra modern yaşama uygun konfor ve işlevsellik de göz önünde bulundurulmalıdır.
- Sosyal Etkileşim ve Kültürel Etkinlikler: Mahalledeki sosyal bağları güçlendirmek için kültürel etkinlikler ve yerel festivaller düzenlenmelidir. Yerel halkın katılımını artırmak amacıyla, mahalle düzeyinde küçük etkinlikler, konserler ve sergiler organize edilebilir. Bu tür etkinlikler, yerel kültürün korunmasını ve gençlerin geleneksel değerlere olan ilgisinin artmasını sağlayacaktır.

- **Yerel Turizm Stratejileri ve Turizmin Yönetimi:** Kastamonu merkezde turizmin yönetimi, yerel halkın katılımı ile planlanmalıdır. Bölgenin tarihi ve kültürel değerlerinin tanıtımını artırmak için rehberler ve broşürler hazırlanmalı, turistlerin geleneksel değerleri anlaması için bilgilendirici turlar düzenlenmelidir. Ayrıca, ziyaretçi akışının sürdürülebilirliği sağlanmalı, bölgenin taşıma kapasitesine göre ziyaretçi sayılarına sınırlama getirilebilir.
- **Turizm Gelirlerinin Bölgesel Kalkınmaya Katkısı:** Turizm gelirlerinin yerel esnaf ve işletmelere katkı sağlaması için çeşitli teşvik mekanizmaları geliştirilebilir. Turizmin yerel ekonomiye katkısının artırılması için yerel halkın turizme doğrudan katılımı teşvik edilmeli ve turizm gelirlerinden daha fazla pay alması sağlanmalıdır. Yerel esnafların turizmden daha fazla yararlanabilmesi için turizm altyapısı iyileştirilmeli ve turistlerin bölgeyi daha kolay gezebilmeleri için rehber ve haritalar sağlanmalıdır.

Antalya Akseki için yaşam kalitesini artırmak için öneriler:

- **Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı:** Akseki’de güneş panelleri, rüzgâr türbinleri gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Yerel halk, güneş panelleri ve rüzgâr türbinleri kurarak enerji bağımsızlığını artırabilir ve çevresel sürdürülebilirliği destekleyebilir. Ayrıca, bu tür enerji kaynaklarının yerel işletmeler ve konutlar için düşük maliyetli enerji sağlanmasına yardımcı olması sağlanmalıdır.
- **Biyoçeşitliliğin Korunması:** Mahalledeki doğal yaşam alanlarının korunması ve biyoçeşitliliğin desteklenmesi için ekolojik koruma alanları oluşturulmalıdır. Özellikle endemik bitki ve kuş türlerinin yaşadığı bölgeler korunmalı ve bu türlerin habitatları iyileştirilmelidir. Yerel ekosistemlerin korunmasına yönelik eğitim programları ve farkındalık kampanyaları düzenlenmeli, yerel halkın çevresel sürdürülebilirlik bilinci artırılmalıdır.
- **Geleneksel Yapıların Korunması ve Restorasyonu:** Akseki’deki geleneksel yapıların korunması, bölgenin tarihsel ve kültürel mirasının devamlılığı açısından

büyük önem taşımaktadır. Bu yapıların restorasyonu, geleneksel malzemeler ve teknikler kullanılarak yapılmalı, yerel ustalar ve sanatçılar bu sürece dahil edilmelidir. Restorasyon çalışmalarının yanı sıra, yerel halkın bu sürece dahil olması ve geleneksel yapıları koruma bilinci kazanması sağlanmalıdır.

- Sosyal Bağların Güçlendirilmesi ve Kültürel Etkinlikler: Mahalledeki sosyal bağların güçlendirilmesi için kültürel etkinlikler ve festivaller düzenlenmelidir. Geleneksel danslar, müzikler ve yerel sanat eserlerinin sergilenebileceği etkinlikler düzenlenerek yerel kültürün yaşatılması sağlanmalıdır. Ayrıca, gençlerin geleneksel el sanatlarına ve yerel kültürel pratiklere olan ilgisini artıracak eğitim programları düzenlenmelidir.
- Sürdürülebilir Turizm Stratejileri: Akseki'de turizmin yerel değerlere zarar vermeyecek şekilde yönetilmesi için sürdürülebilir turizm stratejileri geliştirilmelidir. Turizmin ekonomik katkısını artırmak amacıyla yerel halkın doğrudan katılımı sağlanmalı, yerel işletmeler ve esnaflar turizmden daha fazla fayda sağlamalıdır. Turistler için rehberler ve haritalar hazırlanarak bölgenin doğal ve kültürel zenginliklerinin tanıtımı yapılmalı, turistlerin bölgeyi daha derinlemesine keşfetmeleri teşvik edilmelidir.
- Yerel Ekonomiye Katkı ve Yerel Esnafın Desteklenmesi: Turizm gelirlerinin yerel ekonomiye katkısının artırılması için yerel işletmeler ve esnafların turizme entegrasyonu sağlanmalıdır. Yerel ürünlerin ve el sanatlarının tanıtımı yapılmalı, yerel esnaflar turizmden daha fazla pay alabilmek için pazarlama ve reklam destekleri almalıdır. Ayrıca, turizmin bölgedeki yerel değerlerle uyumlu hale getirilmesi ve turizmin olumsuz etkilerinin minimize edilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır.

Sonuç olarak Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki bölgelerinde yapılan bu çalışma, her iki bölgenin yaşam kalitesi üzerine farklı zorluklarla karşı karşıya olduğunu ortaya koymuştur. Kastamonu merkez, tarihsel ve kültürel mirası ile sosyal bağlar açısından güçlü yönleri sahip olmasına rağmen, çevresel sürdürülebilirlik ve modern yaşam ihtiyaçları konusunda iyileştirme gereksinimleri bulunmaktadır.

Bu eksikliklerin giderilmesi, bölgenin geleneksel dokusunu modern ihtiyaçlarla uyumlu hale getirmeye yönelik stratejilerin geliştirilmesini ve yerel yönetimlerin bu sürece aktif olarak katılımını gerektirir. Kastamonu'nun zengin tarihi ve kültürel mirasını koruyarak, aynı zamanda modern yaşam standartlarını yükseltmek için enerji verimliliği, afet dayanıklılığı ve çevresel sürdürülebilirlik alanlarında yoğunlaşan bir iyileştirme sürecine ihtiyaç vardır.

Antalya Akseki bölgesi ise çevresel sürdürülebilirlik ve doğal güzellikleri ile dikkat çekmektedir. Ancak, tarihsel ve kültürel doku ile sosyal bağlar konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni yapılaşmanın geleneksel doku ile uyumlu hale getirilmesi ve yerel halkın modern yapılaşmaya karşı tutumunun şekillendirilmesi, bölgenin yaşam kalitesini artırmak adına önemlidir. Akseki'de turizmin sürdürülebilir ve yerel değerlere saygılı bir şekilde yönetilmesi, bölgedeki sosyal ve ekonomik refahın yükseltilmesine katkı sağlayacaktır. Her iki bölge de, yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik farklı zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda iş birliği yapılmalı, yerel halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalı ve özel politikalar geliştirilmelidir.

Geleneksel yapı dokularında yaşam kalitesini artırmak için dikkat edilmesi gereken temel hususlar, tarihi ve kültürel mirasın korunması ile modern ihtiyaçlarla entegrasyon sağlanmasıdır. Bu süreçte, çevresel sürdürülebilirlik, enerji verimliliği ve afet dayanıklılığı gibi konular öncelikli olmalıdır.

Geleneksel yapıların restorasyonu ve modern yaşam standartlarına uyumlu hale getirilmesi, yerel toplulukların sosyal bağlarını güçlendirecek ve yaşam kalitesini yükseltecektir. Yerel yönetimlerin, akademik kurumların ve yerel halkın iş birliği ile yürütülecek kapsamlı bir iyileştirme süreci, bölgelerin geleneksel doku ve değerlerini yaşatırken, modern yaşamın gereksinimlerini karşılayacak bir yapı oluşturulmasına olanak tanıyacaktır. Bu doğrultuda, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun politikaların benimsenmesi ve uygulanması, geleneksel yapıların geleceği için kritik öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

- Akseki Belediyesi. (2024). Akseki'de Geleneksel Yapıların Korunması ve Restorasyon Projeleri. Akseki Belediyesi Yayınları.
- Akseki Belediyesi. (2024). Akseki'nin Tarihi ve Kültürel Mirası. <https://akseki.bel.tr/>. Erişim Tarihi: 17.09.2024
- Akseki Kültür ve Turizm Derneği. (2023). Akseki'deki Geleneksel Mimari. <https://dogadernegi.org/>. Erişim Tarihi: 17.09.2024
- AlSayyad, N. (2014). Traditions: The "Real", the Hyper, and the Virtual in the Built Environment. Routledge.
- Andrews, F. M. (1974). Social Indicators of Well-Being: Americans' Perceptions of Life Quality. Springer.
- Antalya İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü. (2024). Akseki'deki Geleneksel Yapılar ve İklimsel Etkiler. <https://antalya.csb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 17.09.2024
- Ayten A.M., Dede, O.M., & Yazar, K.H. (2005). Kentsel Yerleşimlerde Yeni Gelişen Konut Alanlarının Yer Seçiminde Eşik Analizinin Uygulanması ve Sonuçları, *Deprem Sempozyumu*, Kocaeli.
- Bal, M. (2003). Visual essentialism and the object of visual culture. *Journal of visual culture*, 2(1), 5-32.
- Başaran, Ö. (2015). Kinetik gölgeleme elemanları entegre edilmiş bir binanın enerji etkinliğinin artırılması. Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- Beatley, T. (2011). Biophilic Cities: Integrating Nature into Urban Design and Planning. Washington, DC: Island Press.
- Bookchin, M. (1999). Kentsiz kentleşme. *İstanbul: Ayrıntı Yayınları*.
- Brixhe, C. (1996). *Phonétique et phonologie du grec ancien* (Vol. 1). Peeters Publishers.
- Bozdoğan, S. (2002). Modernism and Nation Building: Turkish Architectural Culture in the Early Republic. University of Washington Press.
- Butler, R. W. (1980). The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources. *The Canadian Geographer*, 24(1), 5-12.
- Cobb, C. D., & Mayer, J. D. (2000). Emotional Intelligence: What the Research Says. *Educational leadership*, 58(3), 14-18.

- Diener, E., & Suh, E. (1997). Measuring Quality of Life: Economic, Social and Subjective Indicators, *Social Indicators Research*, 40: 189–216.
- Dissert, J.C., & Deller, S.S. (2016). Quality Of Life In The Planning Literature. DOI: 10.1177/08854120022092962.
- Erdem, H. (2019). Akseki ve Antalya'daki Geleneksel Yapıların Malzeme Kullanımı ve İklimle Uyum Sağlayan Özellikleri. Antalya Üniversitesi Yayınları.
- Erdönmez, E., & Çelik, F. (2016). Kentsel mekânda kamusal alan ilişkileri. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (14), 145-163.
- Erdönmez, M. E., & Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *Megaron*, YTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, 1(1), 67-87.
- Eruzun, C. (1994). Vernacular Architecture and Its Potential Use in Contemporary Building. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 14(1), 59-70.
- Eyüpgiller, K. (2015). Geleneksel Ahşap Evler: İstanbul'un Kentsel Belleği. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.
- Feilden, B. M. (2003). Conservation of Historic Buildings. Architectural Press.
- Gökulu, G. (2010). Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-226.
- Günay, A. (2020). Akseki'de Geleneksel Yapıların Sosyal ve Ekonomik Yansımaları. Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- Güven, O. (2016). Türkiye'deki Geleneksel Mimari: Akseki ve Çevresindeki Yapıların İncelenmesi. İstanbul: Mimarlar Yayıncılık.
- Hancock, T., Labonte, R., & Edwards, R. (1999). Indicators that Count: Measuring Population Health at the Community Level. *Canadian Journal of Public Health*, 90, 22-28.
- Howard, P. (2003). Heritage: Management, Interpretation, Identity. Continuum.
- Iezzi, D. F., & Sefemeq, B. P. D. (2006). Different cities, different cultures, the same quality of life?. *Universita delgi Studidi "Tor Vergata" Roma*.
- İbret, A. (2018). Kastamonu Tarihinin Derinlikleri: Selçuklu'dan Cumhuriyet'e Tarih Yayınları.
- İnan, Y.Ö., & Sönmez, Ö.N. (2019). Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçüm Yöntemlerinin Geliştirilmesi. *Uluslararası Ekonomi, Siyaset, Beşeri Bilimler ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 184-198.
- Kahraman, B. (2014). Yaşam Kalitesi ve Kentsel Mekan. İstanbul Teknik Üniversitesi.

- Kahraman, M.D. (2014). İnsan İhtiyaçları ve Mekânsal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekânsal Kalite, İstanbul Teknik Üniversitesi, şehir ve Bölge Planlaması Bölümü. *İstanbul*, 24(2),74-84.
- Karataş, A., & Kılıç, S. (2017). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme ve Yeşil Alanlar. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 26 (2), 53-78.
- Karataş, A., Kılıç, S. (2017). Sürdürülebilir Kentsel Gelişme ve Yeşil Alanlar. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 26(2), 53-78.
- Kastamonu Belediyesi. (2020). Kastamonu Geleneksel Yapılarının Korunması ve Restorasyon Çalışmaları. Kastamonu Belediyesi Yayınları.
- Kavas, K. R., & Celik, G. (2013, June). Historical Continuities from Bronze Age to the Present: Local Architecture of the Akseki-İbradı Basin (Turkey). International Conference on Architecture and Urban Design.
- Kavruk, S. B. (2002). Türkiye’de çevre duyarlılığının artırılmasında çevre eğitiminin rolü ve önemi. Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Kerce, W.E. (1992). Quality Of Life: Meaning, Measurement and Models, Navy Personnel Research and Development Center San Diego, California, 92152-6800.
- Kıray, M. B. (1998). *Örgütlemeyen Kent; İzmir*. Bağlam Yayıncılık.
- Kıstır, M. R., & Kurtoğlu, D. (2018). Geleneksel konut mimarisinin sürdürülebilirlik bağlamında incelenmesi: Ayvalık ve Oxford evleri örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 83-90.
- Kocak, K. (2008). Mineralogy, geochemistry, and Sr–Nd isotopes of the Cretaceous leucogranite from Karamadazı (Kayseri), central Turkey: implications for their sources and geological setting. *Canadian Journal of Earth Sciences*, 45(8), 949-968.
- Köseoğlu, B. D., Aydın, D. (2009). Müstakil Konut Alanlarında Morfolojik ve Bağlamsal Değişim: Konya Meram Öğretmen Evleri. *BAÜ FBE Dergisi*, 11, 110-123.
- Krier, H., & Summerfield, M. (1979). Interior ballistics of guns. *Progress in astronautics and aeronautics*, 66.
- Kula, S., & Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 191-210.
- Kurt, S. (2019). Geleneksel Kastamonu Evlerinde Ekonomik ve Sosyal Yapının Mimariye Yansıması. *Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.

- Küçükerman, Ö. (1973). Kendi Mekânını Yapan İnsan: Türk Evini Planlayan Anadolu'daki Yaşama Düzeni. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Maslow, A. H. (1970). New introduction: Religions, values, and peak-experiences. *Journal of Transpersonal Psychology*, 2(2), 83-90.
- Mazumdar, S. (2007). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Yer Duygusu. *Kaliforniya Üniversitesi, Planlama, Politika ve Tasarım Bölümü, Mimarlık Dergisi*, 335.
- Mumford, M. D., Friedrich, T. L., Caughron, J. J., & Byrne, C. L. (2007). Leader cognition in real-world settings: How do leaders think about crises?. *The Leadership Quarterly*, 18(6), 515-543.
- Myers, D. (1988). Building Knowledge About Quality of Life for Urban Planning". *Journal of The American Planning Association*, 3, 347 – 358.
- Negiz, N. (2017). Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi ve Değeri Üzerine Düşünmek. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 159-172
- Nimmerfeldt, G. (2015). Introduction: The Concept and Measurement Of Quality Of Life. Tallinn University, Estonya.
- Oliver, P. (2003). *Dwellings: The Vernacular House Worldwide*. Phaidon Press.
- Özdemir, A. T. (2016). An analysis on sensor locations of the human body for wearable fall detection devices: Principles and practice. *Sensors*, 16(8), 1161.
- Öztürk, M. (2016). Karadeniz Bölgesi Mimarisi: Kastamonu'nun Geleneksel Yapıları Üzerine Bir İnceleme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*.
- Öztürk, S. (2021). Antalya'daki Geleneksel Yapılar ve Su Yönetimi: Akseki Örneği. *Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 24(2), 56-70.
- Pacione, M. (2016). The Use of Objective and Subjective Measures of Life Quality in Human Geography. Department of Geography, University of Strathclyde Glasgow, UK
- Perloff, H.S. (1969). The Quality of the Urban Environment Essays on "New Resources". in an Urban Age, ISBN 0-8018-1028-0.
- Pustu, Y. (2006). Küreselleşme Sürecinde Kent "Antik Site'den Dünya Kentine". Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü, *Sayıştay Dergisi*, 17(60), 129-151..
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Rahman, A. F., Sims, D. A., Cordova, V. D., & El-Masri, B. Z. (2005). Potential of MODIS EVI and surface temperature for directly estimating per-pixel ecosystem C fluxes. *Geophysical Research Letters*, 32(19).

- Ramsay, J. G. (1962). The geometry of conjugate fold systems. *Geological Magazine*, 99(6), 516-526.
- Rapoport, R., & Rapoport, R. N. (1969). The dual career family: A variant pattern and social change. *Human relations*, 22(1), 3-30.
- Shookner, M. (1998). A Quality of Life Index for Ontario, Ontario Social Development Council. *CSLS Conference on the State of Living Standards and the Quality of Life in Canada* Ottawa, Ontario
- Soltys, A., & Mainet, H. (2013). Quality Of Life And Attractiveness Of Small Towns: A Comparison Of France And Poland. Institute of Geography, Pedagogical University of Cracow, Poland, Blaise Pascal University, Clermont-Ferrand, France
- Süleymanoğlu, A. (2015). Engellilere yönelik halk eğitim kursları ve hidroterapinin aktivite, katılım, yaşam kalitesi ve depresyon üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, *Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*. İstanbul.
- Szalai, K. J., Larson, R. R., & Glover, R. D. (1980). Flight experience with flight control redundancy management. *Fault Tolerance Design and Redundancy Management Techniques*, 81-827.
- Şeker, M. (2010). İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2010-103.
- Tekeli, İ. (2010). Kentsel Dönüşüm: Zorluklar ve Fırsatlar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2011). Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Topal, A.K. (2004). Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye'de Kent Neresidir?. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 276-294.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2006). Beşeri Coğrafya (İnsan Kültür ve Mekân). Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Türkoğlu, H., & Koramaz, K.E. (2018). Yaşam kalitesi ve kentsel yeşil alanlar, Kentsel planlama (Ansiklopedik Sözlük). (s. 474-475). İstanbul: Ninova Yayıncılık
- Uluç, H. (2015). Kastamonu'nun Geleneksel Mimarisi ve Yapı Teknolojisi Kastamonu Üniversitesi Yayınları.
- Ural, B. (2018). Toplumsal Yapı ve Geleneksel Akseki Evlerinin Mimari Özellikleri. *Akdeniz Kültür Araştırmaları*, 12(3), 134-150.
- URL-1. (2024). Sosyal Politika Kavramları Sözlüğü, Sürüm 1, Aralık 2012. Erişim Tarihi: 2.10.2024
- URL-2. (2024). <https://habitat.csb.gov.tr>. Erişim Tarihi: 2.10.2024

- URL-3. (2024). <http://www.mfa.gov.tr>. Erişim Tarihi: 2.10.2024
- URL-4. (2024). <https://www.are.admin.ch>. Erişim Tarihi: 2.10.2024
- URL-5. (2024). <http://ekolojihaklar.org/>. Erişim Tarihi: 2.10.2024
- URL-6. (2024). <http://www.oecdbetterlifeindex.or>. Erişim Tarihi: 2.10.2024
- URL-7. (2024). <http://www.tr.undp.org>. Erişim Tarihi: 2.10.2024
- Vale, B., & Vale, R. (1991). *Green Architecture: Design for a Sustainable Future*. Thames and Hudson.
- Van Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsman, G., & Hollander. (2003). Urban environmental quality and human well-being Towards a conceptual frame work and demarcation of concepts; a literaturestudy. *Landscape and Urban Planning*, 65: 5–18.
- Vandemark, M.L., Lipscomb, M.R., & Mockler, S.B. (2002). *Community and Quality of Life: Data Needs for Informed Decision Making*. National Academy Press, ISBN 978-0- 309-08260-0 DO 10.17226/10262, Washington, D.C.
- Veenhoven, R. (2006). *The Four Qualities Of Life Ordering Concepts and Measures Of The Good Life* Published in: Mark Mc Gillivray & Mathew Clark (Eds.) 'Understanding Human Well-being', United Nations University Press Tokyo, 74-100, ISBN 92-808- 1130-4.
- Wells, J. C. (2007). *Historic Preservation: The Profession's Roles in Managi Change*. Springer.
- Yıldız, H. T. (2007). Kentsel Yaşam Kalitesi: Kuram, Politika ve Uygulamalar. *Mimarlık Dergisi*, 27.
- Yılmaz, S. (2017). *Geleneksel Türk Evlerinin Tasarımında Kastamonu Örneği* İstanbul: Mimarlar Yayıncılık.

EKLER

EK A. Anket Formu

Aşağıda yer alan anket çalışması Tuğba Kabaoğlu tarafından yürütülmekte olan "**Geleneksel Yapı Dokularında Yaşam Kalitesinin Belirlenmesi: Kastamonu Merkez ve Antalya Akseki Karşılaştırması**" isimli yüksek lisans tezinde kullanılmak için yapılmaktadır. İki farklı alanda geleneksel dokularda yaşam kalitesinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada elde edilen anket sonuçları tez dışında herhangi bir yerde kullanılmayacaktır.

Anket soruları:

1-Mesleğiniz Nedir?

- Peyzaj Mimarı Mimar Şehir Bölge Plancısı Orman Mühendisi
 Çevre Mühendisi Harita Mühendisi Mimari Restoratör Diğer

2-Kastamonu Merkez Geleneksel Yapı Dokularında Yaşam Kalitesinin Belirlenmesi

Ana Kriterler	Alt Kriterler	Değerlendirme
Tarihi ve Kültürel Doku	Tescilli yapıların fiziksel durumu, restorasyon ihtiyacı	1-10
	Yeni yapılaşmanın tarihi sokak düzeyinde uyumu	1-10
	Geleneksel yapıların korunması	1-10
	Bölge halkının kültürel belleği	1-10
Sosyal Bağlar ve Toplum	Mahalledeki sosyal etkileşim sıklığı ve niteliği	1-10
	Mahalledeki yaş grupları, etnik çeşitlilik	1-10
	Bayramlar veya yerel kutlamaların düzenlenmesi	1-10
	Yerel halkın mahallede kalma eğilimi	1-10
Konutların Kalitesi	Geleneksel konutların enerji verimliliği düzeyi	1-10
	Konutların modern yaşama adapte edilebilmesi	1-10
	Konutların deprem, yangın gibi afetlere karşı dayanıklılığı	1-10
	Bakım ve Onarım Olanakları	1-10

Ek A'nın devamı

Kamu Hizmetlerine Erişim	Okulların sayısı, kalitesi ve ulaşılabilirliği.	1-10
	Hastane, aile sağlığı merkezi mahalleye yakınlığı	1-10
	Su, elektrik, internet gibi temel altyapının durumu	1-10
	Kamu hizmetlerinin engelli bireyler için uygunluğu.	1-10
Çevresel Sürdürülebilirlik	Geri dönüşüm kutularının varlığı, atık toplama sistemleri	1-10
	Güneş panelleri, rüzgâr türbinleri gibi enerji kaynaklarının kullanımı	1-10
	Mahalle kirliliği düzeyi	1-10
	Biyocoşunluluk, kuşlar veya bitki türlerinin varlığı	1-10
Geleneksel Mimari ile Modern Denge	Yeni binaların geleneksel mimariyle uyumlu tasarımı	1-10
	Geleneksel yapılarda internet, modern ısıtma sistemleri	1-10
	Yerel halkın modern yapılaşmaya karşı tutumu	1-10
	Cephe tasarımlarının geleneksel mimariyle olan ilişkisi	1-10
Rekreasyon ve Yeşil Alanlar	Parkların mahalledeki erişilebilirlik oranı	1-10
	Meydanlar, amfiler veya spor sahalarının varlığı	1-10
	Bahçeler, eski ağaçlar gibi unsurların sürekliliği	1-10
	Oyun parkları, gençlik merkezleri veya eğitim alanları	1-10
Turizmin etkisi	Turizm gelirlerinin yerel esnaf üzerindeki etkisi	1-10
	Yerel halk ve turistler arasındaki etkileşim ve uyum	1-10
	Bölgeyi ziyaret eden kişi sayısının yönetilebilirliği	1-10
	Turizmin mahalledeki geleneksel değerlere olumsuz etkileri	1-10

Ek A'nın devamı

2-Antalya Akseki Geleneksel Yapı Dokularında Yaşam Kalitesinin Belirlenmesi

Ana Kriterler	Alt Kriterler	Değerlendirme
Tarihi ve Kültürel Doku	Tescilli yapıların fiziksel durumu, restorasyon ihtiyacı	1-10
	Yeni yapılaşmanın tarihi sokak düzeyinde uyumu	1-10
	Geleneksel yapıların korunması	1-10
	Bölge halkının kültürel belleği	1-10
Sosyal Bağlar ve Toplum	Mahalledeki sosyal etkileşim sıklığı ve niteliği	1-10
	Mahalledeki yaş grupları, etnik çeşitlilik	1-10
	Bayramlar veya yerel kutlamaların düzenlenmesi	1-10
	Yerel halkın mahallede kalma eğilimi	1-10
Konutların Kalitesi	Geleneksel konutların enerji verimliliği düzeyi	1-10
	Konutların modern yaşama adapte edilebilmesi	1-10
	Konutların deprem, yangın gibi afetlere karşı dayanıklılığı	1-10
	Bakım ve Onarım Olanakları	1-10
Kamu Hizmetlerine Erişim	Okulların sayısı, kalitesi ve ulaşılabilirliği.	1-10
	Hastane, aile sağlığı merkezi mahalleye yakınlığı	1-10
	Su, elektrik, internet gibi temel altyapının durumu	1-10
	Kamu hizmetlerinin engelli bireyler için uygunluğu.	1-10
Çevresel Sürdürülebilirlik	Geri dönüşüm kutularının varlığı, atık toplama sistemleri	1-10
	Güneş panelleri, rüzgâr türbinleri gibi enerji kaynaklarının kullanımı	1-10
	Mahalle kirliliği düzeyi	1-10
	Biyoçeşitlilik, kuşlar veya bitki türlerinin varlığı	1-10
Geleneksel Mimari ile Modern Denge	Yeni binaların geleneksel mimariyle uyumlu tasarımı	1-10
	Geleneksel yapılarda internet, modern ısıtma sistemleri	1-10
	Yerel halkın modern yapılaşmaya karşı tutumu	1-10
	Cephe tasarımlarının geleneksel mimariyle olan ilişkisi	1-10

Ek A'nın devamı

Rekreasyon ve Yeşil Alanlar	Parkların mahalledeki erişilebilirlik oranı	1-10
	Meydanlar, amfiler veya spor sahalarının varlığı	1-10
	Bahçeler, eski ağaçlar gibi unsurların sürekliliği	1-10
	Oyun parkları, gençlik merkezleri veya eğitim alanları	1-10
Turizmin etkisi	Turizm gelirlerinin yerel esnaf üzerindeki etkisi	1-10
	Yerel halk ve turistler arasındaki etkileşim ve uyum	1-10
	Bölgeyi ziyaret eden kişi sayısının yönetilebilirliği	1-10
	Turizmin mahalledeki geleneksel değerlere olumsuz etkileri	1-10